BESİM TİBUK

Ekonomi

DÜNYANIN EN İYİ EKONOMİ KİTABI

telâkki

Besim Tibuk, 1945 yılında Rize'nin Fındıklı ilçesinin Arılı köyünde doğdu. İlk öğrenimini Murgul'da, orta öğretimini Kars, Artvin ve İzmit'te tamamladı. 1962 yılında aldığı AFS bursu ile Amerika Birleşik Devletleri'ne giderek liseyi burada okudu. 1968 senesinde Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümü'nden mezun oldu. Bunun yanında İşletme İktisadi Enstitüsü'nde yüksek lisans eğitimi gördü. 1964'de tercüman rehber olarak turizm sektörüne girdi. Öte yandan birçok seyahat acentesinde müdürlük yaptı. 1974 senesinde Net Turizm'i kurdu. Demokrat Parti'nin kurulmasında da büyük rol oynayan Tibuk, İstanbul İl Başkanlığı'nda görevler üstlendi. 26 Temmuz 1994'te arkadaşlarıyla birlikte Liberal Demokratik Parti'yi kurdu ve genel başkanlığını yürüttü.

Liberal Ekonomi - 001
Ekonomi
Besim Tibuk

© Telakki Yayınları 2023

Genel Yayın Yönetmeni: Etem Yunus Akbayır
Editör: Ergin Akdağ
Yayına Hazırlayan: Cihan Güneş
Kapak ve sayfa Tasarım: Şükrü Karakoç

Telakki Yayınları, 2023
Isbn: 978-605-72522-4-1
1. Baskı: Ankara, Aralık 2023

Telakki Yayınları
Cumhuriyet Mah. Mithatpaşa Cd. 34F/21 Çankaya/Ankara
0312 434 4842
bilgi@telakki.com.tr
Yayıncı Sertifika No: 69639

Bizim Buro Basım Evi Yayın ve Dağıtım Hizmetleri Sanayi
ve Ticaret Limited Şirketi
Matbaa Sertifika No: 42488
Zübeyde Hanım Mahallesi Sanayi 1. Cd. &, Sedef Sk. 6/1,
06070 İskitler/Altındağ/Ankara
Tel: +90 (312) 229 99 28

Bu kitabın tüm yayın hakları Telakki Yayınları'na aittir. Hiçbir bölümü, yazılı izin olmaksızın dergilerde ve eleştirel makalelerde kısa alıntılar yapılması dışında, herhangi bir şekilde kullanılamaz veya çoğaltılamaz. Tüm hakları saklıdır.

BESİM TİBUK

Ekonomi

telâkki

İçindekiler

Temel İhtiyaç Derneği'nin (Katkılarıyla) 9
Sunuş 11
Ekonomi 15
Sorular – Cevaplar 55

Temel İhtiyaç Derneği'nin (TİDER) Katkılarıyla

Temel İhtiyaç Derneği (TİDER), 2010 yılında israfla ve yoksullukla mücadele etmek amacı ile **Gıda Bankacılığı Derneği** adı altında 9 kurucu üye ile faaliyetlerine başladı. 2014 yılında insanların kendi yetkinlik ve yeteneklerine uygun işlerde çalışabilmesinin de en temel ihtiyaçlardan biri olduğundan hareketle çalışmalarına istihdam ve kalkınma projelerini katarak **Temel İhtiyaç Derneği** adını aldı. Yoksullukla mücadelede gerçekçi ve sürdürülebilir bir model oluşturmayı hedefleyen dernek, ilk "Destek Market"i 2015 yılında İstanbul Maltepe'de açtı, market 2017 yılında Maltepe Kaymakamlığı'na devredildi.

Dünyanın en geniş gıda bankacılık **ağı olan** The Global Food Banking Network'ün (GFN) Türkiye'deki tek resmî üyesi TİDER, gıda bankacılığını uluslararası standartlara ulaştırmak ve yaymak için çalışmalar sürdürüyor. Bu amaç doğrultusunda her geçen gün büyüyen TİDER, **Gıda Bankacılığı** Ağı'nda **Türkiye'nin** 7 bölgesinde desteklediği gıda bankaları üzerinden bir milyondan fazla kişiye ulaşabiliyor. TİDER, ağındaki gıda bankaları aracılığıyla yoksulluk sınırı altında yaşayan insanların temel ihtiyaçlarına ulaşmalarını sağlarken, Destek İK aracılığı ile bu kişilere eğitimler veriyor, meslek edindiriyor ve işe yerleştiriyor.

Bunun yanı sıra, kriz dönemlerinde afet bölgelerinde yaşayanların temel ihtiyaçlarının karşılanmasına destek oluyor, kırsal bölgelerdeki kadınların ekonomik ve sosyal açıdan güçlenmele-

rine öncelik veren kalkınma projeleri geliştiriyor, çocuk yoksulluğu konusunda yerel projeler üretiyor.

Kurulduğu günden bu yana israfla ve yoksullukla mücadele hedefinden ayrılmadan projeler gerçekleştiren TİDER, bağışçılarının elde ettiği uluslararası ve ulusal hibelerin ve yönetim kurulunun destekleri ile büyümeye ve sosyal fayda yaratmaya devam ederken, gerçekleştirdiği bu çalışmalarda BM Sürdürülebilir Kalkınma amaçlarından dokuz tanesini desteklemektedir: 1- Yoksulluğa Son, 2- Açlığa Son, 5- Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, 8- İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme, 10- Eşitsizliklerin Azaltılması, 11- Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar, 12- Sorumlu Üretim ve Tüketim, 13- İklim Eylemi ve 17- Amaçlar İçin Ortaklıklar.

Hande Tibuk
Temel İhtiyaç Derneği
Yönetim Kurulu Başkanı

Sunuş

Bu kitap Liberal Demokrat Parti'nin Kurucu Başkanı Besim Tibuk'un 4 Ekim 1994 tarihinde İstanbul'da düzenlenen "Ekonomi" başlıklı bir toplantıdaki ses kaydının deşifre edilmiş hâlidir. İki kısımdan oluşmaktadır. İlk kısımda Besim Tibuk ekonomiye dair görüşlerini kendisine has üslubuyla açıklıyor. İkinci kısım ise bu toplantıdaki soru-cevaplardan oluşuyor. Tibuk bu kitapta öncelikle Türkiye'nin ekonomi tarihini dünyadaki trendlerle karşılaştırmalı olarak yorumluyor. Ardından Türkiye için önerdiği serbest piyasacı ekonomi politikası önerilerini somut örneklerle açıklıyor. Burada yer alan görüşler Türkiye'de kurulan ilk liberal parti olan Liberal Demokrat Parti'nin ekonomi programının da temelini oluşturuyor.

Bu kitabın içeriğini oluşturan konuşma Türkiye'nin ekonomi tarihindeki kritik bir dönem olan 1994 yılında gerçekleşti. Ocak 1994'te ekonomik kriz çıkmış, bundan üç ay sonra dönemin hükümeti tarafından 5 Nisan Kararları ilan edilmişti. Bu kararlardan altı ay sonra da Besim Tibuk bu kitapta yer alan konuşmayı yapıyor. Dolayısıyla bu metin 1994 krizini oluşturan ekonomi politikalarının da eleştirilerini içermesiyle ekonomi tarihimizdeki yerini almıştır. Özellikle soru-cevap kısmında 90'lı yıllardaki ekonomi tartışmalarını görebilmek oldukça ilgi çekici. Soru cevap kısmında tartışmaya açılan konu başlıkları; özelleştirme, GAP projesi, kayıt dışı ekonomi, enflasyon, işsizlik, yüksek vergiler, kamu iktisadi teşebbüsleri, tekelleşme ve yolsuzluklar. Tibuk'a gelen sorular dikkatli incelendiğinde ekonomide piya-

saların serbestleştirilmesi durumunda devletin konumunun ne olacağına dair endişelerin olduğu görülmektedir. Besim Tibuk, bu endişeleri giderebilmek için her bir soruyu hayatın içinden örneklerle cevaplamaya özen gösteriyor. Zaman zaman geçmişle hesaplaşıyor, zaman zaman dönemin ekonomi politikalarına eleştiriler getiriyor. Bugünden bakıldığında kitabın içindeki konuların güncelliğini kaybetmediği ve günümüze de yol gösterici olduğu görülüyor.

Besim Tibuk'un öne sürdüğü bu program Türkiye'nin önüne serbest piyasacı bir ekonomi reçetesi sunulması açısından çok önemlidir. Türkiye'de ekonomide serbest piyasacı fikirleri öne süren siyasetçiler az bulunmakla birlikte görüşlerini kabul ettirebilmeleri de pek nadirdir. Cumhuriyetin ilanından sonra serbest piyasayı önceleyen bir ekonomi politikası öneren ilk program 1924 yılında 2. Meşrutiyet'in ünlü Maliye Nazırı Cavid Bey öncülüğünde İstanbul Ticaret Odası'nda hazırlanan İstanbul İktisat Komisyonu Raporu'dur. Bu raporda memur kadrolarının azaltılması, ticarette bürokratik işlemlerin azaltılması, devletin sanayi girişiminde bulunmaması, gümrük vergisinin ve tüketim resimlerinin azaltılması, kambiyonun ıslah edilmesi, turizmin önünün açılması gibi öneriler yer almaktadır. Bu raporun yayımlanmasının ardından Cavid Bey ve ekibi siyasetten tamamen tasfiye edilmiştir. Bu rapordan 70 yıl sonra Besim Tibuk'un da hemen hemen aynı görüşleri öne sürmesi oldukça şaşırtıcıdır. Aradan geçen bu zaman diliminde devlet güdümündeki ekonomi politikalarıyla istenilen ekonomik mucizenin gerçekleştirilemediği anlaşılmaktadır. Besim Tibuk, Cavid Bey ile başlayan geleneğin son öncüsüdür. Tarih Cavid Bey'i haklı çıkardığı gibi Besim Tibuk'un da haklılığını ortaya koyacaktır. Bu kitaptaki ilkeler son

kalan devletçiliği de tasfiye ederek 24 Ocak 1980'de başlayan piyasa ekonomisine geçiş sürecini tamamlama yükümlülüğünü gelecekteki yeni kuşaklara miras bırakacaktır.

Dr. Cihan Güneş
Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi

09.11.2023

Ekonomi

- Ekonomi yönetilemez.
- Ekonomiyi bireye, insanlara bırakacaksınız.
- Eğer, bir ülkede hükûmet, Deli Dumrul gibi, her dakika vergi çıkarıyor ve uyguluyorsa, ekonomik gelişme olamaz.
- Özel radyo ve televizyonların başarısı, Liberal Demokrat Parti politikalarının başarılı olacağının en canlı delilidir.
- Esnafa, finansmana, kültüre, sanata, medyaya ve ulaştırmaya kesin vergi muafiyeti ve tüm sektörler için sıfır gümrük öngörülmektedir.
- Kaynakları devlet değil, halk kullansa, Türkiye beş yılda Avrupa'nın; on yılda dünyanın en zengin ülkesi olur. Türk halkının azmine, çalışkanlığına; Türk girişimcisinin cesareti, becerisi ve hırsına inanıyoruz.
- Liberal Demokrat Parti, asabı bozuk olanların partisidir. Mevcut ortam her yönü ile asabımızı bozuyor olmasa, Liberal Demokrat Parti'yi kurmazdık!

Hoş geldiniz,

Bugünkü konumuz ekonomi. Son derece önem verdiğimiz ve programımızda çok geniş yer ayırdığımız bir konu ekonomi.

Liberal Demokrat Parti'nin teşkilatında bulunan tüm arkadaşlarım fiilen iş hayatından gelen kişiler. Hatta, diyebilirim ki, partimizde yükselmek için birkaç defa haciz yemek, zor duruma düşmek de şart!

Öyle el bebek, gül bebek işiniz iyi gidiyorsa bizim partide yükselemezsiniz! Genel olarak; iş kurmuş, zor duruma düşmüş, tekrar kurmuş, inmiş, çıkmış, kalkmış, yani gerçek hayattan gelmiş arkadaşlar makbulümüz.

Partiyi de onlarla kurduk; böyle de devam edeceğiz.

Liberal Demokrat Parti teşkilatının altyapısını -önceden de söylediğim gibi- lokantacı, bakkal, manav, berber, yani esnaf kesimi oluşturacak. Zaten esnaf kesimi Türk özel sektörünün de ilk basamağıdır. Ticaret orada öğrenilir. Orada başarılı olanlar büyür, hem kendilerine hem de ülkeye ve insanlığa yararlı olabilirler.

Dolayısıyla genel yaklaşımımız, esnafa çok önem vermek ve parti teşkilatını da onlara dayandırmak şeklinde tanımlanabilir.

Her Şey İnsan İçin

Arkadaşlar, her şeyin merkezi insandır, ekonominin de! Dolayısıyla ekonomi, bireyin maddi ve manevi ihtiyaçlarının tatmin edilmesi sürecidir diyebiliriz.

Öte yandan insan binlerce yıldır ve dünyanın her yerinde hep aynı insandır. Temel vasıfları itibariyle değişmez. İnsan egoist bir mahluktur. Hepimiz için merkez, kendimiziz. Bazılarımız bunun bilincindedir, bazılarımız değildir, ama hepimiz için merkez, kendi egomuzdur.

Dolayısıyla ekonomik yapının da politik sistem gibi insana

göre dizayn edilmesi gerekir. Örneğin, bir ceketin iki kolu varsa bunun nedeni bizim de iki kolumuzun olmasıdır. Üç değil. Pantolonlarımız da öyle; iki bacağa göre yapılmış, öyle değil mi? Yani elbiseyi vücuda göre yapmışız.

Birey ve Sistem

O hâlde sistemler de vücuda göre tasarlanmalı, insan sisteme uydurulmaya çalışılmamalıdır. Siz insanı sistemin içine zorla monte ederseniz, orada bir aksaklık çıkar ve sistem başarısız olur.

Nitekim, geçtiğimiz yüzyılda örneğin, komünizm ve faşizm insanlara büyük acılar çektirmiştir ve insanoğlunun başına gelen en büyük felaketlerdir. Neden?

Çünkü insanı değiştirmek istemişler, insan tabiatını zorlamışlardır. Zorlanan insanlar mutsuz ve verimsiz olmuşlar ve her iki sistem de çökmüştür.

Malum, liberal felsefenin savunduğu insan hak ve özgürlüklerinin teminatı olan akit serbestîsi, mülkiyet hakkı, serbest mübadele esaslarına dayanan klasik kapitalist ekonomi teorisi bugüne kadar tek bilimsel ekonomi teorisi olarak yaşadı çünkü totaliter rejimler alternatif modeller ortaya koyamadı ya da ortaya konulan modeller ancak devlet zoruyla uygulanabildi.

Totaliter rejimler bir yana, dünyanın pek çok ülkesinde -az veya çok- devletçilik vardır ve hiçbiri de başarılı olmamıştır. Türkiye'de de olamamıştır, Fransa'da da olmamıştır, İngiltere'de, Güney Kore'de de olmamıştır. Çünkü devletçilik insan yapısına, insan egoizmine aykırı bir sistemdir.

Dahası devlette işler sahipsiz kalır. Sahipsiz kalınca da verimsiz olur ve ülke müthiş kaynak israfına uğrar. Fakirlik, sefalet olur.

Oysa liberal ekonomi sistemi etkin olabildiği ölçüde toplumların ve dolayısıyla ülkelerin daha hızlı kalkınmasına, daha hızlı

gelişmesine yol açar; toplam gelirin artmasına, işsizliğin önlenmesine diğer modellerden çok daha büyük katkılarda bulunur.

Ekonomi Yönetilemez

Bu akşam Liberal Demokrat Parti olarak ülkemizin ekonomi yönetimi konusunda belirli fikirler öne süreceğiz ancak, bu demek değildir ki, ekonomiyi yönetmeye talibiz çünkü, ekonomi yönetilemez. Bunun altını özellikle çizmek istiyorum: Hiçbir hükûmet ekonomiyi yönetemez.

Liberal felsefe, ekonominin tabii hukuka paralel "kendiliğinden düzeni" olduğunu, bu düzene devletin müdahale etmemesi gerektiğini savunur. Liberalizm, bu yönüyle de ekonominin globalleşmesinin öncülüğünü yapar.

Ekonomiyi Bireye, İnsanlara Bırakacaksınız

Ekonomiyi bireye, insanlara bırakacaksınız. Liberal Demokrat Parti'nin felsefesi bireyi ekonomik alanda da rahat bırakmak, ekonomiye asgari ölçüde müdahale etmektir.

İnsanlar rahat bırakılırsa, maddi ve manevi olarak çok daha mutlu ve başarılı olacaklardır. Bu, üzerinden gölge kalkan bir bitkinin çiçek açması gibi bir olaydır.

Ekonomik durumumuzu değerlendirmeye ve alınması gerektiğini düşündüğümüz tedbirleri izaha geçmeden önce, bugünkü duruma nasıl geldik, onun üstünde durmak istiyorum.

Türkiye'de devletçilik 1930'larda başladı. Bu dönemde dünyada ne oluyordu, kısaca bir göz atalım.

20. yüzyılda Dünya Düzeni... Düzensizliği!

İnsanlık 20. yüzyıla ekonomi blokları arasında bölünmüş, ide-

olojik kamplaşmaya hazırlanmış, globalleşme sürecinden uzak, hatta tersine, ulus-devlet düşüncesinin hâkimiyetinde girdi.

Nitekim, bu yüzyılda katliam diyebileceğimiz savaşları ve ihtilalleri yaşadı dünya... İki dünya harbi, yaklaşık 50 milyon insanın ölümü ve büyük ekonomik kaynakların israfı ile sonuçlandı.

Yeni Bir Dünya Düzeni

Yarım yüzyıla yakın bir sürede aldığı bu acı derslerin sonunda insanlık, 1944'de düzenlenen Bretton Woods Konferansı'nda barışın ve refahın hâkim kılınacağı yeni bir dünya düzeni oluşturmanın çarelerini aramaya başladı.

Bretton Woods Konferansı'nda dünya ekonomilerinin entegrasyonu ve kalkınmanın dünya çapında gerçekleştirilmesi için birtakım prensipler belirlendi. Nitekim, Dünya Bankası ve IMF gibi teşkilatlanmalar bu dönemde öngörüldü.

Yine aynı yıl, Dumbarton Oaks Konferansı ile insan hak ve özgürlükleri esas alınarak dünya barışının sağlanması amacıyla Birleşmiş Milletler Teşkilatı'nın kurulması kararlaştırıldı ki, bu gelişme dünyanın "klasik liberalizm" ilkelerine dönüşünün ilk emaresidir.

Ekonomide Bretton Woods Konferansı ile başlatılan sürecin hedefi, ekonomilerin liberalleştirilmesi, devlet müdahaleciliğinin azaltılması, himayeciliğin sınırlandırılması yoluyla, uluslararası ekonomik ilişkilerde liberal ilkelerin yerleştirilmesi idi.

Yeni Dünya Düzenine Sovyet Engeli

Ancak II. Dünya Savaşı bittiğinde, ekonomisi bütünleşmiş yeni bir dünya düzeninin kurulmasını Sovyetler Birliği engelledi. Barışçı tavır ve taahhütlerine rağmen Stalin, Almanlardan kur-

tarıp işgal ettiği Orta ve Doğu Avrupa ülkelerine yerleşti ve bu ülkelerde komünist rejimler kurdu.

Dahası, Sovyetler Birliği, dünya egemenliğini sağlamak için her türlü metodu kullanan eşi görülmedik bir komünist propaganda faaliyetini de başlattı.

Bu durum karşısında batı demokrasileri bir araya gelerek karşı kutup oluşturdular ve NATO 1949'da ABD'nin önderliğinde kuruldu. Böylece dünya, iki kutuplu soğuk savaş dönemine girdi.

Bu sürecin nasıl sonuçlandığı, çok yakın tarih olması nedeniyle, hepimizin malumu.

Komünizmin Ekonomideki Başarısızlığı

Komünizmin ekonomideki başarısızlığı sonucunda, totaliter, baskıcı devlet düzeninin de çürümesiyle, doğu bloğu çöktü ve yeni dünya düzeninin önündeki en büyük engel artık ortadan kalktı.

Öte yandan, 20. yüzyılda klasik batı demokrasisinin popülist niteliğe bürünmesine yol açan, devletin denetlenemeyen büyümesi ve devasa bir bürokratik yapı hâline dönüşmesi; bürokrasinin insan hak ve özgürlüklerini tehdit eden büyük bir güç hâline gelmesine yol açan müdahaleci, dağıtımcı ekonomi mantığı da 1970'lerde yaşanan stagflasyonla tıkandı.

Klasik Liberalizme Dönüş

İnsanlık bugün yeniden kendiliğinden düzene, doğal düzene, insanı esas alan, insana güvenen, insanın yeteneklerinden başka bir güç tanımayan düzene, yani klasik liberalizme dönüş sürecine girmiş bulunuyor.

Klasik liberalizmde devlet, insanlar tarafından kurulan bir

hizmet teşkilatıdır. Devletin amacı insana hizmet etmek, insan hak ve özgürlüklerini teminat altına almaktır.

Devlet, bu amaca hizmet ettiği oranda meşrudur ve görevleri bu amaçla sınırlıdır. Devlet bunun dışında bir egemenlik hakkına sahip değildir. Bu devletin siyasi literatürdeki adı da liberal demokrasidir.

Türkiye'ye Gelince...

Cumhuriyetimiz, yukarıda sözünü ettiğim totaliter modellerin iktidara geldiği yıllarda kuruldu. Türk ekonomisi batılı modelden ziyade, sosyalist modele uygun biçimde, sosyalizme yakın bir karma devletçi model olarak yapılandırıldı. Bu özelliğini de günümüze kadar sürdürdü.

1930'da o zamanki hükûmet (İsmet İnönü) -iki defa SSCB'ye gitmiştir- örneğin, KİT modelini benimsedi. İlk ekonomik planlama da Sovyet plancılar tarafından yapıldı. Böylece, devlet ekonomiye el koydu.

1930-50 arası Türkiye'de tam anlamıyla sosyalist bir devletçi ekonomi modeli uygulanmıştır.

Türk ekonomi tarihinin en kötü idaresi, insanların en sefil, perişan olduğu dönemdir bu.

1930-50 arası İsmet İnönü döneminde Türkiye -ki, bir köprüdür- geçmişteki Arnavutluk gibi, etrafı duvarlarla çevrili, yasaklı, devletçi bir ülkedir. Komünist sistemden tek farkı ise özel mülkiyetin kaldırılmamış olmasıdır, o kadar.

1950'de DP'nin Liberal Hareketi

1950'de Demokrat Parti'nin başarılı bir liberal hareketini görüyoruz. 1950-55 arasında birçok liberal hareket var; özel sektö-

re dönük, insanları ekonomiye dâhil eden. Fakat, aynı dönemde devletçilik de devam etmiştir. 1955 yılından sonra da çok başarılı işler yapılmıştır ama 1950-55 arası gibi değil.

Bugün Türk ekonomisi ayaktaysa, sosyalizmin çökmesinden sonra bir Rusya, Romanya gibi aç, sefil, perişan olmamışsa, bunun temeli 1950-55 arasında atılmıştır.

O zamanın tohumları sayesinde ayaktayız. Özel sektörümüz var, bütün yükü çeken. Bugünkü dinamizmimizi de o döneme borçluyuz.

1960'tan sonra maalesef, tekrar devletçiliğe dönüş vardır. Hatırlayacaksınız, 27 Mayıs'ta Planlı Ekonomi'ye geçiş istenmiştir. Planlamak demek, yuları devlete teslim etmek demektir. DPT gibi teşkilatların tümü devletçiliktir. Hepsi Türkiye'ye zarar vermiştir.

1960'dan sonra bir başka olumsuz gelişme, sınırları kapama olayı, ithal ikamesi olayıdır: Yani bir malı Türkiye'de üretmeye başladığınız zaman, kalite ve fiyatı ne olursa olsun, o malın ithalatı kesilmiştir.

Böylece Türk halkı 1960 ile 1980 arasında sanayileşme uğruna çok ağır bir bedel ödemiştir. Türk halkı gereksiz yere fakirleştirilmiştir bu yanlış sanayileşme modeli yüzünden.

24 Ocak Kararları

Türk ekonomisindeki periyodik krizlerden 1979'a rastlayanı, dünyada liberalizme dönüş sürecinin belirginleştiği bir döneme denk gelmiş, 24 Ocak kararları ile kısmi bir liberalleşme başlatılmıştır.

Ancak, bugün geriye baktığımızda, maalesef 24 Ocak ile öngörülen liberalleşmenin sadece kambiyo mevzuatında yapılan değişikliklerden ibaret kaldığını görmekteyiz.

ANAP Dönemi

1983'te rahmetli Turgut Özal'ın seçim konuşmalarındaki mesajlarına Liberal Demokrat Parti olarak biz aynen katılmaktayız. Ama uygulamalar söylenenlerin tersi olmuştur.

Zaten bugün rahmetli Özal döneminden bahsedilirken tam bir şey söylemek de mümkün değildir. Yapılanlarla söylenenler arasında maalesef, büyük zıtlıklar vardır.

Örneğin, enflasyon kötüdür denilmiştir. Bir, iki yıl içinde enflasyon önlenemeyince kalkınma yüzünden olduğu, kalkınmanın bedeli olduğu söylenmiştir.

Oysa dünyada hiçbir ülke enflasyonla kalkınmamıştır. Bu dönemde de birçok yatırımlar yapılmış, fonlar konmuş, belediyelere ek vergi imkânları tanınmıştır ki, bunların hepsi devletin büyümesidir. Çünkü fonları kim alıyor? Devlet. Parayı kim ödüyor? O malı alan vatandaş. Neden? Çünkü, fonu alan ithalatçı onu fiyata yansıtıyor.

Demek ki, ANAP iktidarı aslında akılların karıştırıldığı bir dönemdir. Bir taraftan liberal piyasa felsefesinin savunulduğu, fakat uygulamanın buna tam uymadığı bir dönemdir.

Ama, bu arada yine konvertibilite gibi, serbest faiz gibi başarılı çalışmalar da yapılmıştır. Önemli hatalar da vardır. Bu hataların yükünü de her zamanki gibi vatandaş, yani biz çekmişizdir.

"Liberalleşme" Söylemi ile Geçen Son 12 Yıl

Tüm göstergeler son 12 yıldır ekonominin liberalleşmediğini, aksine, devletçi-sosyalist eğiliminin daha da gelişmiş olduğunu ortaya koymaktadır. Örneğin, 1985'te 1,5 milyon olan kamu çalışanı bugün 2 milyonu aşmış durumdadır. Son 10 yılda devletin vergi tahsilatı sürekli yıllık enflasyon oranlarını önemli ölçü-

de aşan reel artış seyri içinde bulunmuyor; buna rağmen artış, kamu finansmanına yetmemiştir. Emisyon hacminde enflasyonu körükleyen genişlemenin yanı sıra, kamu çok büyük borç yükü altına sokulmuştur.

Kamu harcamalarının böylesine artmış olması Türk ekonomisinin "liberalleştiğinin" değil, sosyalistleşmiş olduğunun en belirgin göstergesidir.

ANAP'tan Sonra...

Son ANAP Hükûmeti'nden sonraki iktidarlar da ANAP'tan farklı hiçbir şey yapmamışlardır.

Dört beş yıl önceki gazeteleri açın ve hemen hemen her temel konuda ANAP ne demiş, bakın. Hatta bir kenara yazın. Muhalefetin söylediklerini de yazın. Sonra dönüp son üç yıla bakın. Göreceksiniz, aynı şeyler söylenmektedir. İktidara gelen de muhalefete gelen de aynı şeyleri söylüyorlar.

Biz zaten bütün partilerin esas itibariyle devletçi olduğunu, aynı hamurdan çıktığını söylüyoruz Zaten Liberal Demokrat Parti'nin doğuş nedeni de budur. Bir başka partide bu fikirleri hâkim kılamayacağımız için, ayrı bir parti kurmak gibi çok zahmetli bir yola girdik

Esas itibariyle, bizim görüşlerimize diğer partilerin karşı olduklarını tespit ettiğimiz için ayrı bir parti kurduk.

Bugün muhalefet ve iktidar, hemen hemen her konuda aynı şeyleri söylüyorlar. Yalnız ekonomik konularda değil, Çekiç Güç, demokratikleşme, her konuda. En çarpıcı örnek, özelleştirme ile ilgili olanıdır.

Özelleştirme

Biliyorsunuz ANAP çok laf ettikten sonra, iki özelleştirme yapmıştır,1989 yılında USAŞ ile ÇİTOSAN'ın bağlı ortaklıklarından, Afyon, Ankara, Balıkesir, Trakya ve Söke çimento fabrikaları yabancı yatırımcılara satılmıştır.

Bunların satışına SHP ve DYP ayrı ayrı idari mahkemelerde dava açmışlardır ve kazanmışlardır da. Davayı açarken söyledikleri şuydu:

"Biz özelleştirmeye karşı değiliz ama hukuka uygun yapılsın." Ancak, davayı kazandıklarında da iktidar olmuşlardı. Bu sefer bu işi nasıl düzeltelim diye büyük bir uğraş verdiler.

Aynı şeyi bu sefer muhalefetteki ANAP yaptı ve özelleştirme kararnameleri için Anayasa Mahkemesi'nde dava açtı. Davayı da kazandı ve bütün kararnameler iptal edildi. ANAP'ın da söylediği aynı şeydi:

"Biz özelleştirmeye karşı değiliz ama, hukuka uygun yapılsın."

Özelleştirme konularında söylediklerini de hatırlatayım sizlere: Diyorlar ki, özelleştirme yoluyla satılacak KİT'lerden gelen para ile bütçe açığı kapatılmasın. Ne yapılsın? Yine özelleştirmede kullanılsın. Ne demek bu? "Ben özelleştirmeden aldığım parayı yine KİT'te kullanacağım." demek.

Bir diğeri de diyor ki, "Ben özelleştirmeden gelen paraları bütçe açığında kullanmayacağım, yeni iş sahaları yaratmada kullanacağım." Ne demektir bu? Yeni fabrika açmak demektir. Sen bir fabrikayı işletemediğin için satıyorsun ve aldığın para ile yeni fabrika kuruyorsun.

Özelleştirmeden Sağlanan Para...

Oysa, özelleştirmeden gelecek para ile yapılacak ilk iş, yüksek faizle alınan iç borcun kapanması olmalıdır.

Siz bir iş adamıysanız, çok yüksek borcunuz varsa, bu borçtan kurtulmanız lazım. Bir şeyi satıyorsanız, borçtan kurtulmak için; satıştan elde ettiğiniz para ile yeni bir işe gireceğinize, olan borcunuzu ödersiniz. Eğer girmek istediğiniz yeni iş, borcunuzu ödememeniz hâlinde ödeyeceğiniz faizin çok üstünde gelir getiriyorsa, o ayrı.

Diyelim, siz %125 ile halktan para topluyorsunuz. Bugünkü üç aylık %22.5 faizin kümülatif karşılığı, %125'dir. Siz %125 ile para toplarken, eğer özelleştirme yapıp da elinize geçen para ile yeni bir yatırıma girecekseniz, yaptığınız yatırımdan en az %125 kazanmanız gerekir ki bu mümkün değildir Böyle bir yatırım ki, bu mümkün değildir. Eroin, uyuşturucu ticareti dışında!

Demek ki, özelleştirmeden aldığınız para ile öncelikle borcunuzu azaltacaksınız.

Bugün Türk ekonomisinin en büyük sorunu, dış borç falan değil, iç borç yükü ile bu borç yükünün finansmanıdır.

Çiller Hükûmeti

DYP-SHP ikinci hükûmeti kuruldu. Bu hükûmet ilkinden de kötü çıktı.

DEMİREL HÜKÛMETİ

Demirel Hükûmeti esas itibariyle, daha önceki politikaları devam ettirmiştir. Çiller Hükûmeti ise, aynı politikaları devam ettirirken, Ocak 1994'te paniğe kapılmıştır. Döviz krizinde dövize müdahale edeceğim diye, ekonomiyi allak bullak etmiştir.

Çiller Hükûmeti o kadar kötü kararlar almıştır ki, sağlıklı giden ekonomimiz yara bere almıştır. Nasıl?

Ocak 1994 Krizi

Ocak 1994'te, malum, dövize büyük bir tahakküm başladı. İlk üç gün hükûmet hiç müdahalede bulunmadı, 20.000 liraya kadar çıktı döviz.

Bir gün müdahale edildi ve Merkez Bankası gecelik faizleri %1000'li rakamlara çıkararak dövizi 15.000-16.000 lirada tutmaya çalıştı.

Bu yüksek faiz politikası bütün ekonomiyi alt üst etti. Sen devlet olarak %1000 ile para toplarsan, ekonomi nereden para bulacak kendine? Sonra 5 Nisan Kararları geldi.

Zaten, dövize müdahale ne demektir ki? Dövizin değeri yükselecekse, yükselecektir. Herhangi bir mal gibi, dövizin de arzı ve talebi vardır ve bunu da ekonomik şartlar belirler.

Örneğin, doların düşmesi için Türkiye'deki enflasyonun, ABD'deki enflasyondan daha düşük olması gerekir. Bu böyle olmadığı sürece, dolar her gün bir miktar yükselecektir. Ne zamana kadar? Ekonomide belirli bir dengeyi bulana kadar. Eğer serbest piyasadan söz ediyorsanız bu duruma müdahale edemezsiniz.

5 Nisan Kararları

5 Nisan Kararları ile ek vergiler geldi. Ek vergiler her şeyden önce ekonomide büyük bir güven bunalımı başlattı. Bu yüzden Türkiye'den yurt dışına muazzam miktarlarda para gitti.

Dahası, yeni vergilerin konulması ve hemen tahakkuk ettirilmesi iş dünyasında yeni bir güven bunalımı yarattı. İş hayatı büyük ölçüde baltalandı.

5 Nisan Kararları ile yapılan bir iki iyi şey, sıkı tasarruf tedbirlerinin alınması –ki, yürütülemedi– ve bankalardan mevduat kaçışını önlemek için, mevduatın sigortalanmasıydı. Kaldı ki,

serbest piyasa ekonomisinde mevduatların devlet tarafından sigortalanması da ters bir uygulamadır. Neden?

Eğer serbest piyasa düzeninden, liberal ekonomiden söz ediyorsak, devlet, yatırımcının mali kuruluşlar karşısındaki haklarının korunması için gerekli yasal düzenlemeleri yapmakla yükümlüdür; doğrudan, fiilen güvence vermekle değil.

Dolayısıyla, Liberal Demokrat Parti Programı'nda da değinildiği üzere, banka mevduatları özel sigorta şirketleri tarafından sigortalanmalı; her banka, mevduatının hangi sigorta şirketi tarafından ve ne kapsamda sigortalı olduğunu müşterilerine en açık biçimde duyurmalıdır.

Bu noktada, üç bankanın kapatılmasının da büyük bir hata olduğunu söylemek isterim. Bu bankaların kapatılması sonucu, özellikle dış finans piyasalarında Türkiye önemli ölçüde güven yitirdi. Oysa, bu bankaların hisselerine ya da yönetimlerine el konularak sorun çözümlenebilirdi.

Gerçi, bu üç bankanın batması nedeniyle devlet dış bankalara olan 150 milyon dolar borcu ödemedi, ama batışın Türkiye'ye yüksek faiz ve yeterli kredi alamama şeklinde yansıyan sadece bu yılki maliyeti, bir milyar doların üzerindedir. Kısa vadedeki maliyet budur. Önümüzdeki birkaç yılı da dikkate alırsak, bu maliyet dört beş milyar doları aşacaktır.

Maalesef, dünya mali piyasalarında öyle bir güven bunalımı yaratılmıştır ki, Türkiye "riskli" ülkeler arasında anılmaya başlanmıştır.

Demek istediğim, 5 Nisan Kararları'ndan öngörülen sonuçların alındığını söylemek mümkün değildir. Yanlış uygulamalarla Türk ekonomisine çok ağır darbe vurulmuştur.

Az önce de değindiğim üzere, döviz krizi sırasında hiçbir müdahale yapılmamalıydı.

Hiçbir şey yapılmayacaktı. Döviz, 22-23.000 liraya çıkacaktı ve belirli bir noktada kalacaktı. Döviz yukarı çıktığı zaman ithalat pahalılaşacak -şimdi olduğu gibi- ihraç edilen malların fiyatları göreceli olarak ucuzlayacak ve dolayısıyla ihracat artacaktı. Bir süre sonra yurt dışından Türkiye'ye para girecek; bu sayede ekonomi yine toparlanarak, dinamik bir bünyeye kavuşacaktı.

Ancak, tüm bunların yerine, hükûmetin yanlış uygulamalarda ısrar etmesi sonucunda ekonomimize çok ağır darbeler vuruldu.

Vergiler ve Yaratılan Güvensizlik Ortamı

Ekonomiye darbe vurulmaya da devam ediliyor. Çünkü, hâlâ vergi lafları dolaştırılıyor ortalıkta. Bir iki gündür gazetelerde okuyorum ve bunu çok vahim bir gelişme olarak değerlendiriyorum.

Eğer bir ülkede hükûmet Deli Dumrul gibi her dakika vergi çıkarıyor ve uyguluyorsa, ekonomik gelişme olmaz, olamaz.

Zaten malum, hep de söylerim, demokrasiler vergiye karşı isyanla başlamıştır. Vergiye karşı halk isyan etmiş ve meclis kurulmuştur. Meclis, kral vergi almasın diye kurulmuştur. Meclisin görevi halkı vergiden korumaktır.

Oysa bizim meclisin görevi, iki günde bir vergi kanunu geçirip sonra da bununla iftihar etmek oldu. Bir de diyor ki, "Bak iki gün gibi kısa bir sürede vergi kanunu geçirdim!"

Başbakan Çiller'in geçtiğimiz nisan veya mayıs ayı demeçlerinden birinde, "Hiçbir başbakan benim gibi altı ay içinde iki büyük vergi kanununu Meclis'ten geçirememiştir." beyanatı var.

Böyle vergi geçirildiği zaman siz iş yapma durumunda olan ekonominizi zehirliyor ve ona güven vermiyorsunuz demektir. Ne vergi geleceği belli olmazsa, siz bir işe girebilir misiniz? Hayır, giremezsiniz çünkü, her iş bir fizibilite ile, bir tahminle yapılır.

Bir bakkal dükkânı açtığınız zaman, bir hesap yaparsınız. Ben şuna, şu kadar masraf ediyorum, günde şu kadar ciro yapacağım, şu kadar vergi vereceğim, şu kadar da kâr kalacak diye... Sonra düşünürsünüz, "Acaba benim kazancım yaptığım yatırımın karşılığı oluyor mu?" diye. Bakkal dükkânınızı ona göre açarsınız. Bütün müesseseler aynı felsefeye göre açılır.

Fizibilite dediğiniz araştırmaların tümünde, aynı mantık hâkimdir. Ne kadar para koyacaksınız, ne kadar para kazanacaksınız... Ve tabii, ne kadar da vergi vereceksiniz, çünkü sizin cebinize giren, vergiden sonra kalan paradır.

Hiçbir ülke tarihinde firmaların borçlarından vergi alınmamıştır. Bu konuda ülke olarak rekor kırmış durumdayız!

Alınan vergiden de öte, yaratılan hava önemlidir. Alınan vergi şunun şurasında birkaç trilyonsa, kaçan para birkaç katrilyondur. Dövize dönmüştür ve döviz olarak yurt dışına kaçmıştır. İnsanların yatırım şevkinin kırıldığı da cabası.

Bugünkü Durum

Ekonomimizin gerçek kazananından, üreteninden kan çekilmekte; üretmeyene, israf edene kan verilmektedir. Yani, özel sektörün kanı çekilmektedir; devlet ise çektiği bu kan ile beslenmektedir.

Zaten son rakamlar da bunu göstermektedir. Ekonomide %10 daralma demek, küçük esnafın iflası demek, işsizliğin artması demektir. Ne acıdır ki, Türkiye gibi güçlü bir ülkede bu oluyor!

Diyelim, burası bir ülke. Ülkenin yarısı kayalık arazi, yarısı da mümbit ova, ortadan da nehir geçiyor. Ülke yönetimi kayalıkta yaşayanlarda. Mümbit ovada da halk, özel teşebbüs var. Özel sektör mümbit ovada diyorum çünkü, tabiatı gereği, ekonomiye uygun, akıllı işler yapan özel teşebbüstür. İnsan ihtiyaçlarını his-

seder, müteşebbis işler yapar, dinamiktir, para kazanır ve dolayısıyla, mümbit ortamı seçer. Nitekim, bu ülkede de ovada buğday 1'e 100 veriyorsa, kayalıkta 1'e 5 vermektedir.

Kayalıkta yaşayanlar (yönetim) ülkede akan bütün suyu alıp kayalıklara akıtıyorlar, fakat bu su üretime yetmiyor, çünkü kayalıklar verimsiz.

Öte yandan, ovada, mümbit arazide oturanlar (yönetilenler) da perişan çünkü, su çekilmese 1'e 100 alacakları verim, su öbür tarafa akıtıldığı için, 1'e 10'a düşüyor.

Hâlbuki, bu su kayalıklara değil de ovaya akıtılsa, ovada alınan 1'e 100 verim hem ovada yaşayanları hem de kayalıklarda yaşayanları müreffeh kılacak ve kayalıklarda yaşayanlar ovaya gelecek çalışmak için.

Ovada 1'e 100 kazandığın zaman, işçi lazım buraya. Bu işçiyi kayalıklardan alacaksın, iyi maaşla çalıştıracaksın çünkü, ovada iyi randıman alıyorsun ve işçine de iyi para ödeyebileceksin.

Bu arada kayalıklardaki (yönetim) de diyecek ki, ben senden %10 istiyorum (vergi) ki, bu muazzam bir para! Böylece, kayalıkta çalışanların da (kamu görevlilerinin) maaşları yükselecek!

Biz iddia ediyoruz ki, ekonomimizin dinamizm kazanması hâlinde, yurt dışından işçi bile getirmek zorunda kalırız.

Özelleştirmedeki korku nedir? İşsizlik. Hâlbuki hiç alakası yok.

Ülkede özelleştirme olur da devlet ekonomiden elini çekerse o kadar büyük bir iş imkânı doğacaktır ki, bizim işçimiz yetmeyecektir. Kafkaslardan, Romanya'dan, Bulgaristan'dan işçi getirilecektir.

Aslında kamu görevlilerinin maaşları da devletçilik nedeniyle düşük kalıyor. Bugün bir müsteşarın aldığı maaş komiktir, devletin en yüksek bürokratı! Yargıçların, subayların, polislerin

aldıkları maaşlar komiktir. Neden? Çünkü, suyu verimsiz yere akıtıyoruz.

Ekonominin En Önemli Unsuru Paradır

Su dediğimiz, kaynak dediğimiz sermaye yani, para. Ekonominin en önemli unsuru budur. İster beğenin ister beğenmeyin. Halkımız için para önemlidir, sözümüz ters gelebilir ama, bu bir gerçektir. Nasıl ki, tarımda su şarttır; ekonomide de para...

Siz dünyanın en akıllı adamlarını bir araya toplayabilir, en akıllı projelerini yapabilirsiniz, pazarınız da vardır ama, para yoksa hiçbir şey yapamazsınız. Her şey hayalde kalır. Hayalleri gerçekleştiren şey paradır. Örnekte verdiğim su da böyle.

Türkiye'de su kayalıklara akıyor. Ovadakiler susuzlukta ancak 1'e 10 üretim yapabiliyorlar. Tabii, üretim kendilerine bile yetmiyor. Bu arada kayalıklardakilere zaten 1'e 5 verim yetmediği için ve yönetim de onlarda olduğu için, ovadaki üretime göz dikiyorlar ve yarısını, 5'ini de istiyorlar. Ne oluyor? Burada (yönetilenlere) sadece 5 kalıyor. Hâlbuki, suyu ovaya akıtsalar, toplam 1'e 15 değil,1'e 100 alacaklardır. Durum aynen budur.

Devlet suyu (parayı, kaynağı) halkına bıraksa, akıllı şekilde kullandırsa, Türkiye beş yılda Avrupa seviyesine gelir; 10 yılda da dünyanın en müreffeh ülkesi olur. Matematik olarak bu böyle.

Özelleştirme-Demokratikleşme

SHP'nin demokratikleşme paketini özelleştirme ile birlikte mütalaa etmesini yanlış bulmuyor dahası, destekliyoruz.

Demokratikleşme olmadan, özelleştirme olamaz! Özelleştirme olmadan da demokratikleşme olamaz. Bunlar iç içe, birbirinden ayrılamaz olgulardır. Neden?

Piyasa ekonomisi demokrasinin olmazsa olmaz koşuludur.

Öte yandan, siyasi ve hukuki alanlarda engeller varken, sadece ekonomiyi liberalleştirmek mümkün değildir; son 10-12 yıllık tecrübemiz de bunu göstermektedir.

Demokratik hukuk devletinin tam anlamıyla tesis edilmediği ortamda, işte İLKSAN'lar, ESKA'lar, İSKİ'ler yaşanmaktadır! Demek istediğim şudur:

Özelleştirme, adaletin gelişmesine ve siyasal yozlaşmanın önlenmesine yardımcı olacaktır. Bugün Türkiye'de mevcut devletçi ekonomik sistem, adaletsizliğin ve yozlaşmanın en büyük kaynağı ve sebebidir.

Sosyal adaleti sağlamakla yükümlü devlet, elinin altında geniş kaynaklar bulundurarak ve bu kaynakları yerleşik çıkar gruplarına dağıtarak, giderilmesi çok zor eşitsizlik ve adaletsizlik yaratmaktadır.

Türkiye'de siyasi kavganın böylesine şiddetli ve siyasi yozlaşmanın bu kadar yaygın olmasının altında, devletin çok büyük kaynakları kontrol ediyor olması yatmaktadır.

Mülkün Sahibi Kamu ise, Sahipsiz Demektir

Özelleştirme her şeyden önce bir mülkiyet sorunudur. Mülkiyet ise, tabiatı itibariyle, özel, bireysel bir kurumdur. Kamu mülkiyeti kavramı ve ona dayanan uygulamalar, kaynakların politikacılara, bürokratlara ve onların aracılığı ile, yerleşik çıkar gruplarına emanet edilmesinden başka bir şey değildir.

Özel mülkiyeti her türlü kötülüğün kaynağı olarak görme eğiliminden artık vazgeçmek durumundayız çünkü, özel mülkiyet etkili, verimli, çalışmayı teşvik edici bir kurumdur. Kamu mülkiyeti ise, tembelliği teşvik eder ve zaten bir kurum olarak mevcut değildir.

Bir mülkün sahibi kamu ise, o mülk sahipsiz demektir çünkü,

bireyin mülk ile ilişkisi kesilirse, tabiatı icabı, onu kullanamaz, sahiplenemez, kollayamaz.

Özelleştirmede Yöneticiye Satış Modeli

Yukarıda da değindiğim üzere, özelleştirme bir işletmecilik sorunu değil, her şeyden önce bir mülkiyet sorunudur. Mülkiyet biçimi değişmediği sürece, KİT'lerde hiçbir şey değişmeyecektir.

Bazılarının önerdiği gibi, verimsiz devlet işletmelerinin yöneticilerini değiştirerek, daha iyi yöneticiler getirilmesi hâlinde de yani, onları politikacıların elinden alıp, bürokratların eline vermemiz, "özerkleştirmemiz" hâlinde de KİT'ler adam edilemeyecektir.

Özelleştirme konusunda bizim teklifimiz, yöneticiye satış modelidir. Nasıl?

Diyelim, bir fabrika var. Bu fabrikayı bir yönetici ekibe satacaksınız. Hissenin sadece %1'ini veya %0,5'ini vereceksiniz. O yönetici bütün mal varlığını satarak, fabrikanın diyelim, %0,5'inin sahibi olacak ama, satın aldığı bu hisse ile bütün şirketin yönetim hakkını, yönetim imtiyazını da alacak. Siz geri kalan %99,5 hisseyi piyasada satacaksınız, örneğin, birtakım yabancı fonlara satacaksınız.

Malum, bugün dünya ekonomisine hükmedenler artık bir avuç zengin değil; uluslararası yatırım fonlarıdır: Emekli fonları, sigorta fonları gibi. %99,5 hisseyi bunlara blok olarak satabilirsiniz, halka satabilirsiniz, çok ucuza dağıtabilirsiniz ama, herkes bilir işin patronunun kim olduğunu.

Bir diğer örnek olarak, diyelim, THY'yi havayolu işletmeciliğinden anlayan değerli bir işletmeciye bu yöntemle satabilirsiniz. Satmakla ona yönetimini bırakıyorsunuz ama, %99,5 yine sizin elinizde. Yönetim sizde değil.

Bildiğiniz gibi, işçilere hisse vermekten, yöre halkına satmaktan, blok satıştan, en yüksek fiyatı verene kiralama ya da satmaya, parçalayarak satmaya ve tabii, tümüyle kapatmaya kadar pek çok özelleştirme modeli tartışılmakta Türkiye'de.

Bizce Türkiye için en başarılı modellerden birisi de yöneticiye satış modeli olacaktır. Bu model sayesinde ülke yeni müteşebbisler de kazanacaktır. Aksi takdirde, Türk ekonomisi 10 ailenin elinde kalır. Türkiye'de dinamik, yeni müteşebbis sınıf istiyorsanız, bunu yapmanız lazım.

Türkiye'de çok değerli bir yönetici sınıf yetişmiş durumda. Türkiye ekonominin çok zor yürütüldüğü bir ülkedir, aynı fırtınalı bir deniz gibidir: Fırtınalı denizde herkes iyi kaptan olmaya mecburdur.

Onun için Türk yöneticileri belki de dünyanın en başarılı yöneticileridirler. Onlara KİT'leri emanet edebilirsiniz, yönetim sorumluluğu vermek koşuluyla. Bu insanlar işletmenin sahibi olacaklar ve fakat, denetim sizde olacak.

Özelleştirme yöneticiye satış modeli ile çok kolay gerçekleşecek; fiyat da piyasada kendisini bulacaktır.

Özelleştirmemek için bir anlamda çok komik ve galiba, kasıtlı şeyler de yapılıyor Türkiye'de. Yıllardır bir KİT özelleştirilirken, uluslararası yatırım bankaları ve değerlendirme kuruluşları çağrılıyor, inceleme yapsınlar diye ve onlara binlerce dolar para ödeniyor.

Niçin veriliyor, biliyor musunuz? "Benim firmamı incele, kaça satayım, söyle." diye veriliyor!

Oysa, fiyatı piyasa belirler, bu en temel ekonomi gerçeğidir. Fiyatı piyasa belirleyecektir, yabancı bankacı değil. Çıkarırsınız piyasaya, kim en yüksek fiyatı veriyorsa, satarsınız!

Siz biliyor musunuz, özelleştirme öncesi yapılan bu tip araştırma faaliyetlerinin kaç milyon dolarlara mal olduğunu?

Üstelik hiçbiri de henüz satılmamıştır incelemesi yapılan bu tesislerin. Bu işlemleri TURBAN için iki defa yaptılar, Sümerbank için keza.

En iyimser yorumla, bunu piyasayı bilmedikleri için yapıyorlar diye düşünmek istiyorum. Ya da ipe un sermek için.

Devletin Küçülmesi

Türkiye'de devletçi kolektivist ekonomi denenmiş ve başarısız olduğu artık anlaşılmıştır. Bugün ihtiyacımız olan şey, devleti bugünkü etkinlik alanı itibariyle büyütmek değil, muhafaza etmek bile değil; küçülterek, çok daha işlevsel ve etkin kılmaktır.

Şunu özenle vurgulamak isterim ki, devletin "küçülmesi"; devletin "etkisizleştirilmesi", "güçsüzleştirilmesi" demek değildir. Aksine, devletin asli görevlerini çok daha etkin bir biçimde yerine getirmesini sağlamak demektir.

Devleti küçültmenin yani, devleti asli görevlerini en etkin biçimde yerine getirecek şekle sokmanın yollarından biri, piyasa ekonomisine gerçek anlamda işlerlik kazandırılması ve dolayısıyla, özelleştirmenin ivedilikle gerçekleştirilmesidir. Devletin ekonomide oynadığı rolü oynamaya devam etmesi, serbest piyasaların oluşmasının önündeki en büyük engeldir.

Dünyanın hiçbir ülkesi, devlet ya da devleti yöneten hükûmetler tarafından geliştirilmemiştir. Gelişmeyi ve refahı yaratanlar, bireyler ve özel işletmelerdir.

Devleti yöneten hükûmetlerin görevi, piyasa güçlerinin normal faaliyetlerini sürdürebilmeleri için gerekli olan ve genellikle devlet dışında, kendiliğinden oluşan çerçeveyi benimsemek ve korumaktır.

Konuşmamın başında sizlere ekonominin yönetilemeyeceğini söylerken, kastettiğim buydu. Nitekim, biz iktidara geldiğimiz zaman, altı aylık bir çalışma dönemimiz olacak. Bu dönemde de birtakım geniş çaplı kapatma işlerini yapacağız.

Altı ay içinde birçok devlet kuruluşunun işlevine son vereceğiz. Kendimizi ekonominin doğal seyrine bırakacağız ve hiçbir şekilde müdahale etmeyeceğiz; tabii, gerekli düzenlemeleri de beraberinde getirerek.

"Devlet ekonomiden ne alacak?" diye sorarsanız, asgariye indirgenmiş olan masraflarına yetecek kadar para yani, vergi alacak ki, programımızda da belirtildiği üzere, bu genel olarak %10 düzeylerindedir.

Türkiye'nin Coğrafyası En Büyük Avantaj

Liberal Demokrat Parti olarak benimsediğimiz ekonomi politikamızın bir başka özelliği de ülkemizin dünya üzerindeki coğrafi konumuna dayandırılıyor olmasıdır.

Bir ülkede birçok şeyi değiştirebilirsiniz fakat, coğrafyayı değiştiremezsiniz. Türkiye, bu bakımdan dünyanın en talihli ülkesidir.

Bugün bütün dünya yeniden paylaşılıyor olsa ve yer seç deseler, Türkiye'nin bulunduğu coğrafyadan daha güzel, daha avantajlı yer yoktur. Burası köprüdür. Doğal gaz, petrol, insanlar hep buradan geçecek. Burası üç kıtanın köprüsüdür. Bu köprüye sahip olanın dünyanın en müreffeh, en zengin ülkesi olması gerekir. Niye değiliz?

Diyelim ki, bir arkadaşınız var. Galata Köprüsü'nün, Karaköy ve Eminönü meydanlarının sahibi, miras kalmış ona. 20 yıl sonra karşılaşıyorsunuz ki, adam perişan. "Bittim" diyor, "Borca boğuldum, iflas ediyorum!" Yahu, deli misin? Sana bütün buralar mi-

ras kaldı. "Sorma" diyor. "Ne yaptın?" diyorsunuz. "Sanayileşmek lazım dedim, köprüyü trafiğe kestim ve üstünde tuğla ve kiremit fabrikası kurdum." diyor, "Borç aldım, finansman için. Karaköy Meydanı'nda otomobil fabrikası, Eminönü Meydanı'nda da boru fabrikası kurdum." diyor. Yan sanayi için. "Eee?" "Faizler yüksek, borçlarımı ödeyemiyorum, iflas durumundayım." diyor.

Türkiye'nin durumu aynen budur. Siz bütün bunların sahibi iseniz:

1- Onu daha çok trafiğe açacaksınız, daha çok insan geçecek.

2- Oradaki dükkânları kiralayacaksınız. Kiraları toplayıp, Boğaz'da yiyeceksiniz!.. İşte bizim partimizin yapacağı da aynen bu. Diyorum ya, iktidara gelmemiz hâlinde, altı ay içinde her tarafı kapatıp, sonra gezip, dolaşacağız!

Gerçek niyetimiz bu. Devlet yönetimi olarak biz kira toplar gibi, sadece vergi toplayacağız. O da %10'dan da fazla değil. Bu bile fazla gelecek devlete.

Türkiye'nin durumu, biraz evvel örneğini verdiğim, kafası az çalışan mirasyedininki gibi. Türkiye'nin tüm yolları kapatılmıştır. Mal ve insan geçişi durdurulmuştur. Ticaret kesilmiştir. Bizim felsefemizin temelinde, Türkiye'nin dünyanın üç kıtasının köprüsü olduğu anlayışı ve gerçeği yatıyor. Biz diyorsak ki, bizim politikamızla Türkiye 5 yıl içinde Avrupa'yı, 10 yıl içinde dünyayı yakalar, nedeni işte budur. Biz zenginleşirken, diğerleri bizim kadar zenginleşemez çünkü, köprünün sahibi değiller.

Bakın, nerede ekonomik aktivite varsa köprüye yarıyor. Avrupa zenginleşti mi? Bize yarıyor. Orta Asya'nın Orta Doğu'nun ticarete açılması bize yarıyor. Bulgaristan, Romanya, Kafkasya'nın ticarete açılması bize yarıyor. Ticaretin merkezi, zenginliğin merkezidir. Ne yapacaksınız? İnsanları rahat bırakacaksınız. İnsan ve

sermaye geçişlerini rahat bırakacaksınız. Ticaret burada yoğunlaştıkça, size para bırakacaklar. İşin esası bu.

Sıfır Gümrük

Bu nedenle de Liberal Demokrat Parti'nin programı, sıfır gümrük öngörmektedir. Hiçbir maldan, hiçbir şekilde gümrük alınmayacak, KDV de alınmayacaktır.

KDV satışta, satış vergisi gibi tahakkuk ettirilecektir. Yani KDV'yi "satış vergisi" durumuna getiriyoruz. Sınırlardan geçen mallara, uyuşturucu ve silah dışında, hiçbir şey sorulmayacak, hiçbir formalite uygulanmayacaktır. Bir de tabii, adli davaların olduğu durumlar dışında hiçbir denetim yapılmayacaktır. Gelecek 10 TIR, girecek, ne bulduysa, patates, domates alıp götürecek. Oradan da mallar aynı şekilde girecek. Yani mal giriş çıkışlarında ne bir engelleme ne de bir vergi söz konusu olacak.

Böyle bir ortam yarattığınız zaman Türkiye zaten bütün dünyanın uyanık, müteşebbis insanlarının toplanacağı merkez olur ve çok kısa sürede olur.

Mesela, Rusya'da orman ürünleri pazarlayan bir Rus tüccar sıfır gümrük nedeniyle, depolarını Türkiye'de yapacak, bütün dünyaya Türkiye'den pazarlayacaktır.

Bunun gibi birçok malın girdiği, çıktığı yer ve merkez Türkiye olacak; ekonomi muazzam bir dinamizmi çok kısa sürede kazanacaktır.

Yerli Sanayi Ne Olacak?

Sıfır gümrüğün getireceği bazı mahzurlar düşünülebilir. Mesela; yerli sanayi ne olacaktır, buralarda çalışan insanlar ne olacaktır gibi.

Bir kere şunu unutmamak lazım: Gümrüğü ödeyen halktır, ithalatçı değil. Türk halkı 1930'dan beri yüksek gümrük ile fakirliğe mahkûm edilmiştir. Gümrüğün düşmesinin ilk faydası halka olacaktır çünkü daha kaliteli ve daha ucuz mal gelecektir ülkeye.

Daha ucuz ve daha kaliteli malın gelmesinde herkesin korkusu ülkemiz sanayinin çökmesidir. Yanlıştır bu. Çünkü bu durum yerli sanayiye de birden çok avantaj sağlamaktadır. Nedir bu avantajlar?

Yerli sanayinin birinci avantajı, çok ucuz finansman bulabilmesi olacaktır çünkü finansman vergileri sıfıra indirilecektir.

Yerli sanayinin ikinci avantajı, ulaştırma olacaktır çünkü ulaştırma vergileri asgariye indirilecektir.

Yerli sanayinin üçüncü avantajı, ham madde olacaktır çünkü ham madde sıfır gümrükle ülkeye girecektir.

Tüm bunlar sanayicinin rekabet gücünü müthiş artıracak unsurlardır. Sadece sıfır gümrük uygulaması ile bile, Türkiye'de dinamik bir sanayi oluşacaktır. İddiamız budur. Bazı sanayiler ya da üç beş fabrika kapanabilir ama, büyük sanayi, mesela otomotiv sanayi ayakta kalacaktır, tekstil ayakta kalacaktır.

Türk Müteşebbisinin Gücü

Türk müteşebbisinin gücünü, dinamizmini sakın küçümsemeyin. Eşit şartlar altında dünya ile dehşetli mücadele yapabilir, rekabet edebilir.

Bunun tipik örneği, çok yakın bir tarihte turizm sektöründe verilmiştir. Turizmde hiçbir teşvik yoktur ve Türk turizmcisi örneğin, Almanya'da 250 tane destinasyona karşı mücadele etmektedir. Bir diğer ifadeyle, Alman turistin önünde 250 alternatifi var ve bunlardan biri de Türkiye'ye gelmek.

Son birkaç yıldır ve özellikle bu yıl yapılan kötü propagan-

daya rağmen, bakın turist nasıl doldu Antalya'ya? Turizmcilerin dinamizmi sayesinde oldu bu. Teşvik filan tesir etmedi. Zaten hatırlayın, teşvik uygulanmadan önce turistler akmaya başlamıştı Antalya'ya.

Dünya Ticaretinin Merkezi Türkiye

Yukarıda ifade ettiğimiz önlemlerle, Türkiye ve Türk sanayi daha da gelişecek, dünya rekabetine açılabilecek ve bundan Türk halkı faydalanacağı gibi sanayici de faydalanacaktır ama şurası da bir gerçektir ki, ticaret daha çok ve hızla artacaktır.

Ticareti de küçümsemeyin. Ticaret ve hizmetler sektörü (bankacılık, medya vb.) zaten önümüzdeki yıllarda insanların %80'ini istihdam edecek sektörlerdir. %15 sanayide, %5 tarımda çalışacaktır.

Siz Türkiye'yi hizmetin cenneti haline getirdiğiniz zaman, ulaştırması ile, bankacılığı ile, sigortacılığı ile, medyası ile Türkiye'de muazzam bir iş hayatı gelişecektir.

Finansmanda Sıfır Vergi

Finansman konusunda öngördüğümüz tedbirler, ekonomi politikamızın çok önemli bir kilidini oluşturmaktadır. Bunun nedeni, malum, dünyadaki en kıt kaynağın sermaye olmasıdır. Tüm dünyada eksik olan, az olan sermayedir, Türkiye'de de.

Liberal Demokrat Parti'nin görüşü ve önerisi, kıt sermayeyi ülkeye çekmek için finans sektöründen verginin tamamen kaldırılması şeklindedir.

Bu anlayışla, bankalardan kurumlar vergisi bile alınmayacak, tefeci dediğimiz bankerlerin faaliyeti serbest bırakılacaktır.

Biraz da aşağılayarak tefeci dediğimiz banker, parasını gidip

Boğaz'da kendi zevki için de yiyebilir, öyle değil mi? Ya da kendine yalı alamaz mı? Hâlbuki, ne yapıyor bu adam? O parayı size borç veriyor. Ama yüksek faizle diyeceksiniz. Bu da onun kabahati değil; yaratılan ortam bunu gerektiriyor. Biz finansmanda sıfır vergi öngördüğümüz için, olayı legalize etmiş olacağız.

Mevduat Sigortası

Banka mevduatları için ise, yukarıda da değindiğim üzere, devletin sigorta fonu yerine, özel bir sigorta mekanizması öngörüyoruz

Bir diğer ifadeyle, mevduatlardan kesilen primlerle sigorta fonları oluşturulacak. Bankalar bu sigorta fonlarına girdikleri anda, bütün mevduatları sigorta fonları tarafından garantilenmiş olacak ve bu sigorta fonları özel olacak.

Buradaki önemli fark şu: Sigorta fonunun devletin değil, özel sektörün olması. Niye önemli bu?

Diyelim, siz özel sektör olarak bir sigorta fonu kurdunuz. 30 banka var size bağlı. Her birinden %1 prim alıyorsunuz. Sizin ayrıca her bankanın yönetim kuruluna adam koyma hakkınız olacak ve dolayısıyla, bankaları denetleyebileceksiniz.

Hangi bankacı, nereye, neden kredi veriyor? Doğal olarak sıkı takip edeceksiniz çünkü o banka batarsa para sizden çıkacak! Öyle değil mi?

Oysa, bu kadar para batınca devlet ne yaptı? Engelleyebildi mi? Batan paraları karşılayabildi mi? Denetleyebildi mi? Bugün de birçok bankaya mevduat garantisi verildi ama, hangi bankanın iyi yönetildiği, hangi bankanın fonlarını iyi kullandığı konusunda fikriniz var mı? Yok!

Nasıl ki, yangın sigortası yapanlar, yangın tedbirlerini aldığı-

nız zaman sigorta primini düşürüyorlar; ikide bir sizi kontrol de ediyorlar... Aynı şey. Sigorta primlerini toplayan ve sigorta fonu oluşturan özel şirketler olacak ve bu şirketler bankaları denetleyecek.

Siz bir banka açabileceksiniz ve eğer herhangi bir sigorta fonuna dâhil değilseniz, kapınıza bunu yazacaksınız. Halk, birey bunu bilecek ve istiyorsa riskini alıp oraya da para yatırabilecek. Bu konuda tam bir serbestiyet ve vergi muafiyeti öngörüyoruz. Sigortalarda da aynı şekilde.

Amaç, sermayenin birikmesi. Böyle olunca, dünya sermayesi de Türkiye'de toplanacaktır diye ümit ediyoruz. Çünkü vergi sıfır. Her türlü elastikiyet var ve Türkiye ticaretin merkezi olacaktır.

Sermaye, Para Nereye Gider?

Para nereye gider bilir misiniz? Para, ona nerede ihtiyaç varsa, oraya gider.

Siz düşünün, bir köyde 10 tane zengin adamsınız ve kimsenin ihtiyacı yok sizin paranıza. Nereye faize vereceksiniz? Veremezsiniz. Para satan bankalar neden müşteri arıyorlar? Hatta, aracılar buldukları müşteri üzerinden prim alıyorlar. ABD'de bankaya müşteri bulduğunuz zaman komisyon alırsınız.

Bu bakımdan, finans sektörü ancak bu şekilde Türkiye'ye gelecektir ve Türkiye dinamik bir ticaret merkezi olacaktır.

Size bir örnek vermek isterim: Geçenlerde tanıdığım bir şirket ile, Malezyalı bir şirket arasında bir ortaklık yapıldı, basit bir ortaklık ve banka hesabı açtılar. Nerede biliyor musunuz?

Malezya'da değil, Türkiye'de de değil, Hong Kong'da açtılar. Çünkü en liberal ülke Hong Kong idi; hesap açma, para çekme, para transferi vb. konularda.

Kimse kötü niyetli filan değil. Kanundan kaçan, vergi kaçıran filan yok ama hiç kimse zorluk sevmez. Adam senin paranı sana sıkıntı vermeden, zorluk çıkarmadan, hatta işini kolaylaştırarak sana istediğin gibi kullandırabiliyorsa, tercih edilir.

Aksi takdirde, gelecek kafası az çalışan bir memur, sana hesap soracak, izah et de dur ondan sonra, bu para nereye gitti, nasıl gitti diye.

Oysa adam diyor ki, "Getir koy paranı, ne zaman istersen, istediğin yere yollarım." Neresini tercih edersiniz?

Bugün Türkiye'deki mantalite maalesef, çok yanlış. Kara parayı engelleyeceğim diye, ticareti engelliyor, bütün parayı kaçırıyoruz.

Para nerede rahat ve emniyetteyse, oraya gider. Tarlaya su ne ise bir ülkeye sermaye odur. Bu ABD'de de, Fransa'da da, İsviçre'de de, Rusya'da da böyledir.

Böylece Türkiye sermaye cenneti olacaktır. Fakat bundan da en çok halkımız yararlanacaktır, sermayedar değil. Çünkü sermaye bol olunca fiyatı düşecektir.

Bugün Tahtakale'de senelik %35 döviz faizi var. Eğer siz buraya serbest döviz getirirseniz, faizler %5'e düşer. Kim kaybeder, biliyor musunuz? Türkiye'deki para babaları kaybeder.

Vergi Muafiyeti

Özetle, öngördüğümüz sistemde üç vergi muafiyeti var:

1- Sermayeye vergi yok, finansman vergileri sıfır.

2- Medya ve kültür sektörlerinde vergi yok, sıfır.

3- Ulaştırma sektöründe vergiler sıfır değil ama, çok düşük.

Tabii, Kabotaj Kanunu da kaldırılıyor ve bütün sahillerimiz, limanlarımız deniz ticaretine açılıyor. Tabii böylelikle ulaşım dinamizm kazanacak, ucuzlayacaktır.

Vergi muafiyeti getirildiği zaman zannediliyor ki zenginin cebine para konulacak. Hâlbuki, biraz düşünürseniz, bu yolla aslında zenginin parasını azaltıyorsunuz. Türkiye'de sermaye kıt olduğu için pahalı.

Sermaye bollaşınca kim kaybedecek bundan? Türkiye'deki sermayedar kaybedecek çünkü parasını %30 ile faize veremeyecek, %5-6 ile verecek. Dövizden bahsediyorum, dikkat edin. TL faizleri ile söylersem arş-ı âlâyı aşar.

Kayıt Dışı Ekonomi

Öte yandan, bir de kayıt dışı ekonomi var, ikinci ekonomi. Bir türlü vergilendirilemediğinden yakınılan kayıt dışı ekonomi! Yeri gelmişken, bu konuda da görüşümüzü ifade etmek isterim.

Ocak 1994 sonrası gelişmeler sürecinde halkımız bir felaket senaryosu ile karşılaşmadıysa bu, ikinci ekonomi, kayıt dışı ekonomi sayesindedir. Tabii, halkımızın fedakârlığının, cefakârlığının yanı sıra...

Kayıt dışı ekonomi, ikinci ekonomi Türkiye'nin en dinamik ekonomisidir. Nedir ikinci ekonomi? Devletin el koyamadığı, halkın devlet denetiminden uzak üretip sattığı ortam.

Örneğin, diyelim evinizde eşiniz deri ceket dikiyor. Siz de vergisiz olarak –çünkü, vergiye girerseniz masrafınız artacak– fabrikalardan deri, ham madde alıyorsunuz. Eşiniz, birkaç komşusuyla birlikte, evde üretimi yapıyor. Götürüyorsunuz Laleli'de bir satış mağazasına; o da fatura vermeksizin, bir Rus'a ya da Ukraynalıya satıyor ürettiğiniz ceketleri. Yani, hiçbir formaliteye girmeden bir ekonomi doğuyor ve gelişiyor.

Pekiyi, böylece kazanılan para nereye gidiyor? Yani, siz kazandığınız para ile ne yapıyorsunuz? Benzin alıyorsunuz, beyaz eşya

satın alıyor, araba alıyor, giysi alıyor yani, dolaylı olarak devlete vergi ödeyerek, harcıyorsunuz.

Demek istediğim, ikinci ekonomide, kayıt dışı ekonomide kazanılan para, ekonomimizin hayat suyudur. Bu faaliyetten -ki Türkiye'nin pek çok yöresinde, pek çok alanda söz konusudur- vergi almaya kalkmayacaksınız. Çünkü, faaliyeti caydırır, hayat suyunuzdan olursunuz.

Zaten devlet olarak vergi alamıyorsunuz, bırakacaksınız, "Almıyorum!" diyeceksiniz hatta, muafiyet getireceksiniz.

Yabancı Sermaye

Bu noktada yabancı sermayeye de kısaca değinmekte yarar görüyorum.

Parti programımızda da belirtildiği üzere, dünya ülkeleri ile ekonomik ilişkilerimiz, liberal anlayışın oluşturduğu çerçeveye oturtulacaktır. Bir diğer ifade ile, kendi insanımızın girişim gücüne tam özgürlük tanınırken, dünya girişimcisine de Türkiye'de tam özgürlük tanınacaktır. Türkiye'nin kapıları, ayrım gözetilmeksizin, tüm dünya ülkelerinin girişimcilerine açılacaktır. Bu anlayışla, yabancı sermayeye hiçbir sınırlama getirilmeyecek; hiçbir ek bürokratik düzenlemeye tabi tutulmayacaktır. Yabancı sermaye yerli sermaye muamelesi görecek; aynı mevzuata tabi olacaktır.

Sermaye Bollaşınca...

Paranın çoğalması halkın yararınadır. Ne olacaktır para çoğalınca? Bir kere, pek çok işin fizibilitesi olumlu olacaktır.

Örneğin, 10 kişilik bir atölye kuracaksınız, hesap ediyorsunuz ve bakıyorsunuz ki 10 milyar para lazım. Eğer bunun senelik faizi %5 ise, yılda 500 milyon faizi rahatlıkla göze alır, kurarsınız atöl-

yeyi ama 10 milyarın faizi 15 milyar ise senelik, vazgeçersiniz, öyle değil mi? Çünkü, üreteceğiniz malın fiyatı ona göre yüksek olacaktır. Satamazsınız üretiminizi ya da çok zorlanırsınız satmak için. Olay budur.

Şunu anlamak ve hiç unutmamak lazımdır ki, yüksek faizleri sonunda ödeyen tüketicidir. Çünkü, fiyata yansıtılır faizler!

Sermayenin sıfır vergi ile bol miktarda ülkeye gelmesinin ülkeye getireceği istihdam, ekonomik kalkınma ve refahı tahayyül edemezsiniz.

Tekrar ediyorum, sıfır gümrükten ve finansmana sıfır vergiden en çok faydalanacak olan kesim, fakir halktır. Fakir halk onun emeğine talep olduğu zaman zenginleşir çünkü. Neden?

Para bollaşınca, parayı verenlerin geliri düşecek ama, çalışanların kıymeti artacaktır. Siz işçi arayacaksınız fıldır fıldır! Dolayısıyla, fiyatı yükselecek işçinin, neden?

Finansman gideriniz düştü, işyerinizi açtınız. Fakat, rakipleriniz de aynı şeyi yapmış. İşçi yok ya da bulamıyorsunuz. Maaşları, ücretleri yükselteceksiniz tabii. Yani, bugün faize vermek zorunda olduğunuz 15 milyarın belki de 5 milyarını işçiye fazladan vereceksiniz!

Hâlbuki şimdi ne yapıyorsunuz? Paralar faize gidiyor, işçiyi süründürüyorsunuz asgari ücretle. Sistem kendiliğinden en fakir tabakayı kaldıracak havaya. İnanılmaz bir dinamizm getirecek.

Asabı Bozulanların Partisi

Ben böyle çok inandığım konularda biraz yüksek sesle hatta, bağırarak konuşurum... Kusuruma bakmayın. İnsan sinirleniyor.

Zaten bu parti, asabı bozuk olanların partisi. Bizim asabımız bozulmasa, sinirlenmesek böyle bir parti kurmazdık.

Türkiye gibi bir köprünün sahibisiniz ve köprüyü trafiğe kes-

mişsiniz, kimseyi içeriye sokmuyorsunuz! Deli oluyor insan düşündükçe. Serbest bırak, geçsin. Sen müreffeh, zengin, rahat ol.

Vergi ve Teşvikler

Liberal Demokrat Parti olarak, teşvikleri kaldırmayı öngördüğümüzü herhalde söylemeye gerek yok. Ankara'da birçok yer kapanırken, DPT, Teşvik Uygulama vb. yerler de kapatılacaktır. Yani, Ankara'nın kanserli hücrelerini kesip atacağız.

Vergiler genel olarak %10 olacak, gelir vergisi de kurumlar vergisi de... Hepsi! Muaf tutulan kısımlar dışında, maksimum vergi oranı, %10 olacak.

Daha önce de ifade ettiğim üzere, KDV'yi satış vergisi hâline getireceğiz ve bunu teşvik aracı olarak kullanacağız. Yani, bir yöre fakirse, oradan düşük vergi alacağız.

Örneğin, Çankırı fakir, aynı şekilde Siirt de fakir ise, aynı kategoride değerlendirilerek, bu illerde, diyelim, %1 KDV uygulayacağız. Aslında bu satış vergisidir ama, KDV'ye alıştığınız için KDV diyorum.

KDV ile Satış Vergisi Farkı

Satış vergisi olunca, malı satana kadar devlete bir vergi ödemiyor. Yani, finansman yüküne katlanmak zorunda kalmıyorsunuz.

Örneğin, bugün gümrükten toptan mal çekerken, KDV'yi yatırmak zorundasınız. "Yahu, satmadım ki, kardeşim. Neyin vergisi bu?"

Çok önemli bir ayrıntıdan söz ediyorum. 50 milyarlık mal alıyorsunuz, "%20 KDV'yi, 10 milyarı getir." diyorlar, anında. "Yahu daha satmadım ki! Müşteriden aldığımı getirip, sana vereceğim."

Satış vergisi derken, söylemek istediğim bu. Bu çok yanlış uygulamayı kaldıracağız.

Sıfır gümrük ve satış vergisi olunca, içerideki müşteriye satamadığınız mallarda hiç vergi ödemiyorsunuz. Yani, toptan işlerde vergi kalkıyor. Sadece gelir vergisi ödüyorsunuz Mal nihai tüketiciye satıldığında, satış vergisi tahakkuk ettiriliyor.

Altyapı Yatırımları

Altyapı yatırımlarını da çok büyük ölçüde devletin işlevinin dışında mütalaa ediyoruz.

Örneğin; elektrik, su, otoyollar! Hepsi yap-işlet devret anlayışı ile, özel sektör tarafından üretilecek. Yap-işlet-devret ile bir otoyol özel sektör için rantabl değilse, zaten o otoyolu devletin de yapmaması lazımdır çünkü, bu demektir ki, orada yeterince trafik yani, talep yok.

Siz müteahhide parayı vererek, yol yaptırırsanız, adam her yere yol yapar. Dağın başına da çıkar. Sizin paranızı kullanıyor çünkü. Bu bütün altyapı yatırımlarında böyledir.

Örneğin, tenkit edilme pahasına tekrar söylüyorum, her köye elektrik gitmez! Dağın başına elektrik çekmek ne masraftır, bilir misiniz? Jeneratör koyarsınız, olur, biter. Cebinizden gitse, siz bir elektrik şirketi olsanız, oraya elektrik çeker misiniz? Adama dersiniz ki, "Al bir jeneratör kardeşim, hallet işini." Telefon da öyle.

Siz devlete "Altyapı senin görevindir." derseniz, sizin canınıza okur devlet! Altyapı yaptım diye, paranızı yer, yutar, israf eder, sizi istismar eder. Türkiye'de de böyle olmuştur. Hep altyapı diye sömürüldük, durduk. Oysa, altyapının da bir maliyeti ve dolayısıyla, fizibilitesi vardır.

Parayı tahsil edebileceğiniz her faaliyeti özel sektöre vereceksiniz. Devlet yapmayacak! Bu noktada özellikle GAP'a değinmekte yarar görüyorum.

Dünyanın sayılı büyük altyapı projelerinden biri olan GAP yanlış zamanda, yanlış finansman yöntemi kullanılarak gerçekleştirilmiş gerçekten de dev bir projedir.

Her ne kadar bu proje politikacılar tarafından millî duygular istismar edilerek, halkımıza bir övünç kaynağı olarak sunula geldiyse de birtakım acı gerçekleri dile getirmek de sanırım biz "yeni" politikacılara düşüyor.

GAP halktan toplanan vergilerin siyasi otorite tarafından nasıl hovardaca harcandığının en somut, en görkemli göstergesidir. Bugüne kadar çeşitli iktidarlar tarafından GAP'a harcandığı öne sürülen para, şayet devlet tahviline yatırılsaydı, 1,5 katrilyonluk bir değere ulaşırdı.

GAP'a harcanan para, faizler hariç, 20 milyar doları buldu. Projenin tamamlanabilmesi için bunun iki katı daha para harcanacak. Siyasi iktidarlar tarafından 600 trilyon lira iç borç yüküne sokulan devlet, yüksek faizle borçlanıp, GAP'ı finanse etmeye çalışıyor. Bu da 300 milyon liralık bir otomobili, borçlanarak, bir milyar liraya satın almaya benziyor!

Dahası, GAP bu projeden istifade edecek olan ve komşuluk ilişkilerimiz nedeniyle, istifade etmesi gereken Arap ülkelerinden sağlanacak finansman ile de gerçekleştirilebilirdi inancındayım.

Tarım

Liberal Demokrat Parti olarak tarımda taban fiyata, Toprak Mahsulleri, Fiskobirlik vb. kuruluşlara tamamen karşıyız. Bunların hepsi devletin israfıdır, kaldırılacaktır.

Bu müesseselerin asli görevi spekülasyon olmakla birlikte, devlete bağımlı olmaları nedeniyle, bu görevlerini o kadar beceriksizce yapagelmişlerdir ki, halkın parası ile üreticiden ucuz ya

da pahalı biçimde satın alınan tarımsal ürünler, depolarda çürütülmüş ya da yakılmış, ne üretici, ne tüketici, ne de aracı memnun edilebilmiştir.

Oysa, siz hiç aldığı tütünü yakan tüccar duydunuz mu? Hiç duydunuz mu? Aldığı buğdayı çürüten tüccar duydunuz mu?

Tarımsal ürünlerde spekülasyonun büyük sermayeli spekülatör kuruluşlarca yapılması için ortam hazırlanacaktır. Böylelikle, üretici köylü çok daha etkin ve çağdaş bir sistemle neyi üretirse, kaça satabileceğini, daha erken öğrenebilecektir.

Yine böylelikle, tarımsal ürünün heba olması önlenecek; üretici de tüketici de aracı da memnun edilmiş olacaktır.

Fındık Örneği

Maalesef, Türkiye'de her seviyede devletçilik öyle içimize işlemiş ki, size daha dün yapılan iki konuşmadan örnek vereyim.

Bu fındık fiyatı meselesinde Başbakan Çiller diyor ki, "Biz fındığa bilmem kaç bin lira verdik, sizi tüccarın eline bırakmadık, ona muhtaç etmedik".

Ana muhalefet partisi de diyor ki, "Hepsini Fiskobirlik mi alacak yoksa, vatandaş tüccarın eline mi kalacak?" Dikkat edin, tüccar burada kötü adam! İnanılır gibi değil! Ve işin tuhaf yönü, her iki parti de "liberalizmden" bahsediyor.

Bir ekonomide tüccar en önemli adamdır. Ekonominin en önemli unsuru ticarettir. Hem ana muhalefet hem iktidar tüccarın kötü adam olduğunu söylüyor! Bu nasıl bir anlayıştır?

Öte yandan, tarıma teşvik de vergilendirme yoluyla sağlanacak; tarım, ticaretin bir parçası hâline getirilecektir. Şöyle ki: Tarım üreticisine vergi muafiyeti sağlanırken, ilaç, gübre, vb. tarım girdileri de satış vergisinden muaf tutularak, üretici için ucuzlatılmış olacaktır.

Vergi muafiyeti ve/veya indirimi, tarımsal ürünlerin ticaretini yapanlara da teşmil edilecek; bir diğer ifade ile, tarımda vergilendirme yoluyla teşvik, sadece tarım üreticisine değil, satın alana, depolayana ve işleyene de tanınacaktır. Böylelikle, üretici köylü, klasik sübvansiyonlarla israfa meydan vermeksizin, refaha kavuşturulacaktır.

Sanayi

Türkiye'de yıllardır sanayi, millî sanayi, kendi kendine yeterlilik gibi laflarla oyalandık, durduk. Bu kavramlar siyasi birer hedef olarak önümüze kona geldi yıllarca!

Oysa, kanımca bu devletçi anlayışın ekonomik yaşamımızın gelişmesi üzerindeki tahribatı büyük olmuştur. Nasıl?

Şunu unutmamak gerekir ki, insan her ihtiyacını kendisi üretemez. Başkalarının ürettiklerine talip olmayan insan, ya her ihtiyacını kendi üretmeye kalkacak ve böylelikle, uzmanlaşmadığı birçok üretim dalında zaman ve kaynak israf edecek; ya da ihtiyacı olan bu malları kullanmaktan vazgeçerek, refah, mutluluk düzeyinin düşmesini kabullenecektir. Her iki durumun da ülkeye ekonomik ve sosyal maliyeti çok yüksektir.

Oysa ekonomik sürecin hedefi, bireyin emeği karşısında elde edebileceği refah ve mutluluğu mümkün olan en yüksek düzeye çıkarmaktır. Dolayısıyla, ülkeler mevcut kaynaklarını en kârlı alanlara ayırıp, en kârlı olabilecek alanlarda kullanıp, diğer ihtiyaçlarını başka ülkelerden karşılayabilmelidir.

Ne pahasına olursa olsun sanayi, millî sanayi kurmak, globalleşme sürecindeki dünyamızda, abesle iştigaldir, yanlıştır.

Üretim, her şeyden önce, ekonomik bir faaliyettir, sanayi üretimi de. Dolayısıyla, ülkemiz kalkınmasını sanayi üretimi üzerine

inşa eden zihniyet, ekonomist zihniyeti değil, mühendis zihniyetidir diyebiliriz.

Malum, sosyal maliyet derdiniz değilse, yapmayacağınız üretim yoktur ve Türkiye'de hep bu yapılagelmiştir.

Dahası, olay üretimle de bitmemektedir. Üretilenin satılması gerekmektedir. Ne kadar akılcı olursa olsun, yatırım gerekli tüketim talebi ile karşılaşamadığı sürece, ekonomik olarak verimsizdir.

Bu nedenlerle, Türkiye'nin sanayileşme, hatta ağır sanayi anlayışının bedelini çok yüksek ödediğini düşünüyor; bu yaklaşımın terk edilmesi gerektiğine inanıyoruz.

Öte yandan, devletin sanayiye müdahalesinin, özel girişimi engelleyici, caydırıcı, köreltici rolü de çok büyük olmuştur. Size burada kendi çocukluğumdan bir örnek vermek isterim.

Ben beş, altı yaşlarındayken, Murgul'daydık. Murgul'da iki küçük otel vardı, altları lokanta ve kahvehane olan. Birini babam işletirdi. Bunlar dışında birkaç otel daha vardı, birkaç manifaturacı vs. Sonra bir bakır fabrikası kuruldu: Murgul Bakır Fabrikası.

Murgul Bakır Fabrikası, misafirhanesi ile, lokantaları ile, sosyal tesisleri ve hatta, EKONOMA'sı ile müthiş bir tesisti. Bu adı hiç unutmam: EKONOMA. Burada pazenler, giyim eşyaları, gıda maddeleri çok ucuz satılıyordu. Tabii fabrikanın lokantaları, sosyal tesisleri, misafirhaneleri de çok ucuzdu. Sonra bir de araç bakım servisi açtılar. Ne oldu?

Kısa süre içinde Murgul'da özel sektör tarafından işletilen tüm lokanta, otel, manifaturacı, araç bakım servisleri kapandı, kapanmak zorunda kaldı. Çünkü devlet rekabetine dayanamadılar! Murgul'daki tüm ekonomik hayat felç edildi, bitti!

Fabrikanın misafirhanesi olduğu için oteller kapandı. Çünkü

fabrikada çalışan çoğu kişi birbirinin akrabası, Murgul'da yaşıyorlar. Misafirleri geldiği zaman, fabrikanın misafirhanesinde ağırlanıyordu. Çünkü daha ucuz ve daha modern. Tabii, diğer otellerin müşterisi kalmadı.

Ayrıca, fabrikanın sosyal tesisleri ve üç tane lokantası vardı. Biri yemeğe gelirse, oraya götürüyorlardı. Çünkü dışarıdan gelenlere de ufak bir ücretle servis veriliyordu.

Diğer lokantaların müşterisi kalmadı, birer birer kapandılar. Kahvehanesi bile vardı fabrikanın, işçiler için, gayet ucuz! Yani, kahvehane işletmeciliği bile devletleştirilmişti!

Yahu ne işi var devletin misafirhane, lokanta, tamirhane, manifatura işletmeciliğinde! Bakır fabrikası bir yana!

Dahası da var. O yemyeşil Murgul, bakır fabrikası kurulduktan kısa bir süre sonra solmaya başladı! Neden? Devletin çevre duyarsızlığından tabii. Bu ayrı bir konu. Bir sonraki toplantımızda ele alacağız.

1930'lara kadar Türkiye'de hiçbir şey üretilmiyordu söylemi de büyük yalandır. İlk KİT'ler devletleştirmedir. Bunu yapacaklarına, uzun vadeli sanayi kredisi verselerdi girişimcilere, çok daha sağlıklı bir yapı oluşurdu ekonomide.

Zaten, demin de ifade ettiğim gibi, bir ülke her şeyi üretmek zorunda da değildir. Türkiye'nin avantajı, coğrafi konumu nedeniyle, ticaret merkezi olmasında yatar.

Özetle, sanayi de özel sektör kuruluşlarının inisiyatif ve girişim gücüne bırakılacak; Türkiye hiçbir komplekse kapılmaksızın, üretiminde ekonomik yarar görmediği tüm ihtiyaçlarını, dünya ülkelerinden karşılayacaktır.

Tahminimden de uzun bir ön konuşma yaptım. Şimdi, isterseniz sorularınıza geçelim ve atladığım konulara da bu suretle girmiş olalım.

Sorular – Cevaplar

Soru: Genel olarak vergilerin %10'lara indirileceğini; finansmandan, gümrüklerden vergi alınmayacağını ifade ettiniz. Devletin mevcut iç ve dış borçlarını nasıl ödemeyi öngörüyorsunuz?

Tibuk: Türkiye'nin sorunu, sağlam adama hasta muamelesi yapılıyor olması sorunudur! "Kardeşim senin bir şeyin yok, aslan gibisin." deyince, bitiyor olay. Nasıl olacak bu?

İç borçlar aslında büyük bir sorun değil. Sorun, faizlerin çok yüksek, vadelerin ise çok kısa olması. Yüksek faizli çünkü, halkta güven kalmamış. İç borç stokunu, KİT'leri, devlet arazilerini vs. satarak kapatacaksın yani, özelleştirme gelirini iç borcu kapatmakta kullanacaksın.

Dış borç kalabilir çünkü, dış borcu faizi ile ödeyebilir. Aynen kalabilir ya da devam edebilir. Bu bir şirketin bir bankadaki borcu gibidir.

Devleti birçok israftan arındırdığın için, zaten fazla para gerekmeyecek kamuda. Vergileri genel olarak %10'a indirdiğin zaman zaten yine bugün topladığın miktarı toplayacaksın vergi olarak.

Hiç merak etmeyin, birçok iş adamı zaten %10 vergi ödüyor, daha çok değil. Öyle %30-%40 veren zaten yok! Bu bir realite. İki muhasebe tutuyor, bir sürü numaralar yapıyor. Hâlbuki, böyle olunca, devlete rahat rahat getirip %10'unu verecek. Yani, vergileri düşürünce kaybın yok, kazancın var.

Burada üzerinde durmak istediğim bir diğer nokta, gayrimenkul vergisidir. Şehirlerde gayrimenkul rantını yine şehre

bırakmak zorundasın. Liberal Demokrat Parti olarak biz hiçbir şekilde belediyelere devlet yardımı öngörmüyoruz.

Örneğin, İstanbul'un gelirinin İstanbul'daki emlak vergileri olması gerektiğini düşünüyoruz. Çünkü, bir şehirde emlakın değerini artıran, yine o şehirdir. Emlakı tam vergileyeceğiz. Malum, en çok vergi emlaktan kaçar. Burada hiçbirimiz tam emlak vergisi vermiyoruz, kabul edelim. Bunu tam alacağız.

Öngörülen şöyle bir düzen:

Örneğin, İstanbul'da tam vergi alırken, belki Sinop'ta daha düşük vergi alacağız ya da Siirt'te hiç vergi almayacağız emlaktan. Şehir hizmetleri bu illerde halktan vergi alınmadan görülecek.

Ama, İstanbul'da yaşayan, İstanbul'a gelen çok vergi verecek, burası daha pahalı bir şehir olacak. Böylelikle, nüfus dengesi kurmayı da öngörüyoruz. Bu, yerel yönetimler konulu sohbetimizde ele alınacak bir konu.

Soru: Madem sorulara vergi ile başladık, ben de öyle devam edeceğim. Biraz önce ikinci ekonomiden, kayıt dışı ekonomiden söz ettiniz ve bu yapıdaki ekonomik faaliyetin vergilendirilmemesi gerektiğini savundunuz, Laleli'den örnek vererek. Böyle olduğu takdirde, bu durumdan istifade edenler, halkımızdan ziyade, yurt dışından gelerek, Türkiye'de alışveriş yapanlar olmuyor mu?

Tibuk: Hayır, hayır. Olur mu öyle şey? şöyle izah etmeye çalışayım.

Bir kere, yurt dışından gelip, Türkiye'de alışveriş yapan insanlar malı belirli bir kalite ve fiyatta bulmasalar, belki de gelip almayacaklar, öyle değil mi? Bu tamamen bir piyasa meselesi.

Öte yandan; devletin illa herkesten vergi alacağım diye bir yaklaşımı benimsemesinin son derece yanlış olduğu görüşünde-

yim çünkü hem zorlanıyor hem de büyük masraf yapıyor vergi toplamak için. Malum, vergi tahsilatında en önemli sorunlardan biri de vergi toplama masrafıdır.

Dolayısıyla, devlet verginin ancak yarısını toplayabiliyorsa ve toplayamadığı diğer yarısı haksızlığa neden oluyorsa, vergi muafiyeti getirsin, çok daha iyi!

Zaten, devletin asli görevlerinden birisi de vergilerin düşük tahakkuk edeceği ortamı yaratmaktır ki, ekonomi yeşersin, serpilsin.

Bugün Türkiye'deki kayıt dışı ekonomiyi vergilendirmesi, vergilendirebilmesi hâlinde, devletin genel vergi gelirlerinde düşüş, azalma olacaktır, artma değil.

Kayıt dışı ekonomide para kazanan adam ne yapıyor? Kazandığı parayı tüketiyor. Yani, bir şeyler satın alıyor, öyle değil mi? Yani, kazancı ülkeye vergi olarak geri dönüyor zaten.

Siz kayıt dışı ekonomiyi vergilendiriyorum diye, tabir yerindeyse, zehirlerseniz, örneğin, okuma-yazması olmayan adamdan defter, muhtasar, bir sürü formalite isterseniz, adam işi bırakır! Gider ücretli olarak bir işyerinde çalışmaya başlar.

Diyelim, bir tamirci var, –ki, bence tamirciler ekonominin en yararlı unsurlarından birisidir– ilkokul mezunu. Buzdolabı tamir ediyor. "Sen kayıt dışı ekonomisin, vergi ver." dediğiniz an, o adam işinden vazgeçecek, işinden olacaktır. Dahası, gelip sizden, devletten iş isteyecektir.

Demek istediğim, işi o kadar basite indirgeyemezsiniz. Makro bakış açıları benimsemek zorundasınız.

Bir başka örnek vereyim:

Çok yüksek miktarlarda para kazanan bir büyük sektörden hiç vergi almıyoruz ve kimsenin gıkı çıkmıyor. Nedir bu sektör? Sermaye piyasası, tabii.

Siz hisse senedi alışverişinde trilyonlar kazansanız da vergi vermiyorsunuz, öyle değil mi? Devlet niye buna göz yumuyor? Sermaye piyasası gelişsin, sanayiye kaynak aktarılsın diye.

Demek ki, kayıt dışı ekonomiyi makro bakış açısı ile değerlendirmek ve nasıl bir değer yarattığını iyi görmek gerekiyor, "Vergilendirelim" demeden önce!

Şunu hiç unutmayın ki, vergiyi müteşebbis ödemez, halk öder. Müteşebbisler olarak biz vergi veriyorsak, o bedeli sattığımız malın, hizmetin üzerine koyarız, fiyata yansıtırız.

Dolayısıyla vergiyi, o ürünü, o hizmeti satın alan halk öder. Bu nedenle, bir sektörün üretiminden vergi alınmadığı takdirde, o sektörün üretim maliyeti düşecektir ve bundan da halk, tüketici istifade edecektir.

Soru: Bugün, ABD olsun, Almanya olsun, Japonya olsun birçok ülke kota uyguluyor dışarıdan ithal ettiği mallara, kendi ülkesindeki üretimi korumak için kota uyguluyor. Sizin görüşleriniz sanki, Türkiye bir açık pazar ülkesi gibi... Giren, çıkan belli değil! Zaten devleti yönetenlerin elinde de bir güç olmayacağı için, devleti takan da olmayacak.

Zaten siz de diyorsunuz ki, devlet yönetiminde altı ay sonra biz gezip, tozacağız. Demek istediğiniz, parası olan işi götürecek Türkiye'de. Bu durumda bu ülkenin insanları kendi topraklarında biraz güçsüz kalmayacaklar mı? Uluslararası tekeller, tröstler bu ülkenin insanlarından daha fazla yararlanma, hatta ülkeyi, insanlarını istismar etme yoluna gitmeyecekler mi? Tabii, buraya da bir şeyler bırakacaklar ama, daha çoğunu götürmeyecekler mi? Siz bu noktalarda görüşlerinizde bir eksiklik hissetmiyor musunuz?

Tibuk: Hayır, katiyen hissetmiyorum. Endişelerinize şöyle cevap vereyim.

Devletin etkinliği adalet ve dış savunmada tezahür eder. Yani, mahkemeleri, polisi ve silahlı kuvvetlerinde. Biz Türkiye'de devlete sadece asli üç görev verdiğimiz zaman, devleti zımba gibi etkin hale getiriyoruz. Ekonomideki mücadeleyi insanlara ve tabii sağlam bir hukuk sistemi içinde etkin hizmet veren mahkemelere bırakıyoruz.

Ekonomi gerçek anlamda serbest bırakılınca buraya para girmesi demek, buranın değer kazanması demektir. Buraya gelen zenginin bize mahkûm olması lazım, onun düşünmesi lazım, bizim değil. Çünkü, bizim ülkemize geliyor. Aynı benim Hindistan'a yatırım yapmam gibi.

Diyelim, ben çok zenginim ve Hindistan'a yatırım yapıyorum. Ben korkayım, Hindistan değil. Yatırım yapıyorum, bir şey bırakıyorum Hindistan'a, onlara teslim oluyorum.

Türkiye'ye gelen her sermaye aslında sana güvenerek geliyor, senin kollarına sığınıyor ve sana karşılığını veriyor. Nasıl veriyor? Düşük faizli krediyle, yeni bir müşteri olarak... Sen içine kapanıp da fakirlikten, hastane köşelerinde ezileceğine, iki üç arabası olan, yılda Avrupa'ya iki üç kez seyahate giden, özel doktoruna gidebilen bir insan durumuna geçeceksin.

Bu oteli görüyorsunuz değil mi? Bu otelin varlığına bir bakın, eski şehrin göbeğinde, şu kadar odası vs. Bu oteli Tokyo'nun göbeğine koysak değeri ne olur biliyor musunuz? 350 milyon dolar olur! Nedir fark? Otel aynı otel çünkü.

Fark, Tokyo'nun göbeğinde olmasıdır. Tokyo'da para var, dinamizm var. Hâlbuki, burada biz bu oteli 20 milyon dolara bile satamayız. Değer insanların güven duyduğu, para koyduğu, gelebildiği yerdedir.

Şimdi diyelim senin polisin canavar gibi, yüksek ücret alıyor, teknolojik imkânlarla donatılmış, üçkâğıtçıyı yakalayabiliyor.

Sen üçkâğıtçıyı illâ ve sadece mevduata bilmem ne koyarak yakalayamazsın. Başka yolları var.

Öteki türlü dürüst tüccarı da ürkütüyorsun. Bir yer ıslanacak, çamur olacak diye, tarlaya su vermiyorsun. Ne oluyor? Hiçbir şey yetişmiyor orada.

Liberal Demokrat Parti olarak biz Türkiye için buna inandığımız gibi, işin pratiğini de biliyoruz çünkü, iş hayatından geliyoruz.

Söylüyorum size, iş adamlarının büyük çoğunluğu vergi kaçırıyor çünkü, vergi kaçırmasalar iş yapamazlar, ayakta kalamazlar. Sen vergileri %10 seviyesine indirdiğin zaman, adam ikinci muhasebecisini tutmayacak üçkâğıt için, belki de tasarruf yapacak. Açık konuşalım.

%10 vergi sayesinde büyük firmalar rahatlıkla Türkiye'ye gelecekler çünkü, zaten büyük firmalar kolay kolay vergi kaçıramazlar.

Medya konusunda da öyle. Medyada (kitle iletişiminde) müthiş bir patlama var dünyada. Gerçek patlama elektronikte değil, medyadadır. Sen medyada vergiyi sıfır yaptığın zaman, bütün dünyanın medya devleri Türkiye'de stüdyolar yapacaklar. Bütün video filmleri, TV dizileri burada üretilecek Müthiş bir ticaret bu.

Soru: Pekiyi, ya sanayi?

Tibuk: Yukarıda izah etmeye çalıştım. Burada bir örnekle açayım. Şimdi diyelim, senin bir fabrikan var, mal üretiyorsun ama halk fakir, malın satılmıyor.

Bu mu iyi, zengin bir halka satış yapmak mı iyi? Türkiye zenginleşince, sanayicinin de müşterisi olacak, daha rahat satacaksın.

Zaten bırak kardeşim, batacak olan da batsın. Kendi aralarındaki rekabetten dolayı da batacak bazı sanayi kuruluşları. Ayakta tutacağım diye uğraşmayacaksın.

Bir iş başarısızsa, hemen tasfiye edilir ve yenisine geçilir özel sektörde. En akıllı iş, kötü giden işi terk etmektir. İş adamı olarak, akıllı isen ödülünü alırsın, akılsızsan zarar edersin. O sisteme bırakıyorsun ortamı.

Bu Türkler için de geçerli, yabancılar için de geçerli olacak. Yabancı iş adamlarına da Türkiye'de tam yetki veriyorsun. Yani her bakımdan onlar da seninle yarışacak.

Soru: Besim Bey, çok güzel, çok açık anlatıyorsunuz. Ekonomiden hemen hemen hiç anlamamama rağmen, ben bile anladım diyebilirim! Aynı hisse,1991 seçimlerinden önce Tansu Çiller'in UDİDEM toplantıları sırasında da kapılmıştım. O toplantılarda da dört dörtlük ve son derece ikna edici öneriler getirmişti Sayın Çiller. Şöyle bir soru sormuştum "Demirel faktörünü dikkate aldınız mı? Siz bu anlattıklarınızı Demirel'e götürdüğünüzde, "Müstefit olduk kardeşim." deyip, ertesi gün bildiğini okursa, yani, politikacılığını devreye sokarsa, ne yapacaksınız?" Bana kısaca, "Neticeyi bırak, Hatice'ye bak." anlamında bir şeyler söylemişti. "Hatice" de gerçekten güzeldi ama "neticeyi" gördük! Tansu Hanım da giderek Demirelleşti ve aynanın karşısına geçip, "Müstefit olduk kardeşim." demeye başladı kendi kendisine. Ben şunu soracağım: Politikaya giren kişiler –Erdal İnönü müthiş bir fizik profesörü idi, Erbakan makine dehasıydı, Bölükbaşı matematik dehasıydı– bir yerde politika ile kişiliklerini dengeleyemediler. Siz kendi kişiliğinizi politik yozlaşmadan nasıl koruyacaksınız? Her parti bir çıkar oluşumuna dönüşüyor Türkiye'de. Çıkarcılık tavrından partinizi nasıl koruyacaksınız?

Tibuk: Her şeyden önce bizim anlattıklarımızın ne kadar geçerli olduğuna halkımızı, insanları inandırmamız lazım. Önce

bunu yapmaya çalışacağız. Bunu yapıp, yapamayacağımıza bakacağız.

İki iddiamız var. Örneğin, (1) "Bu koltuk iyidir, rahattır." diyoruz; (2) "Bu koltuğu biz yaparız." diyoruz. Hâlen bu ikisi için de uğraşıyoruz, daha da uğraşacağız.

Bu fikirler imbiklenmiş fikirler, biz uydurmuyoruz. Yüzyılların yorumu ile gelmiş, insan doğası ile uyumlu ve bize göre geçerli, doğru fikirler. İktidara gelmemiz için ikna etmenin de ötesinde, size güven vermemiz lazım. Biz bunları yapmayacaksak, zaten iktidara gelmemizin bir anlamı yok.

Açık rejimlerde, demokrasilerde partiler iktidara gelmeden önce programlarını bütün ayrıntıları ile savunurlar, bizim yaptığımız gibi. Siz diğerlerine bakmayın. Türkiye'de hiçbir siyasi parti bunu yapmaz. O UDİDEM filan da palavradır. Bir sürü hikâye. Sonuçta, son derece devletçi bir politikaydı önerilen.

Liberal Demokrat Parti olarak biz ise, ayrıntıları ile neyi, nasıl, niçin yapacağımızı anlatıyoruz. Bunları kitap hâline getirmekteyiz ve getireceğiz. Kendimizi bağlıyoruz yani, bir senet veriyoruz halka, ödenmek üzere. Senet verdiğin zaman vadesi geldiğinde itiraz edebilirsin, "Bu imza benim değil." diye yoksa, ödersin o senedi. Onun gibi bir durumdur bu.

Soru: Mevcut politik düzende insanlar bir süre sonra erozyona uğruyorlar. Siz de ilk başlangıçta, iktidara gelseniz de mevcut yasalar, yönetmelikler vs. çerçevesinde iş yapacağınıza göre, bu süreç içerisinde kendinizi bu politik erozyondan nasıl koruyacaksınız? Partinizin sağlamlaştırıcı, erozyona karşı durabilecek bir önlemi var mı?

Tibuk: Bunu söylemek zor. Partiyi bu inançları paylaştığını bildiğimiz insanlarla kurduk. Dikkat ederseniz, bizden bu söyle-

diklerimizi yapmak üzere ancak iktidar çıkar. Oysa, sırf iktidara gelmek de değil çabamız. Öyle olsaydı, bir sürü parti vardı katılacak. Biz, söylediklerimizi yapmak için iktidara talibiz. Demek ki, o hırsla, o ihtirasla geleceğiz.

Soru: Malum, Türkiye'nin birçok sorunu birtakım "dış güçler"e bağlanıyor. Bu dış güçlere rağmen, sizin söylediğiniz anlamda bir gelişme sağlayabilecek miyiz? Müsaade edecekler mi?

Tibuk: Bizim politikacılarımız kendi beceriksizliklerini hep birtakım "dış güçler"e yamıyor; "Onlar mâni oluyorlar gelişmemize." diyorlar. Ben buna katılmıyorum. Bir ara da her kötü şeyden malum, CIA sorumlu tutuluyordu. CIA de şaşırmıştı eminim, kendi gücüne.

Dış güçler meselesi, öcü gibi bir şey oldu çıktı.

Mesela, bu ABD için söylenir. Biz ABD'nin çok sadık bir müttefikiyiz yıllardır. ABD neden bizim kötü duruma düşmemizi istesin? Geri zekâlı olması lazım çünkü, Türkiye'nin güçlenmesi ABD'nin lehinedir. Her bakımdan ABD ile yan yanayız, öyle değil mi? Almanya da öyle. Almanya'nın zaten bağımsız dış politikası yoktur, tamamen ABD'ye bağlıdır.

Dünya politikasında iki lider ülke vardır: Biri ABD, ikincisi İngiltere'dir.

Bu bakımdan, dış güçler öcüsüne inanmıyorum ben ve katılmıyorum söylenenlere. Türkiye'nin serbestleşmesi, zenginleşmesi Avrupa'nın da yararınadır çünkü, Türkiye Avrupa'nın hem müşterisi hem de geçit yeri olacak.

Diyelim, senin Taksim'de bir mağazan var. Galata Köprüsü'nün vızır vızır işlemesi senin menfaatinedir. Çünkü, orayı geçerek, Beyazıt'a da mal satabilirsin. Avrupa Orta Asya'ya Türkiye üzerinden mal satacak. Biz de payımızı alacağız bu ticaretten.

Türkiye'nin müreffeh bir ülke olması, finansman açısından merkez olması dünyanın, bütün dünyanın yararınadır. Zaten fakirlikten kimseye fayda gelmez. Zenginden ise, her türlü faydayı bekleyebilirsin. Hiçbir şey yapmasa, hiç olmazsa senden borç para istemez zengin, öyle değil mi?

Soru: Turgut Özal yaşıyor olsaydı, politikaya atılır mıydınız?

Tibuk: Ben politikaya atıldığımda Özal yaşıyordu. Malum, ben politikaya Demokrat Parti İstanbul İl Başkanı olarak atıldım. Ben 30 küsur yıldır çok politize olmuş bir insanım. Siyasal Bilgiler Fakültesi'nin de siyaset bölümünden mezun oldum. İş hayatına atıldım, tesadüfen ancak, politika ile hep ilgilendim, hep gözlem içindeydim.

Soru: Ekonominin temel dinamiği olarak ticareti görüyorsunuz. Ağır sanayi, millî sanayi hamlesine filan karşısınız. Bütün bunlar Turgut Özal'a çok yakın görüşler özünde, temelinde. Biliyorsunuz, rahmetli hizmetler sektörünü çok savunurdu. Çok büyük paralellik var aranızda. Siz kendinizi rahmetli Özal ile kıyasladığınızda, politikalarınız itibariyle, farkı nerede görüyorsunuz? Ben 1989 sonrasının popülist ANAP çizgisini kastetmiyorum.

Tibuk: Daha önce kısaca değindiğim gibi, insanlar, belirli bir yetişmenin ürünüdür; belli zaafları, belli alışkanlıkları vardır. Rahmetli Turgut Bey'in içinde devletçilik vardı. Çünkü devamlı devlette çalışmıştı, devlette birçok projeye, işe imza atmıştı, devletin başarısız olduğunu kabul etmesi çok zordu.

Aynı psikoloji Süleyman Bey'de de vardır. Mesela Süleyman Bey'e Afşin-Elbistan'ın yanlış olduğunu, İskenderun Demir Çelik'in, Seydişehir'in yanlış olduğunu söyleyin, hemen yüzünü buruşturur. Bu Turgut Bey için de böyleydi.

Turgut Bey lafta bizim söylediklerimizi söylüyordu aynen ama, fiiliyatta devletçiydi. Birçok konuda bunu gözledim: davranışlarında, yatırımlarında, devlet idaresinde. Turgut Bey'in söyledikleri ile yaptıkları arasındaki farklar, hatta uçurumlar çok enteresandır.

Bizim söylediklerimiz kısmen rahmetli Özal'ın görüşlerine uyuyor ama, yaptıklarına uymuyor. Ben 1983'ten sonra devletin daha da büyüdüğünü, devletçiliğin daha da ağırlaştığını iddia ediyorum. Rakamlarla söylüyorum. Bir fıkra anlatayım bununla ilgili:

Kars'ta bir hoca efendi varmış, doğacak çocuğun cinsiyetini söyleyebilen. Habire hamile hanımları getirirlermiş kendisine, doğacak çocuğun cinsiyetini söylesin diye. Hoca efendi bakarmış ve diyelim, erkek doğacağını söyler ve fakat, kadının adını soyadını, kocasının adını soyadını, saati ve tarihi bir yere yazar, defterin bir köşesine de gelenin yüzüne karşı erkek demişse, kız; kız demişse, erkek diye not düşermiş. Örneğin, erkek doğduysa, ne âlâ ama, kız doğduysa, "Hoca Efendi, sen erkek dedindi, kız doğdu." diye geldiklerinde, "Gelin bakalım, ne söylemişim, deftere bakalım." der, herkesi mahcup edermiş. Hoca efendi çok meşhur olmuş.

Derken, günlerden bir gün padişah çağırmış kendisini, hamile gelini için. Tabii, padişahın huzurunda, yanında bir sürü adamı ile vaziyeti çok zor hoca efendinin. Gelini getirmişler. Hoca boncuk boncuk terlemeye başlamış. Padişah kızmış ve "Bre Hoca, ne terlersin, söyle ne söyleyeceksin." demiş. Hoca ter içinde, demiş ki, "Vallahi önden bakıyorum kız görünüyor, arkadan bakıyorum erkek görünüyor sultanım."

Gelinin nesi olmuş dersiniz? Biri kız, biri erkek ikizleri!

Soru: Özal döneminde devletçiliğin ne kadar ağırlaştığını rakamlarla ifade edebilirim demiştiniz. Bazı rakamlar verebilir misiniz?

Tibuk: Kamunun harcadığı her para devletleştirmek demektir ve rahmetli Özal döneminde bu rakam çok yükselmiştir. Finansmanda bütün paranın %80'ini devlet kullanıyor. Ülke tasarruflarını, iç borçlanmayı, dışarıdan alınan borçları hep devlet kullanıyor,

Mesela, dış borçlar 18 milyar dolardı, 57 milyar dolara çıktı. Özal döneminden yani, 1991 sonuna kadar olan durumdan bahsediyorum. Şimdi ise 68 milyar dolar.

Para basımı yani, emisyon da devletin halktan para çekmesidir. Ek vergiler, konulan bütün fonlar da devletçiliktir ve olan devletçiliğin üstüne rahmetli Özal döneminde gelen yeni devletçilik biçimleridir. Malum, gümrük devletçiliktir. Eskiden diyelim, %30 olan gümrüğe sen bir de %25 fon koyuyorsan, devletçiliği büyütüyorsun demektir.

Özal için bizim iddiamız bu. Özelleştirme retoriği altında Özal devleti büyütmüştür, devam ettirmiştir demiyorum, büyütmüştür diyorum. Yapılan tüm kamu yatırımları, devletin büyümesidir. Özal döneminde Türkiye hiç yaşamadığı kadar büyük devletçilik yaşamıştır.

Ayrı bir husus ama, devletin ekonomideki bir diğer ağırlığı da yönlendirmedir. Örneğin, bir sektörü teşvik eder, diğerini cezalandırır. Bu tabii, endirekt bir ağırlıktır.

Soru: Özal'ın söyledikleri ile yaptıklarının çelişkisini hiç Türkiye'nin politik ya da bürokratik gerçeği itibariyle değerlendirdiniz mi? Yani, dışarıdan konuşmak kolay ama, o mekanizma-

nın içine girdiğiniz zaman belki de bu mümkün olmuyor ya da işte o kadar mümkün oluyor.

Tibuk: Özal iktidara geldiği zaman Ankara'da tam bir bürokratik yapı buldu ve bence, sözünü geçiremedi. Bu, mazeret değil. Diyelim yapamadı. Ama hiç olmazsa devleti büyütmeyecekti.

Diyelim özelleştirmeyi yapamıyorsun –ki, teslim etmek lazım, büyük muhalefetle karşılaştı– o zaman söz konusu KİT'lerin büyümesi için tevsi planlarını imzalamazsın, öyle değil mi? Örneğin, Sümerbank'ı özelleştiremiyorsun ama, yeni dükkanlar açtırıyorsun. Burada bir samimiyet yok.

Biraz evvel söylediğim gibi, Özal'ın bütün politikası, kız çocuk mu, erkek çocuk mu diye fal bakan hocanın durumu gibidir. Bu diğer politik liderlerimiz için de geçerli. Bunların felsefesi yok. Hava nereden esiyorsa, oradan etkileniyorlar. Kötü niyetliler demiyorum ama, içten inandıkları bir felsefe olmadığı için, etkileniyorlar.

Size somut bir örnek vereyim. 1990 yılında bir Türk özel sektör havayolunun Tokyo'ya iniş hakkı alması için Japonya'da uğraşıyorduk. Doğal olarak, Türkiye Cumhuriyeti Büyükelçisi'nden de yardım istedik, Malum, Narita Havaalanı'na iniş hakkı almak çok zordur. Ne oldu biliyor musunuz? İş birliği içinde olduğumuz Japon yetkili Türkiye'ye geldi ve bana dedi ki, "Yahu, sizin büyükelçi bizim aleyhimize çalışıyor!" "Nasıl olur?" dedim. Bir Türk büyükelçisi bir Türk şirketinin aleyhine nasıl çalışabilir, öyle değil mi? Adam dedi ki, "Benim büyükelçi ile samimiyetim var ve konuştum. Büyükelçi bana dedi ki, Özal yardımcı olmamasını; olması hâlinde, THY'nin yolcusunun azalacağını söylemiş."

Diyeceğim, rahmetli Özal'ın içinde hâlâ devletçilik vardı. THY'ye kendi çocuğu gibi bakarken, ülkenin bir özel şirketine üvey evlat gibi bakabiliyordu. Bunu çok da yadırgamıyorum, yetişme

tarzına bağlıyorum. Adam devlette yetişmiş, babası devlet memuru.

Soru: Konuşmanızın başında GAP'a değinerek yanlış zamanlama ve yanlış finansman yönteminden söz ettiniz. Açıklar mısınız?

Tibuk: Bugün öğretim üyeleri, emekliler, işçiler, memurlar, esnaf sokaklara dökülmüş durumda iken, ekonomik sıkıntı, geçim sıkıntısı nedeniyle; devlet yüksek faizle borçlanıp, GAP'a finansman sağlıyor! Bir diğer ifade ile, 20 yıl sonra getiri sağlayacak bir proje için, bugün ekonominin kanı emiliyor! Bana göre GAP, yanlış zamanda, rahmetli Özal'ın Demirel kompleksi sonucu doğdu. Rahmetli Özal, "Demirel şunu yaptı, bunu yaptı, kalıcı eserler bıraktı." türü yakınmalar sonucunda, GAP'ı son derece yanlış zamanda gündeme getirdi ve projeye hız kazandırdı.

Güneydoğu Anadolu kısa vadede GAP ile değil, ticaretin serbest bırakılmasıyla kalkınabilir.

Örneğin, Habur sınır kapısının açılması için hiçbir masraf, hiçbir yatırım yapılmadı ama, bugün buradan yapılan sınır ticareti ekonomiye yılda 3,5 milyar dolar kazandırıyor. Bu para, GAP'ın sağlayacağı gelirin çok üstündedir. Hükümet hiçbir yatırım yapmadan, sadece sınır ticaretini serbest bırakarak, bu yöre ekonomisini hızla canlandırabilir.

Habur'un başarısı, Liberal Demokrat Parti'nin ekonomi politikasının halkımızı nasıl refaha kavuşturacağının en açık delilidir!

Soru: GAP Arap ülkelerinden sağlanacak finansmanla gerçekleştirilebilirdi, dediniz. GAP'ın bu şekilde finanse edilmesi

ya da ertelenmesi, bu projenin Türkiye'nin Orta Doğu politikası üzerinde oynayacağı varsayılan rolü zaafa uğratmaz mıydı?

Tibuk: Aksine, GAP'ın finansmanının çeşitli Arap ülkelerinden sağlanması, Türkiye'nin bu ülkelerle sosyal ve ekonomik ilişkilerini de, ülkemizin bölgedeki etkinliğini de son derece olumlu etkilerdi. Şunu özenle belirtmek isterim ki, Liberal Demokrat Parti olarak biz GAP'a karşı değiliz! Eleştirilerimiz, bu projenin zamanlaması ve finansman modeli ile ilgilidir.

Bir örnekle açıklayacak olursam; bu aşamada Türkiye için GAP, faizi sürekli işleyen banka borcunu ödemek için para bulamayan bir esnafın, kirada oturuyorum diye, peşin para ile daire satın alması ile aynı şeydir. Kirada oturan bir insan için daire satın almak şüphesiz iyi bir yatırımdır ama, raflarına mal koyacak parası olmayan esnaf için bu söylenemez çünkü hem iflas edecektir hem de satın aldığı ev haraç mezat elinden gidecektir!

Demek istediğim, şartlar uygun değilse, hayaller ertelenebilir.

Soru: Halkla hiç karşı karşıya gelmediniz henüz, arada hep basın oldu bugüne kadar. Ne zaman halkla birlikte olacak, direkt tepkiyi almaya başlayacaksınız?

Tibuk: İzdihamdan korkuyoruz!.. Şaka bir yana, bizim partimiz farklı bir parti ve belirli bir iddia ile kurulmuştur. Liberal Demokrat Parti'nin iddiası da felsefesi, programıdır. Biz bu aşamada bunun tohumlarını atıyoruz. Onun için de sohbetlerimiz önce sizlerle.

Her görüşmemiz, sohbetimiz, bir kitapçık hâline geliyor ve bu kitaplar tamamlanınca, partinin felsefesi ve ayrıntılı programı da tamamlanmış olacak.

Biz geçmişteki herhangi bir siyasi partinin devamı olarak çıkmıyoruz ortaya. Liberal felsefenin partisi olarak ortaya çıktığı-

mız için, önce temelleri atıyoruz. Temelleri attıktan sonra, halkla bunları tartışacağız.

Programımız basıldı, çok küçük bir fiyatla satılmak üzere kitapevlerine dağıtımı yapıldı. Programın içinde yer alan tüm konular, çok daha ayrıntılı biçimde, kitapçıklar hâlinde ayrı ayrı tekrar yayınlanacak. Ondan sonra teşkilatlanmaya ağırlık vereceğiz

Sonra da tabii, halk ile karşı karşıya geleceğiz. Ben, özellikle kahve sohbetlerini tercih edeceğim. Oralarda epey vaktim de geçti. Kahve kültürüm çok kuvvetlidir. Yavaş yavaş fikirlerimizi yayacağız.

Soru: Bence anlattığınız model, şu anda dünyanın içinde bulunduğu konjonktürde pek gerçekçi bir model değil. Dünyanın bu ortamında, burada tarif ettiğiniz bir yapının oluşması, ekonomi mantığına uymuyor. İkincisi, tekelleşme ve tröstleşmeye karşı politikanız nedir? Gelir 10 tane dev şirket, kendi çalışma alanlarını kapar ve sizin bakkalınıza, küçük işletmenize yer kalmaz! Ya da domatesleri, patatesleri alıp gidecek ve siz patates istediğinizde, en yüksek fiyattan size geri satacak. Üçüncüsü, halkla yüz yüze geldiğinizde, bu politikalarınızı anlattığınızda, sanırım partinize çok yüksek sayıda katılımlar olacak çünkü, anlattıklarınızdan dolayı "asabı bozulan" çok sayıda insan olacak!

Tibuk: Son söylediğinizi, iyi söylediniz! Bence baştan söylemeliydiniz. Biz Türkiye'de asabı bozulanların, asabı bozuk olanların zaten sanıldığından çok daha fazla olduğuna inanıyoruz.

Bir kere şunu söyleyeyim ki, bu tür sorulardan çok memnun oluyorum. Bana fikirlerimize daha da açıklık kazandırma imkânı veriyor. Önce, serbest pazar meselesini ele alalım.

Vergi, gümrük gibi kavramlar, devletçi kavramlardır. İnsanlar arası mübadelede eskiden vergi, gümrük yoktu. Kervanlar malı

alır, götürürdü, bir yerden bir yere. En çok haraç öderdi arada, eşkıyaya. Ne zaman ki, devlet ortaya çıktı, haraç gibi vergi, gümrük vs. oluştu.

Ortak Pazar'ın gelişmesinin nedeni nedir, biliyor musunuz? Kendi aralarında sıfır gümrük! Bir an için tüm dünyada sıfır gümrük uygulamasının hâkim olduğunu düşünün, niye olmasın ki? 200 sene evvel sıfır gümrüktü hatta, Osmanlı zamanında sıfır gümrüktü ve Türkiye'de sanayi vardı. Biraz gecikmişti belki ama, zaten biz köprüde olduğumuz, Galata Köprüsü'nde olduğumuz için, dükkân kiralamak daha akıllı idi para kazanmak için. Türkiye'nin coğrafyasına ticaret daha çok uyuyor.

Diyelim, senin sulak bir arazin var ve çok iyi bilmem ne yetişiyor. Onu yetiştireceksin, başka şey değil. Bu yer dağın başındaysa, ticaret yapmaya kalkmayacaksın çünkü, bu mümkün değil, akılcı hiç değil. Bunun gibi.

Türkiye'nin coğrafyası ticareti avantajlı kılıyor. Bu avantajdan istifade için bunu söylüyorum. Sıfır gümrük olayı, basit bir önlemdir. Bunun karşısında söyleyebileceğiniz tek şey, şu olacaktır: Sıfır gümrük olunca halkımız en kaliteli malı, en ucuza alacaktır ama, bizim sanayimiz çökecektir.

Onun cevabını da veriyoruz. Tekrar ediyorum: Hayır, sanayi çökmeyecektir çünkü, yakında olan yani, yerli sanayi, tüm avantajın da ilk sahibi olacaktır. Ha, adam ta ABD'den bana daha ucuz ve daha kaliteli mal verebiliyorsa ve sen burnumun dibinde olduğun hâlde bunu beceremiyorsan, yapacak bir şey yoktur; ben ucuz ve kaliteli olan malı alırım.

Yukarıda izah ettim. Finansman maliyetini sıfıra indiriyoruz, ulaştırma vergilerini düşürüyoruz, gümrük vergilerini kaldırıyoruz ve hâlâ bizim sanayimiz ucuz ve kaliteli mal üretemiyorsa, üretmesin daha iyi. Demek ki, bir şeyi çok yanlış yapıyor.

Bu sistem tutarlı ve reel bir sistemdir. Bizim fikirlerimiz bugün tüm dünyada revaçta fikirlerdir. Dünyanın her tarafında burada söylediklerimiz, klasik liberalizm tartışılıyor. Bütün sempozyumlarda, toplantılarda bunlar tartışılıyor.

Dünya tarihinin en büyük insanlarından birisi kimdi, biliyor musunuz? Cengiz Han'dı. Cengiz Han İmparatorluğundaki milletlere bakın, en müreffeh dönemleri bu imparatorluğun altında yaşadıkları dönemdir. Aynı Balkanların Osmanlı yönetimi altında oldukları dönem gibi. Niçin?

Cengiz Han, malum, muazzam bir imparatorluk kurdu Orta Asya'da. Eskiden Çin'den bir kervan yola çıktığı zaman, gidemezdi bir yere. Bırakın vergiyi, bir ülkeden diğerine geçmek isterken, öldürülür, malı gasp edilirdi.

İpek Yolu Cengiz Han zamanında oluştu, gelişti. Çünkü Cengiz Han'ın kuralları vardı, ticaret kuralları, cezai kuralları vardı. Cengiz Han zamanında Marco Polo nasıl gitti Çin'e kadar? Daha önce gidebilir miydi? Büyük olasılıkla ya kesilir ya öldürülürdü. Bütün ticareti geliştiren ve zenginleştiren Cengiz Han'dır, ufak vergiler de alarak üstelik.

Hindistan'daki, Orta Asya'daki bütün büyük, eski şehirler, muazzam yapılar işte Cengiz Han zamanının, İpek Yolu'nun sağladığı zenginliğin ürünleridir, göstergesidir. Sonra o şehirler çöktü, harabe oldu. Niye? Cengiz Han İmparatorluğu çökünce, ayrı ayrı devletçikler oluştu; her devlet kendi tarifesini koydu ve ticaret yapılamaz oldu.

En büyük zenginlik ticarettedir. Diyelim, siz burada çok elma üretiyorsunuz, birazını yiyorsunuz, gerisi çürüyor. O da orada çok patates üretiyor, birazını yiyor, gerisini çürütüyor. Siz ona elma vereceksiniz, o size patates! Muazzam bir zenginlik oluşacak. Aynı şekilde, diyelim, hududun bir tarafında ucuz petrol var,

sende de ucuz patates, domates, soğan var. Seninki çürüyor. Götür ver, petrol al! Ne oluyor? Zenginleşiyorsun.

Ticaret bütün milletleri zenginleştirir çünkü hem mala talep yaratır, dolayısıyla değerini buldurur; hem de sana ihtiyacın olan yeni malı alma imkânını hazırlar. Demek istediğim şu: Dünyaya, insanlığa ekonomik açıdan en büyük kötülüğü, millî devletler gümrükler koyarak getirmişlerdir. Avrupa da bunu yapmıştır.

Siz Avrupalıların yaptıklarını hep doğru mu zannediyorsunuz? Gidin sorun yaptıkları yanlışlıkları, yüksek gümrükler vs. Sonra nasıl kurtuldular? Ortak Pazar ile, ama bütün dünyaya açılsalar daha başarılı olurlardı.

Ticaret, üretimden çok daha önemlidir çünkü, satamayacağınız malı üretmek, büyük yüktür. Kaynakları lüzumsuz yere bağlamak demektir. Mal satılabildiği zaman, biri onu kullanmaya başladığı zaman değer kazanır, yoksa israf edilmiş bir kaynaktır.

Ticaret insan için, insan ihtiyacı için yapılır. Tüccar sana istemediğin bir malı satamaz. Sen istediğin için, ihtiyacın olduğu için alırsın. Ticarete dinamizm veren de budur.

Soru: Ya tekelleşme?

Tibuk: Liberal Demokrat Parti programına göz atarsanız, bunun en önem verdiğimiz konulardan biri olduğunu görürsünüz. Devlet anti-tekel ve anti-tröst yasaları getirecek ve özel ihtisas mahkemeleri oluşturacak.

Unutmayın ki, programımızda devlete üç görev vermiştik. Bunların dışında çevre koruma ve tüketici haklarını korumayı da devletin asli görevleri arasında telakki ediyoruz. Bu en büyük güvencedir. Çünkü zaten devlet başka işlerle meşgul olmayacak. Devletin fonksiyonlarını azaltarak, sorumlu olduğu alanlarda dinamik olmasını sağlıyoruz.

Tüketiciyi korumak çok önemli. Tüketici kanunlarla korunacak, özel mahkemelerle korunacak. Tüketiciyi asıl koruma ise, gümrükleri sıfırlama, serbest bırakma ile sağlanacak! Bu uygulamalarla, zaten kendiliğinden de korunmuş olacaktır tüketici.

Gümrükleri sıfırlayıp, ticaretini bütün dünyaya açtığın zaman, en kaliteli, en ucuz malı halkına sunuyorsun. O sayede insanlar artan, kalan paraları ile refaha kavuşuyor, diyelim bir araba alıyor, seyahate gidiyor, mutlu ve müreffeh hayat yaşıyor.

Bu sistem yani, liberal sistem, tartışıldıkça anlaşılacak! Dünyanın tartıştığı, denediği sistem budur. Birinci Dünya Savaşı'ndan önce dünyadaki büyük ticari gelişmenin sebebi, liberal ekonomi sistemidir.

Fakat, o sıralarda "vahşi kapitalizm" sosyal politikaların devreye girmesine yol açtı ve ne oldu? Sendikalar, devletleştirmeler... Şimdi bütün bu da geçti. Sosyal devletin işlemediği, devletin iş yapamadığı, ne mal ne de hizmet üretebildiği anlaşıldı.

Bugün tekrar liberal felsefeye, klasik liberalizme dönüş var, insana önem veren liberal felsefeye. İnsanı baş tacı eden felsefeye.

Soru: Anadolu doğal bir köprü dediniz ve sermayenin kıtlığından bahsettiniz ve bir yerden bir yere giderken millî değerlerle değil, rasyonel nedenlerle hareket etmek lazım geldiğini ima ettiniz. Fakat bu köprü içinde tabiatın fazla bir şey bahşetmediği yörelerimiz de var. Liberal düşünce içinde bölgeler arası gelişmişlik farkını nasıl kapatmayı düşünüyorsunuz? Her şeyin liberal olduğu bir ortamda, sermaye Torbalı'da toplanabilir, İstanbul'da ya da Iğdır'da toplanabilir ama, Kars'ta bir şey göremediği için oraya gitmez. Oraları birer cazibe merkezi hâline getirmek, en azından bir ekonomik çöl olmaktan çıkarmak, herhâlde devletin görevi olmalı. Ne diyorsunuz?

Tibuk: Bizim sistemimizde hiçbir teşvik yok, klasik anlamda hiçbir teşvik yok. Biz, klasik anlamda verilen teşvikleri israf olarak değerlendiriyoruz. Haksızlık, potansiyel suistimal aracı olarak görüyoruz.

Bizim öngördüğümüz teşvik, vergi uygulamaları ile verilecektir. Çünkü vergi muafiyetinde suistimal yoktur. Bir diğer ifade ile, sen bana vereceğin vergiyi vermiyorsun, benden (devletten) almıyorsun! Vergi teşvikinde suistimal yoktur.

Biz yöresel kalkınmaya vergilendirme uygulamaları yoluyla katkıda bulunmayı öngörüyoruz. Yani, söz konusu yörelerin devletin masraflarına katılım payını düşürerek yöresel kalkınmayı teşvik etmiş oluyoruz. Tabii hem gelir hem de satış vergileri uygulamaları ile.

Kastamonu'da örneğin, satış vergisi %1 iken, İstanbul'da %10 olacak. Dikkatinizi çekerim, bölgesel hiçbir tercihimiz yoktur, il bazında değerlendiriyoruz. Siirt de Kastamonu gibi ise, orada da aynı oranlar geçerli olacaktır.

Diyarbakır Konya seviyesindeyse, bu iki ilde vergi oranları aynı olacaktır. Coğrafi ya da bölgesel teşvik yoktur, Güneydoğu, Doğu Anadolu gibi.

Öte yandan, vergi ile teşvik etmemize rağmen, bir ilde nüfus boşalıyorsa. Hiçbir şey yapmıyoruz. Bırakıyoruz, küçülsün.

Diyelim, bir yerde maden vardır, 100.000 kişi çalışıyordur. Maden bitince, o insanlar da gider. İnsan bitki değildir ki, bir yerden diğer bir yere götürdüğünüz zaman kurusun. Türkiye o kadar dinamik bir ülke ki! Baktı ki, maden bitti, gidecek bir başka yerde çalışacak.

Göç etmek iyidir Türkiye için, çünkü göç edenler hep başarılı olurlar. Göç edenler dünyanın yer yerinde yerleşik olanlardan

daha başarılıdır. Musevilerin başarısının arkasında da bu neden yatar. ABD'deki Rumların, Türkiye'de göç eden Karadenizlilerin, Kayserililerin başarıları hep aynı şekilde izah edilebilir.

Göç dinamizm ve başarı getirir. Dolayısıyla herhangi bir şehrin nüfusunun azalması üzülecek bir durum değildir. Bu anlayışla, biz özel vergi indirimleri dışında hiçbir teşvik öngörmüyoruz.

İş nerede ise, insanlar oraya gider. Kayalıkların üzerinden su akıtmanın anlamı yok!

Soru: Japonya son 30-40 yıl içinde büyük bir ekonomik mucizeyi gerçekleştirdi. Ancak, bu mucizede sizin görüşlerinizin hiçbir unsuru yok. Yani ne bir köprü Japonya ne de ticaretini dünyaya açtı. Sizin felsefenizin Japonya'da benimsenen sistem ile kesiştiği noktalar neler? Var mı?

Tibuk: Japonya'nın benimsediği model, bize uygun bir model değil. Her ülkenin de aynı modelle kalkınması diye bir şey söz konusu değil zaten. Japonya tasarruf etmiş, dışarıya mal satarak, ihracatla gelişmiş. Biz ise, ticaretle gelişeceğiz. Bizim altın bileziğimiz var. Japonya bizim olduğumuz yerde olsa coğrafi olarak, işi götürür zaten, dünya üzerinde müthiş avantajlı bir yer işgal ediyoruz.

Soru: Besim Bey, sanki rüyalar âlemine gittik konuşmanızla! Ben hayaller kurmaya başladım bile. Rahmetli Özal da politikaya soyunduğunda benzer şeyler söyledi ve söyledikleri geniş kitleler tarafından kabul gördü. Ama, sonra Ankara'da bürokrasiye boğuldu. Politikacı bürokrasinin çemberinde hep boğuluyor Ankara'da. Bir sistem var, buğday atıyorsunuz, un çıkıyor yani, ne atarsanız atın, öğütüyor Ankara. Bu ortamı radikal reformlarla değiştirmeden acaba Türkiye'yi nasıl yöneteceksiniz? Bu radikal

reformları yapabilmek için de kitleleri peşinizden sürüklemeniz gerekiyor. Nasıl yapacaksınız bunu?

Tibuk: Türkiye'yi gerçekten bürokratlar yönetmekte. Bugünkü siyasi parti yönetici kadroları da eski bürokratlarla dolu. Hiçbiri gerçek hayattan gelmiş insanlar değildir. Maaşlı çalışmış insanlardır.

Tabii ne oluyor? Bu kadrolar Ankara'ya gittikleri zaman bürokratla hemen kaynaşıveriyorlar. Bürokrasi öyle bir izah ediyor ki onlara yapılması gereken işleri, hemen bürokrasinin bir parçası haline geliyorlar.

Biz bu duruma karşı olduğumuzu daha ilk günden beyanla gidiyoruz Ankara'ya. Ankara'ya ters düşen bir tutum içindeyiz, ta başından itibaren.

Biz iktidara gelmemizi takip eden altı ay içinde ne yapmayı öngörüyorsak, yapmak durumundayız; en çok altı ay. Aksi takdirde biliniz ki, bürokrasi bizi de etkisi altına alıvermiş. Böyle bir olay. Altı ayı geçirirsek, biliniz ki, biz de bürokratik havaya girivermişiz.

Biz birtakım kurumları kapatmaktan söz ediyoruz. Dolayısıyla zamana taalluk eden bir iş değil yapacağımız.

Örneğin, bir havaalanı yapacağız deseydim, projesi, inşaatı derken, zamana ihtiyacımız olacaktı. Hâlbuki biz pek çok müesseseyi kapatacağız ve bu da zor bir iş değil.

Soru: Ya ortaya çıkacak olan istihdam sorunu, işsizlik?

Tibuk: Belirli süre işsizlik tazminatı vereceğiz, giderek azalan oranlarda. Biz şunu yapacağız, bunu yapacağız demiyoruz.

Biz örneğin, şu bardağı yapmayacağımızı söylüyoruz. Hatta, atacağımızı söylüyoruz. "Biz bunu yapacağız." deseydim, inan-

mazdınız, kolay iş değil çünkü. Yapmayacağız, diyoruz. Yani, bizim söylediğimiz şeyler, kolay yapılabilir şeylerdir.

Biz "Hastanın doktora ihtiyacı yok." diyoruz. "İlaç bulduk, bu ilaç iyileştirecek." desek, haklısınız. Desem ki: "Ben doktorum, burada ihtisas yaptım, bu hastayı da ben iyileştiririm." haklısın. Oysa diyorum ki, hastanın doktora ihtiyacı yok! Diyorum ki: "Sen sağlamsın, çık açık havaya gez."

Bu tedbirlerin hiçbiri de zor tedbirler değildir. Gümrüğü sıfıra indirmek için çıkaracağın bir kanundur. Diğer kapatma kararları için de öyle. Bunlar zor işler değildir; iş ki, inancımızı kaybetmeyelim!

Soru: Her şey ters yolda yken doğru yola koymak kolay olacak mı? Çünkü malum, oyun kurulmuş.

Tibuk: Kolay olsa kalkışmazdık bu işe. Biz zor işlere talibiz. Bu işe çocuk oyuncağı gibi yaklaşmıyoruz elbet. Bu parti çok düşünülerek, taşınılarak kurulmuştur. Yıllarca süren tereddüt döneminden sonra bir ihtirasla kurulmuştur.

Bunu sonuna kadar götüreceğiz. Halkımız ilgi gösterirse büyüyecektir, hem iktidardan hem de muhalefetten ümidini kesmişse büyüyecektir. Yani, sistemden ümidini kesmişse büyüyecektir.

Zor olan iktidar olmaktır. Ondan sonrası çok kolay. İktidar olmak kolay değil tabii. Onun için ben size en kısa sürede şu olacak diye bir şey de söylemiyorum.

Demokrat Parti totaliter bir ortamda kuruldu, 7 Ocak 1946'da. Tam anlamıyla "vahşi devletçilik" vardı, baskı rejimi vardı, şimdiki gibi "yumuşak devletçilik" değil. CHP devrinden bahsediyorum.

Bugün halkın kanı uyutularak, narkoz verilerek çekiliyor, "sosyal devlet" aldatmacası ile. O zaman uyutmadan, uyuşturma-

dan ameliyat söz konusu idi. Halk müthiş bezmişti ve Demokrat Parti büyük ilgi çekiyordu.

Cumhuriyet Halk Partisi iktidarı kaybetmemek için erken seçim yaptı Haziran'da, yani Demokrat Parti'nin kurulmasından sadece beş ay sonra. Tam anlamıyla teşkilatlanmasına fırsat bırakmadan. Hile yapılmasa yine de Demokrat Parti neredeyse alacaktı seçimleri. Demek istediğim, halkın canı çok yanmıştı.

Mesele, halkın canına ne kadar tak ettiği, halkın canının ne kadar yandığı meselesidir ve tabii bizim siyasi parti olarak ne kadar efektif olabildiğimiz.

Hâlen Türkiye'de birçok muhalefet partisi var, ümit veren, vermeyen. İktidar var. Bu ortamda bize herkesin iki ay içinde tevecc üh göstereceğini sanmak, saflık olur. "Seçime gireceğiz, %50-60 oy alacağız." filan demiyoruz ama söylediklerimizin doğru olduğunu biliyoruz ve inanıyoruz. Sadece Türkiye için de değil, tüm dünya için doğru olduğunu biliyoruz.

Soru: Ama, doğru tek değildir, ya da sizin söyledikleriniz tek doğru değildir.

Tibuk: Biz savunduğumuz libe'ral felsefenin, bugünkü dünya ve Türkiye ortamında, doğru olduğuna tam anlamıyla inanıyoruz ve programımızı ayrıntıları ile ortaya koyuyoruz, yuvarlamadan!

Elbiseyi, adamın ölçüsüne göre dikiyoruz ve tartışıyoruz. Söylediğiniz her cümle, sorduğunuz her soru da bizi kendimizi sınamaya davet ediyor.

Soru: Türkiye'de halkın artık sistem dışı partilere yöneldiğini görüyoruz, sistem partilerine güveni kalmadı çünkü. Öte yandan bakıyoruz, "dürüstlük" prim yapıyor, Ecevit örneğinde olduğu gibi. Demek istediğim, sistem gerçekten tıkanmış durumda. Şim-

di, sizin söylediklerinizin gerçekten insanı pembe bulutlar üzerinde uçuruyor ve ortam da uygun. Yani, bir siyasi parti olarak mevcudiyet gösterebileceğiniz bir ortamdasınız yukarıda saydığım nedenlerle...

Tibuk: Biz uzun bir yola çıktığımızı düşünerek bu işe başladık. Söylediklerimize aldığımız tepkiler bugüne kadar çok olumlu oldu. Ancak, bu tepkileri de kısa sürede iktidar oluruz şeklinde değerlendirmiyoruz.

Evet, dediğiniz gibi, dürüstlük prim yapıyor ve bu son derecede doğal bir şey. Bir politikacının ya da devlet adamının başka türlü olması zaten düşünülemez, düşünülmemelidir de.

Ecevit'e gelince: Kanımca çok başarısız bir yönetim sergilemiş bir politikacıdır Ecevit. 1977'yi hatırlayın. 1977 sonunda 11 kişiyi transfer ederek, iktidara geldiği zaman, bütün basın, bütün Türkiye ilah gibi görüyordu kendisini. Tercüman gazetesi bile ki, en sağcı gazeteydi! Tek ümit durumundaydı Ecevit. Ne oldu? İki yıl içinde Türkiye'yi bir paket margarine muhtaç etti. Benzin kuyruklarında vatandaş 100 milyona yerini satıyordu.

Dahası Ecevit, darbelere tepki gösteren bir politikacı olarak bilinirken yine ne oldu? Üç beş ay önce 12 Eylül'ü metheden konuşmalar yapmaya başladı.

Demek istediğim, politik açıdan da tam tutarlı değil. Ekonomik konular dersen, hiçbir şey yok önerdiği! Buna rağmen, "dürüst lider" imajıyla halkın ortalama %10'unun beğenisini kazandı, umudu oldu yine.

Öte yanda, Refah Partisi var, tamamen devletçi bir parti. Fakat, halk onun da devletçiliğini filan unutmuş. Adil düzen vs. söylemine, yeni bir şeymiş gibi aldanıyor, peşinden gidiyor.

Tüm bunların içinde Liberal Demokrat Parti, bizce, Türkiye için en doğru fikirleri savunan ve bunu yapabilecek kadroya sa-

hip tek partidir. Ama, kısa sürede halkın büyük çoğunluğu bizi anlayacak, destekleyecek dersek, hayalcilik olur. Açıkça söylemek lazım, biz bunu göze alarak çıktık yola.

Liberal Demokrat Parti olarak biz fikirlerimizi yayacağız. Halkımız önce fikirlerimizin doğruluğuna inanacak, sonra da bizim bu fikirleri gerçekleştirebileceğimize ikna olacak. Bir diğer ifadeyle, iki aşamamız var. İlk seçimlerde büyük bir netice de beklemiyoruz ama, bizim reçetemizin doğru olduğuna inanıyoruz ve belli bir süre sonra, imkân bulursak, bunları gerçekleştireceğiz.

Parti kurmamızda bir diğer en büyük etken, özel televizyonların mevcudiyeti olmuştur. Basının da fikirlerimizi yaymada yardımcı olacağını düşündükse de televizyonların çok daha etkin ve ekonomik birer araç olabileceğine inandık. Bizim şansımız bu diye düşünüyoruz. Nitekim çok yaygın olmayan bir iki kanalda yaptığımız konuşmalara bile müthiş iyi kitle reaksiyonu aldık.

Halkımızın kafası karışmış durumda. Kolay değil. Büyük partiler birleşsin, sağ, sol derken, bir de biz çıktık ortaya. Halkın kafasını biz de karıştıracağız bir süre.

Bizim partimizin mensupları politikayı zevkle yapıyor, belirli bir beklenti içinde oldukları için değil. Zaten biz devletin küçülmesini savunduğumuz için, arkadaşlarımızın iktidardan ya da devlet yönetiminden beklentileri de yok hiçbir şekilde. İnanarak yapacaklar politikayı.

Soru: Önüne gelen banka açabilecek, diyorsunuz. Pekiyi, bankacılar karşı çıkmayacaklar mı partinize? Malum, "Bankalar Cumhuriyeti" deniliyor Türkiye'ye...

Tibuk: Ne alakası var canım, yanlış bir tanımlama o! Aslında ben de bankacıları pek sevmem ama o ayrı. Önerdiğimiz sistemde iki türlü banka olacak:

(1) Banka gibi çalışan bürolar olacak. Örneğin, mevduat sigortası vermeksizin, Ahmet'ten, Mehmet'ten depozito gibi para alıp, satan.

(2) Mevduat sigortası veren, mevduatları garanti altına alan bankalar olacak.

Soru: İsrafın şahikasına çıkmış bir ülkede yaşıyoruz ve bütün kesimler de bu ortamda yerini almış durumda. Netameli bir kesim var, bütçemizin çok büyük bir kısmını alıp götüren... Savunma giderlerinden bahsediyorum. Siz her şeyi kapatmaktan söz ediyorsunuz. Orduyu da kapatacak mısınız?

Tibuk: Olur mu öyle şey? Ordu sahibi olmak, devlet olmanın asgari şartıdır. Devletin asli görevlerinden biri olarak görüyoruz dış savunmayı.

Ordu profesyonel bir ordu olacak, rezerv sistemi olan. 100 ila 150.000 kişi diyelim 20 sene süreyle maaşlı erlik yapabilecek. Teknolojik imkânları yükseltilecek ordunun. Ordu mensubu, askerliği bitince de belirli bir eğitimden geçirilerek, yine ekonomiye kazandırılacak.

Teknoloji artık çok önemli. Öyle bir eri üç ay, sekiz ay eğiterek, teknolojik silahların kullanımını öğretemezsiniz. Bu nedenle, profesyonel bir ordu öngörüyoruz.

Savunma giderleri olacak tabii, ama şimdiki gibi olmayacak. Ne yapıyorlar, hiç bakıyor musunuz? Bir malı kaça mal ediyorlar? Savunma sanayi kuruyoruz diye, ne paralar harcanıyor, hiç bakıyor musunuz?

Örneğin, bir fabrika kapanacak, bizimkiler hiç pazarlık etmeden alıyorlar helikopterleri. Fabrika tekrar açılıyor ve şampanyalarla, havyarla kutluyorlar açılışı ve bizim aptallığımızı tabii. Hâlbuki, biz bir silah tüccarı ile bu işi yürütsek, aldığımız o heli-

kopterleri dörtte bir fiyatına alırız aynı yerden!

Söylemek istediğim şu: En modern teknolojiyi, en akıllı biçimde alacağız ordumuza. Özellikle bir savunma sanayi kurmayacağız. Eğer savunma sanayimiz gelişmişse, dünya ile rekabet ediyorsa, kendi sanayi kuruluşumuzdan da satın alabiliriz ordunun ihtiyaçlarını.

Soru: Sizin görüşlerinizde, düşüncelerinizde "vatan" fikri pek yok gibime geliyor!

Tibuk: Olmaz olur mu hiç? Vatanperver olmak için fakirlikten mi söz etmek gerekiyor? Zenginlikten söz edip, zengin olup da vatanperver olabilirsin, hiç merak etme! Herkes, normal olan herkes vatanını sever.

Dünyanın her yerinde bu böyle. Ama dozu kişiden kişiye farklı olabilir bu sevginin.

Vatan sevgisi de insan tabiatının bir parçasıdır, doğal bir duygudur. Niye sever insan vatanını? Ona aidiyet gibi, son derece olumlu bir duygu verdiği için sever. Vatanperverlik böyle bir duygu.

Zengin insanlar vatanını sevmez diye bir şey yok. Japonya çok zenginleşti, vatanlarını sevmiyorlar mı Japonlar?

Soru: Ekonomi ile ilgili olduğu için ve son haftaların olaylarından hareketle sormak istiyorum: Rüşveti nasıl önleyeceksiniz?

Tibuk: Bu soruyu sormanız iyi oldu. Yukarıda da değindim: Devleti ekonomiden çektiğimiz zaman –ne devlet bankaları olacak ne KİT'ler olacak ne Toplu Konut olacak vb.– pek sorun kalmıyor. Bu çok ciddi bir önlem.

Bir diğer tedbir, yargıya yardımcı olması koşuluyla, rüşvet vereni cezalandırmamak. Bunun da mantığı şu:

Rüşvet veren, sıkıştığı için verir. Kimse keyfinden kimseye para, rüşvet vermez. Zorlanmadıkça ben niye rüşvet vereyim ki? Demek ki, vereni de, alanı da aynı şekilde cezalandırarak sistemimiz rüşveti koruyor, fiilen koruyor.

Son günlerde şahit olduğumuz olaylara karışanlar da göreceksiniz, delilsizlikten beraat edecekler. Hâkim ne yapsın, delil yoksa?

Bir diğer tedbir de özel, gizli bir teşkilat, delil toplama teşkilatı kurmak. Bu teşkilat kurularak, Devlet Başkanlığı'na bağlanacak. Bir diğer fiilî tedbir ise, ticaretten anlayan özel ihtisas mahkemelerinin ihdas edilmesi.

Soru: Nasıl bir özel teşkilat öngörüyorsunuz? O özel teşkilatı kim denetleyecek? çünkü, biliyorsunuz en büyük rüşveti de bu gibi özel teşkilatlar alır!

Tibuk: Örneğin, bu teşkilatın mensupları iş adamı hüviyetinde olacak, benzin istasyonu işletecek ya da denizcilik yapacak fakat, mahkemede deşifre olmayacak. Neden böyle? Çünkü, rüşveti siz ancak piyasanın içine girince bilirsiniz.

Örneğin, siz gazetecisiniz. Eskiden kâğıt tahsisleri verilirken, bilmiyor muydunuz kim, nereden, ne tahsisat alıyor? Hepiniz biliyordunuz. Almadan bile dedikodusu gelirdi, hangi gazete, nereden, neyi aldı, kaça sattı diye.

Sözünü ettiğim, FBI gibi gizli bir teşkilat. İşi sıkı tutacaksınız. Türkiye böyle temizlenir.

Soru: Nasıl "liberalizm" ki, bu? Gizli teşkilatlar filan...

Tibuk: Klasik liberalizmi son dönemin sözüm ona liberalizmi –vahşi kapitalizm– ile karıştırmayın. Siyasi doktrin olarak liberal felsefenin temelinde ahlak, hukuk, adalet vardır.

Liberal ekonominin birincil koşulu, demokratik hukuk devleti olmaktır. Yani sağlam, bağımsız, etkin bir adalet mekanizmasına sahip olmak!

Fakirliğe katlanabilirsiniz, açlığa, susuzluğa katlanabilirsiniz ama, adaletsizlik çökertir bir ülkeyi. Adaletin birinci vurucu gücü ise, polistir. İkincisi, ordu. Sistem bu.

Bu konuyu Demokrasi ve İnsan Hakları konulu sohbetimizde işlemiştik. Kitap haline geliyor. Size takdim edeceğiz.

Soru: Ben yine bugünün konusuna dönmek istiyorum, özelleştirmeye. Yasa tasarısı TBMM'de kabul edildiği ve yasalaştığı takdirde, özelleştirme ne kadar süre içinde tamamlanabilir dersiniz?

Tibuk: Bu uygulamaya bağlı. Tasarı kabul edildikten sonra hükûmet nasıl hareket edecek, buna bağlı. Sadece bir kanunun çıkması meselesi değildir özelleştirme.

Zaten bugüne kadar hiçbir hükümet özelleştirme konusunda samimi davranmamıştır. Samimi davransaydı, birçok kuruluş çoktan özelleşmişti. Kanuna da gerek yoktu.

Özelleştirme, istendiği takdirde, İcra İflas Kanunu ile bile yapılabilir; yeni kanuna gerek yoktur. Teklif alma, ihale usulü ile de yapılabilir. Örneğin, bugün devlet otel işletiyor. Kiralayamaz mı? Bu bir mantalite meselesidir. Kanundu, oydu, buydu derken halkı oyalıyorlar.

Dışişleri Bakanı Mümtaz Soysal karşı çıkıyormuş. İnanılır gibi değil. Soysal hayatında para nedir bilmez, bir kuruş kazanmamıştır. Para diye sadece maaşını görmüş bir adam Türk ekonomisinde söz sahibi oluyor. Eğer özelleştirme Mümtaz Soysal'a kaldıysa, bu memleket zaten batmıştır.

Biz son 10 senedir özelleştirme konuşuyoruz ama, aynı süreç

içinde devlet teşekkülleri büyütülmüş, yeni KİT'ler yaratılmıştır. Kanun'un TBMM'den geçmesini özelleştirme için ben yeterli görmüyorum. Niyettir önemli olan.

Bu rahmetli Özal'ın döneminde de böyleydi. Özelleştirmenin şampiyonluğu yapıldığı halde, aynı dönemde büyük devletleştirmelere şahit olduk.

Mesela fonlar. Yukarıda da ifade ettim, örneğin, fonlar devletleştirmedir; halktan alınan paranın devlete aktarılmasıdır. KİT'ler devletleştirmedir, belediyelerin kurduğu ekonomik teşekküller, birimler... Bugün KİT'ler de ekonominin başına bir dert olmuştur. Onun dışında, enflasyonla paranın halktan çekilmesi, devletleştirmedir.

Diyeceğim, siz kaynakları devletin eline verdiğiniz zaman, devletleştirmiş oluyorsunuz. Kaynakları devlet mi kullanacak, halk mı? Bunu sormak lazım.

Devlet kullanacaksa ve kullanıyorsa, kesinlikle kötü kullanacaktır ve kullanmaktadır, israf etmektedir, halkı fakirliğe, ülkeyi geriliğe mahkûm etmektedir. Halk kullanacaksa, kullanıyorsa daha akıllı kullanıyordur, daha verimli kullanıyordur.

Soru: Durumun böyle olmadığı son derece başarılı ülkeler de var dünyada. Örneğin, "Asya Kaplanları" olarak nitelendirilen Güney Kore, Singapur, Malezya, Endonezya gibi ülkeler. Bu ülkelerde uzun süredir devletçi model uygulanıyor ve hepsinin kişi başına GSMH'si Türkiye'nin çok üstünde.

Tibuk: Bu örnekleri veren kişiler, devletleştirmenin propagandasını yapmak için bunları söylüyorlar. Ben daha dün Malezya'dan geldim. Malezya kaynakları çok fazla olan, çok zengin bir ülke ve en hızlı özelleştirme yapan ülke. Malezya havayollarını vb. tümüyle satmış. Şimdi altyapısını tamamen satmak istiyor ve

satıyor. İhtiyacı olmadığı hâlde satıyor, daha dinamik, daha verimli olsun diye.

Güneydoğu Asya'da da devletçilik iflas etmiştir ama, Güneydoğu Asya'da halk tasarrufa zorlanmış; büyük şirketler büyük sermaye birikimi yapmışlar ve böylelikle, dinamizm kazandırılmıştır.

Bu tasarruf, sermaye birikimi ve dolayısıyla, dinamizm, oradaki halkın kazandığının çok azını harcamasıyla elde edilmiştir. Halk 20-30 sene, Türk halkı gibi eziyet çekmiş, ürettiğinin çok azını harcamış. Yoksa devletçilik orada da çökmüştür.

Tekrar ediyorum: Devletin ekonomide muvaffak olduğu hiçbir alan yoktur. Ne Türkiye'de ne de bir başka ülkede. Dünyanın hiçbir yerinde, tarihin hiçbir döneminde devlet ekonomide başarılı olamamıştır.

Bu aslında anlaşılabilir, doğal bir durum. İnsanlar ekonomiyi devletin yürüttüğü yerlerde inisiyatif sahibi, dolayısıyla verimli olamıyorlar ama kendi işlerinde olabiliyorlar.

Soru: Verimlilik ile mülkiyet arasında doğrudan bağlantı olduğunu kanıtlayan hiçbir araştırma yok.

Tibuk: Mülkiyet çok önemli. Yukarıda da değindim. Önemli olan, işletmelerin şahısların, bireylerin sahipliğinde olması. İnsanın egosu ile ilgili bu. İnsan kendisinin sahibi olduğu bir işte, daha üretken, daha verimli oluyor. Aynı kaynaklarla devlet 2 kat verim elde ederken, özel sektör 10 kat verim elde edebiliyor. Bunu ispat edebiliriz ve dünyanın her yerinde ispat edebiliriz.

Üstelik, dünyadaki kaynaklar da sınırlıdır. Sermaye az, para az. Sermayeyi, parayı en akıllı şekilde kullanacaksınız ki çok şey elde edebilin.

Soru: Besim Bey, neden samimiyetsizler, neden istemiyorlar özelleştirmeyi?

Tibuk: Özelleştirme yapılırsa bunların cebine para mı girecek? Hayır. Bunlar devlet adına senden parayı alıyorlar ama yüksek faizleri örneğin, kendileri mi ödeyecek? Demirel, Yılmaz, Çiller mi ödeyecek? Hataların bedelini sen ödersen, akıllanırsın.

Halkın parasıyla oyun oynuyorlar, imparatorlukları devam ediyor, siyasi olarak halktan olumlu puan alıyorlar, şunu yaptık, bunu yaptık, diyerek, sonra lojmandı, makam arabasıydı, müthiş imkânlar elde ediyorlar oturdukları koltuklarda. Kim ister ki, imparatorluğu güçsüzleşsin.

Zaten söylüyorlar da özelleştirmeden gelecek paraları yeni iş imkânları yaratmada kullanacaklarını. Yani yine kamu kullanacak! Bütün bunların halka maliyetini –ki, netice itibariyle bizden alınan vergilerle gerçekleşiyor tüm bunlar– düşünmüyorlar. Halk da pek sormuyor ya da yeni yeni sormaya başladı.

Soru: Pekiyi, devlet ne olacak? Yani, KİT'lerin tümü özelleşince, teşvikler, sübvansiyonlar kaldırılınca, devlet personelinin büyük bir bölümü işten çıkartılınca bu iş nasıl yürüyecek? İnsanlar geçimlerini nasıl sağlayacaklar? Malum, bugün Türkiye nüfusunun büyük bir bölümü devletin sayesinde ayakta. Bireysel yatırım dediğiniz şeyler çok kolay gerçekleştirilemiyor. Sermaye Türkiye'de de bol değil.

Tibuk: Bu soruyu sorduğunuz için teşekkür ederim çünkü, herkesin aklında bu soru var. "Devlet olmazsa, insanlar ne yapacak?" sorusu.

Bakın, biraz önce bir tarafı mümbit ova, diğer tarafı kayalık arazi olan ülke örneğini verdim. Su yani, kıt kaynak, hep kayalık

araziden akıtılınca, elde edebileceğin verimi elde edemiyorsun ve herkes sefil oluyor.

Önemli olan akıllı davranıp, suyu mümbit araziden, ovadan akıtmak ve kayalıklarda tarımdan vazgeçmektir. Üretim ve verimlilik müthiş yükselecek, kamuda çalışan da özel sektörde çalışan da mutlu olacaktır. Zaten sen kıt kaynağı ovadan akıtıp, üretimi artırdığın zaman, işçiye ihtiyacın olacak ve kimse kayalıklarda yani kamuda çalışmayacak, çalışmak istemeyecek.

Devleti yok ettiğimiz değil, ekonomiden çektiğiniz takdirde Türkiye'de işsizlik olmayacaktır. Aksini düşünmek büyük bir yanılgıdır. Üstelik işçi ihtiyacı doğacaktır. Kaynaklar akıllı kullanılınca verim yükselecek, yepyeni iş sahaları açılacaktır.

Halkımız devletin kullandığı kaynağın gökten indiğini zannetmesin. Bizim kanımızdır o. Devlet bizden çektiği kanı orada israf ediyor.

Biraz önce de ifade ettiğim gibi, Türkiye'de bugün devlet memurlarının aldığı maaş, komik düzeylerdedir. Bir hâkimin, bir generalin, bir polisin, bir öğretmenin aldığı maaş komiktir. Devlet insanlarımızı neredeyse boğaz tokluğuna çalıştırmaktadır.

Niye böyle az maaş veriyoruz? İmkânlarımız yok. Niye imkânlarımız yok? Elimizdeki imkânları, kaynakları yanlış kullandığımız için yok. Akıllı kullansak oradan öyle bir verim elde edeceğiz ki, herkese yetecek!

Soru: Ya KİT çalışanları?

Tibuk: Bugün KİT işçileri belli bir töhmet altında bırakılmış durumda, öyle değil mi? Ben onlara çok üzülüyorum çünkü bu insanlar yanlış rotada giden bir geminin tayfaları gibi. Gemideki görevlerini gayet iyi yapıyorlar ama gemi yanlış yöne gittiği için, gemi sahibi para kazanamıyor, maaş ödeyemiyor ya da az

ödüyor, bir de itham ediliyorlar, "Vay, bedava maaş alıyorsun." diye! KİT'lerde çalışanlar, en çok ezilen kesimlerden biridir. Eğer KİT'leri özelleştirebilirsek, onları da bu durumdan kurtarmış olacağız; verimli bir ortamda, daha yüksek gelir karşılığı çalışacaklar.

Soru: Özelleştirme yapılabilirse şu sıralar gündemde olan yolsuzluk olaylarının da önüne geçilebileceğini siz de iddia ediyorsunuz. Fakat bazı hâllerde özelleştirme yapılmış olmasına rağmen bu yolsuzluklar, adam kayırmalar devam ediyor.

Tibuk: Evet, özelleştirme bir ölçüde önüne geçecektir yolsuzlukların. Yukarıda değindiğim gibi, devletin elindeki imkân ve para azaltılınca, suiistimal de azalacaktır.

Suistimallere karşı sadece devleti ekonomiden çekmek yetmez tabii, ciddi tedbirler almak lazım ki, biraz önce bunlara değindim.

Örneğin, TBMM'nin bir an önce delil bulunabilecek sistemi yaratması lazım. Yoksa, 200, 300 yolsuzluk dosyası ile hâkim ne yapsın? Delil yok çünkü. Bu sistem yaratılırsa, mahkemelerimiz ciddi çalışabilir ve rüşvet caydırılabilir.

Soru: İyi de, hiç özel sektörün hataları yok mu? Hatırlarsanız Türkiye bir Asil Çelik, bir METAŞ olayı yaşadı, daha nicelerinin yanı sıra...

Tibuk: Bırakırsın özel sektör kendi hatalarını öder. İflas eder, öder. Bu hataların bir kısmının müsebbibi kendisi; bir kısmının müsebbibi de beklemediği uygulamalar olabilir.

Örneğin, ekstra vergi gelir, Mali Denge Vergisi gibi. Faizler anormal yüzdelere çıkabilir. Devlet de gelip haydi öde, der! şu

sıralar esnafın, bankaya borcu olan çoğu iş kuruluşunun, iş insanının durumu da budur.

Diyelim, bir marketin var ve bankadan bir milyarlık kredi kullanıyorsun. Ciron böyle bir krediyi kullanmaya elveriyor yani, örneğin, yılda 10 milyar ciro yapıyorsun. Cironun %10'u kadar kredi kullanıyorsun ki, hiçbir şey değil bu. Fakat birdenbire Ocak paniği oluyor ve banka senden %500 faiz istiyor ve üç ayda bir istiyor. Yani mart sonunda faiz ödeyeceksin. Bu ne demektir, biliyor musun? Bir milyar kredi için yalnız mart sonunda, ilk üç ayın sonunda 1.250.000.000 faiz yatıracaksın demektir. Olmaz böyle şey!

Bu durumda sen ne yapabilirsin ki? Sel gelmiş seni sürüklüyor ve "Niye tutunmadın?" diye suçlanıyorsun. Yahu, böyle bir sel beklenir mi? De ki, apartmanın üçüncü katında oturuyorsun ve aklının ucundan bile geçmiyor, sele kapılabileceğin. Aynı şey, "Niye tedbir almadın?" diye sorabilir misiniz?

İş adamlarının iki türlü batması vardır: Bir, yanlış yatırım yaparlar, ileriyi göremezler, tüketim trendlerini anlayamazlar, değişen koşullara ayak uyduramazlar. İki, kendi dışındaki fors majöre kurban giderler. İkinci durumda elden bir şey gelmez tabii.

Türk halkına en büyük darbe bu yıl indirilmiştir, biraz önce söylediğim gibi. İş dünyasının kanı çekilmiştir, suyu kesilmiştir. Diyelim, günde bir litre su içmen gerekiyor ama, yarım bardak içebiliyorsun. Ne oluyor? Güçten kesiliyorsun ve çalışamıyorsun. Ekonomi bu hâle getirildi.

Dolayısıyla, özel sektörün kabahatinin olup olmadığını tespit etmek için belirli şartlara bakmak lazım.

Soru: Yalnız, şunu da unutmamak lazım ki, Türkiye'de bir alışkanlık gelişti, devletten beklenti alışkanlığı. En yakın örnek

METAŞ. Örneğin, yanlış teknoloji kullanıyor ve batmak üzere iken, devletten çok büyük kredi kullandı ve ayakta kaldı. Buna ne demeli?

Tibuk: METAŞ'ın kurtarılması Türk halkına büyük bir kazıktır, halkın soyulmasıdır. Bu yanlış yatırımı kurtarmak için devlet 300 milyar kredi verdi, yedi yıl faizsiz. Ki bu paranın o günkü değeri 100 milyon dolar idi. Bu parayı başka hangi alana yatırsanız, çok daha verimli yatırım yapmış olurdunuz.

Bırakacaktınız METAŞ batsın. Hâlbuki, ne yapılmıştır? Devletleştirilmiştir METAŞ! Bunu yapan da politikacılardır. Bu kuruluşa 300 milyarı veren de -ki bu muazzam bir paraydı o zaman, 1991 sonunda- Demirel'dir. Gelir gelmez bu parayı ödemiş ve başına da Selçuk Başar'ı getirmiştir. Sonra hiç çekinmeden bilanço yayınladılar, "Bakın METAŞ nasıl canlandı." dercesine!

İş adamları arasında devlet ile iyi ilişkiler sürdürüp, başarılı olanlar var. Böyle bir trend yaratılmıştır Türkiye'de. Bunun en tipik örneği, Koç'tur. Koç devletle yan yana, devamlı büyümüştür. Hep devletin yanında olmuştur. Malum, 1938'de CHP'nin ilk parti meclisinin üyesidir, Vehbi Koç.

Sonraları da DP dönemi dâhil, devletle çok yakın ilişkiler sürdürmüştür Koç. Tabii ne olmuştur? Bu bir örnek teşkil etmiştir. Diğer iş adamları da bakmışlardır ve bu kadar kuvvetli bir devletin her zaman yanında olmak lazım geldiğine kanaat getirmişlerdir, haklı olarak. Bu tavır öyle bir yerleşti ki, devlet iş adamlarına kötülük yapsa bile sesleri çıkmıyor. Neden? Tavır şu: "Aman, karşıma almayayım. Kapı arkasından bana yapılan haksızlığı anlatayım, ileride bunu telafi ederler." Devlet ihalelerinde de böyle olur. Haksızlığa uğrayan müteahhit hiç ses çıkarmaz, ileride payımı alırım diye.

Yani diyeceğim, devletle olan ilişkilerde iş adamları bu yön-

temi benimsemişlerdir. Çünkü ayakta kalabilmenin yolunun bu olduğunu kavramışlardır; devletle iyi geçinmek!

Darbe olduğu zaman bile, devletle iyi geçinmişler, ne olursa olsun, devletin yanında kalmışlardır. Dikkat edin, siyasi liderlerin etrafındaki adamlar, hep aynı iş adamlarıdır.

Soru: Bu durum, ya da bu gelenek, Türkiye'de gerçek anlamda liberalizmin yerleşmesine de büyük engel teşkil etmiyor mu? Yani, liberalizmi herkesten önce benimseyeceğini düşünebileceğimiz iş dünyası karşı çıkacaktır size ya da savunduğunuz sisteme! Sırtını devlete dayayıp, para kazanmak varken...

Tibuk: Söylediğiniz bir ölçüde doğru. Türkiye'nin Cumhuriyet ile birlikte benimsediği devletçi ekonomi modeli, devlet eliyle, devlet ideolojisine bağlı ve devletten destekli bir kapitalist sınıfın oluşmasına yol açtı. Zaten bu gelişmedir ki Türkiye'de de dünyanın benzer birçok ülkesinde de olduğu gibi, kapitalizmin "devleti yağmalama" olduğu anlayışını yerleştirmiştir.

Böyle bir kapitalizmin, liberal ekonomi ile, liberal doktrin ile hiçbir ilgisi yoktur.

Dolayısıyla söylediğiniz doğrudur. Bizim savunduğumuz sisteme şiddetle karşı çıkacak olanlar, muhtemelen, bu kadrolar olacaktır.

Ancak; Türkiye'de yepyeni bir girişimci sınıf oluştu, ülkenin dışa açılması ile birlikte. Bu girişimci sınıf belki bugün çok güçlü değil ama, büyük bir potansiyel teşkil ediyor. Ve bu insanlar, farklı olarak, "Devlet gölge etmesin, yeter!" diyorlar!

Soru: Biraz önce Özal döneminden söz ederken, Türkiye'nin siyasi gerçeği bu derken, kastettiğim buydu.

Tibuk: Siyasi gerçek demek, siyasi liderlerin bunlardan et-

kilenmeleri demek değildir. Şunu unutmamak lazım: Türkiye'de iş adamlarının hiçbir gücü yoktur. Devlet o kadar güçlüdür ki, bir kararı ile iş adamını perişan veya abat edebilir. Politikacıların büyük hatası, iş adamlarına kuvvet vehmetmeleridir.

Bu gelişmede basın büyük rol oynamıştır. Mesela, TÜSİAD diye şahsen benim hiç önemsemediğim bir dernek kuruldu ve bu derneği öne çıkaran hep basın oldu.

Güçlü olan basın, iş adamları değil. Demek istediğim, güç politik mekanizmayı kontrol edenlerdedir. İş adamı onların yanına yanaşarak onların suyuna giderek güçlü olur. "İstanbul Dükalığı" gibi laflar hep palavradır.

Soru: Her iktidar döneminin yarattığı yeni zenginler var. Siyasiler bu kadroları belki de kendi siyasi gerçekleri itibariyle, önemsiyorlar. Örneğin, partilerine maddi desteği zengin ettikleri bu iş adamlarından sağlıyorlar.

Tibuk: Bence, her iktidar döneminde yaratılan zenginler diye ayrı bir kitle yok. Bunlar hep aynı kadrolardır ve devletle ilişkileri de hep aynı şekilde gitmiştir.

Diyelim, bir dönem ihale kovalarken, bir sonraki dönemde temsilcilik almışlar, bir sonraki dönemde de, örneğin,1960-80 arası gümrük duvarları çekilince, içeride üretime girişmişlerdir.

Bunlar hep aynı kadrolardır. Devleti kollayan ve ona göre kendisini ayarlayan kadrolar. Örneklediğim gibi, devlet yüksek gümrükle içeride ikame sanayinin gelişmesini teşvik ediyorsa, temsilciliğini yaptığı kuruluşla anlaşıp içeride üretime başlıyor, iç pazar için. Neden? Çünkü, fabrika kurulunca üretilen malın ithalatı yasaklanacak. Halk bu arada müthiş sömürülüyor tabii.

Siyasi parti olarak iş adamlarının parasal desteğini istemek gelenekseldir. Fakat, burada da büyük bir hata var. Siyasi partile-

rin iş adamlarından üç beş kuruş alacağız diye onları olduklarından büyük değerlendirmeleri hatadır.

Bana göre iş adamından gelecek para ile politika yapmak yerine, üyelerden gelecek para ile masraf etmeden politika yapmalıdır.

Ben iş adamlarına karşı değilim. Söylemek istediğim, politik süreç içinde iş adamlarının sanıldığı gibi kuvvetli ya da belirleyici olmadığıdır. Güçlü olan devlettir ve devlet gücünü kullanan politik kadrolardır.

Liberal Demokrat Parti olarak biz, bunun böyle devam etmesini istiyor değiliz. Yani devletin bu denli güçlü olmasına malum, karşıyız. Burada yaptığımız durum tespitidir. Bizce devletin ekonomideki yeri küçülünce iş adamı da daha karakterli olacaktır; politik görüşlerini daha rahat ifade edebilecektir, tavır koyabilecektir.

Örneğin, Türk iş adamlarının 12 Eylül'den sonra insan hakları konusunda tek laf etmemeleri, utanç vericidir. 27 Mayıs'tan sonra seslerini çıkarmamaları da öyle.

Fakat, açıkçası ben onları mazur görüyorum. Korkaklıklarını, pısırıklıklarını, politikacıların dümen suyunda gitmelerini, Türkiye'nin geleneğine ya da realitesine bakarak mazur görüyorum. Ancak şunu da eklemek lazım ki, 1990'dan sonra bu konuda olumlu gelişmeler de yok değil.

Soru: İhsan Sabri Çağlayangil'in hatıralarında okuduğum bir olayı getirdi aklıma söylediklerinizi. Koç, 1941'de ünlü Struma gemisinden bir Musevi aileyi kurtarıyor, İçişleri Bakanı'ndan rica ile. Herhâlde siz de biliyorsunuzdur olayı. Bunun karşılığında Mobil'in temsilciliğini alıyor, yanılmıyorsam.

Tibuk: Evet, ben de okudum Çağlayangil'in hatıratında bu

olayı. Struma bizim tarihimizin yüzkarasıdır. Malum, Romanya Hitler tarafından istila edilince, canlarını kurtarmak için kaçan Musevilerin bulunduğu bir gemi Struma, eski, ufak bir şilep, büyük paralar verilerek kiralanan.

Biz bu gemiye, İngiltere yasakladı diye, Boğazlardan Akdeniz'e geçiş hakkı vermiyoruz. Gemi üç ay Sarayburnu'nun karşısında kalıyor. İstanbul'daki Musevi cemaati bakıyor gemideki insanlara, yiyecek-içecek vererek. Bu gemiden tek kurtulan aile, Mobil'in Romanya temsilcisidir, Koç sayesinde. Bu aile kurtarıldı diye ABD'deki Mobil şirketi büyük bir minnettarlık içinde Koç'a temsilcilikler vermiştir.

Koç bir Musevi aileyi kurtarmak için çaba sarf etmiştir ama, aynı Koç, Yassıada sırasında hiçbir girişimde bulunmamıştır. Örneğin, idamlara karşı çıkmamıştır. Hatta 27 Mayıs sonrası son derece talihsiz demeçleri vardır Vehbi Koç'un, Demokrat Parti'nin kendisine nasıl kötü davrandığı konularında gazetelerde yer alan. Vehbi Koç'un bu ayıbın altında kalmış olması, kanımca büyük talihsizliktir.

Soru: Pekiyi, neden Struma'daki diğer ailelerin de kurtulması için mücadele vermiyor dersiniz?

Tibuk: Gücü yetmiyor. İkinci Dünya Savaşı'nda bizim politikamız Almanya'yı kızdırmamak üzerine bina edilmişti. Struma'yı Karadeniz'e yolladık zorla, ölüme yolladık bu insanları!

Oysa, Bandırma'da, Gölcük'te bunları kampta enterne ederek, tutabilir, sonra da Suriye üzerinden yollayabilirdik. Struma bizim büyük ayıbımızdır.

Bu noktada size iki portre çizmek istiyorum.

Sabancılar hatıralarında da kabul ederler ki, büyümelerindeki en büyük amil, Demokrat Parti'dir. 27 Mayıs'tan sonra Hacı

Ömer Sabancı mahkemeye verilir, DP'ye para yardımı yaptı diye. Hacı Ömer Sabancı mahkemeye çıkar ve hâkime bir not yazar, yollar. Hâkim notu okur ve davayı düşürür, hiçbir açıklamada bulunmadan. Notta şu yazmaktadır: "Ben, aynı miktarda yardımı, aynı tarihte CHP'ye de yaptım."

İşin üzücü yanı şu: Hacı Ömer Sabancı mahkemede çıkıp, bunu açıkça söylemek cesaretini gösteremiyor, not yolluyor! Hâlbuki, sen bu adamlar sayesinde bir noktaya gelmişsin.

Bu insanlar Yassıada'da işkence altında. Açık açık söyle, öyle değil mi? Hayır, söylemiyor çünkü, söylerse CHP zor duruma düşecek ve DP biraz onore olacak!

Aynı hafta, aynı davalarda bir kadın çıkıyor mahkemeye – ünlü bebek davasında– ve diyor ki, "Evet hâkim bey, ben bu adamı seviyordum ve bir bebek istedim bu adamdan. Yine isterim." Üstelik, bu bir kadın ve hiçbir malı, mülkü, gücü yok!

Şahsen benim politik konularda Türkiye'deki hiçbir iş adamına saygım yoktur. Hiçbirinin esamesi okunmaz ve güçleri de sıfırdır. Milyarlar her şeye yetmez!

Yukarıda söylediğim gibi, devletin uzun süreli tahakkümü, Türkiye'deki iş adamlarını maalesef bu duruma getirmiştir. Devlet ekonomide bu kadar ağırlıklı olmasa, belki iş adamları daha rahat olacak, düşündüklerini söyleyebilecek, tavır koyabilecekler.

Soru: Özelleştirmede geciktiğimiz söylemine siz de katılıyor musunuz?

Tibuk: Evet, bence de geciktik ve büyük bir şans kaçırdık. Malum, 1983'te Türkiye'de özelleştirme sözü edilmeye başladığı zaman dünya üzerinde ciddi özelleştirme yapan tek ülke, İngiltere idi.

Meksika, bütün Güney Amerika batmıştı, finansal anlamda.

Sovyetler Birliği henüz ayaktaydı yani, bağımsız cumhuriyetler ortaya çıkmamıştı. Üstelik, Sovyetlerin dağılacağını da kimse öngörmüyordu.

Bu şu demekti:

Özelleştirme için bir şey sunuyorsun, alıcısı çok ama, satılan mal az! Yani, özelleştirilecek şey az ama, dünya piyasasında para bol. Çünkü, finans kurumları Latin Amerika'dan ellerini çekmiş durumda, para vermiyorlar; komünist blok da finans dünyasının dışında. Nereye verecekler parayı?

Biz bütün bu avantajlı ortamı lafla, oyalanarak geçiştirdik ve resesyon başladı. Resesyon demek, Avrupa'da, ABD'de, Japonya'da ekonomik faaliyetin azalması demektir. Ekonomik faaliyet azalınca, para fazlası ortaya çıkar. Yani fazla para var dışarıya gidecek. Pekiyi, bu ne demek?

Malını daha pahalıya satabilirsin demek çünkü, bir malın fiyatını belirleyen arz ve taleptir. Senin malın azsa, müşterisi çoksa, malının fiyatı yükselir. Resesyonun yani, durgunluğun bize faydası bu olacaktı. Faizler %3'e kadar düşmüştü dünyada. Hatta, ABD'de mevduat faizleri %1'e kadar düşmüştü.

Biz büyük fırsat kaçırdık, laflayarak. Ne oldu? Meksika, Arjantin derken, bağımsız cumhuriyetler para talep eder durumlara geldiler. Almanya birleşti.

Almanya eskiden dışarıya 80 milyar mark verirken, 20 milyar mark dışarıdan para çekti ve kendi 80 milyarlık iç tasarrufu ile birlikte, 100 milyar markı Doğu Almanya'ya yatırdı. Dahası, dünyada ekonomik canlanma başladı.

Bütün bunlar da treni kaçırdığımızı göstermektedir. Bir malı 10 liraya satabilecekken, şimdi 2 liraya bile satamayacağız. Büyük stratejik hata yapılmıştır. Hâlâ da tartışmasını yapıyoruz. Hâlbuki, 1984'ten itibaren KİT'leri satmaya başlasaydık, çok iyi fiyatla-

ra satabilecektik. Yapılan büyük hata, vatan hıyaneti olarak bile adlandırılabilir.

Fakat, demin de söylediğim gibi, siyasilerin böyle bir sorumluluğu yok, geçti, erkendi diye bir sorumluluk hissetmiyorlar. Erken satsa, başı belaya girecek. Satmadı diye cezalandırıyor muyuz adamları? Devlet zarar etti, çöktü diye cezalandırıyor muyuz? Mesela 1940 yılında Zonguldak kömürlerini devletleştirenleri yargılıyor muyuz, ülkeyi bu kadar zarara soktun, mahvettin diye?

Millet olarak siyasileri bu konularda yargılamaya başladığımız zaman, adam olacağız.

Konumuza dönersek: Dünyada bugün ciddi bir sermaye kıtlığı yaşanıyor. Bu sermaye nereye gidecektir? 1983-1985'te Türkiye sermayenin gelebileceği aday ülkeydi. İyi de pompalanmıştı yani, PR (Public Relations) yapılmıştı, dış yayında gayet iyi yazılar çıkıyordu Türkiye lehine.

Şimdi ise, az olan sermayenin gideceği yer çok. Rusya var, Çin var... ABD'de de kendi içinde gelişme başladı. Türkiye çok büyük bir fırsat kaçırmıştır. Bundan sonra özelleştireceğimiz mallar ucuza gidecektir.

Öte yandan, Türkiye içinde de kaynağı, sermayesi olan iş adamları, müteşebbisler yok. Paralar, yüksek faizlerle, enflasyonla eridi. Türkiye'de çok zengin bir kesim olsa, bastırır parayı alır ama öyle değil. Bakın işte Çukurova Elektrik'e, biri aldı ve ödemede zorluk çekiyor. Yurt dışından Türkiye'ye finansman gelmesi şart.

Soru: Yalnız, şurası da muhakkak ki, 1984'te, 1985'te inanılmaz bir muhalefet vardı Özal'ın özelleştirme programına. Vatana hıyanet gibi lanse ediliyordu özelleştirme, ANAP dışındaki tüm siyasi partiler tarafından. Malum, kamuoyu oluşmadan bu işin üstesinden gelmek de kolay değil.

Tibuk: Haklısınız, öyleydi gerçekten. Vatanı satıyorlar gibi düşünülüyordu. Burada SHP de DYP de suçludur... Demirel de, İnönü de. Zaten Erdal İnönü ekonomiden hiç anlamaz. Demirel de çok devletçidir. Demirel şimdi, Cumhurbaşkanı olduktan sonra yavaş yavaş düzelme emareleri gösteriyor ama çok geç.

Tabii aynı dönemde çimento ve USAŞ özelleştirmelerini de mahkemeye vermeleri ürküttü ANAP'lıları ve bürokratları.

Soru: Yalnız, USAŞ ve ÇİTOSAN'ın özelleştirme şeklini ya da doğruluğunu savunmak da mümkün değil. Gerçekten kötü fiyatlara gitmişlerdir. Mesela, USAŞ'ın iki yıllık işletme kârına satılmıştır tesisler.

Tibuk: Burada şu var: Malum, o dönem özelleştirmede birtakım öncelikler sıralanmıştı: Önce işçiye, sonra yöre halkına vs. diye. Böyle öncelikler koyarsanız, tıkanırsınız.

Türkiye'de sermaye kıt. Blok satışların tümü de vadeli yapılmıştır bu yüzden.

Mesela, geçenlerde Dışbank'ı sattılar, 15 yıl vade ile. Bedavaya gitti. Şimdi, düşünün ki yöneticiye satış modeli ile çok küçük bir hisse karşılığında yönetimi elinizde tutuyorsunuz.

Örneğin, Çukurova Elektrik'in çok büyük döner varlıkları vardı. O varlıkları kendi bankanızın düşük faizle değerlendirdiğini düşünün, birkaç yılda o parayı ödersiniz zaten.

Dolayısıyla özelleştirmeyi öncelikler meselesi tıkamıştır, bu bir. Bir de Türkiye'de sermaye piyasası meselesi var tabii. Bizde sermaye piyasası gelişmemiş olduğu için ki, az gelişmiş ülkelerin şanssızlığı da buradadır, yabancı yatırımcılar tereddüt ediyor.

Malum, bir dolaylı yatırımlar var, bir de dolaysız. Dolaysız yatırım şu: Getiriyorsunuz paranızı, transfer ediyorsunuz ya bir tesisi satın alıyorsunuz ya da siz kuruyorsunuz. Dolaylı yatırımda

ise, bir yatırım fonu geliyor, hisse senetleri satın alarak, portföy yatırımı yapıyor.

Demek istediğim şu: Kaynak var ama, size güvenmeleri lazım. Sermaye piyasanıza güvenmeleri lazım. Adam istediği zaman çıkabilmeli o piyasadan yani, piyasanın o derinliğinin olması lazım. Bu da zaman isteyen bir durum.

Zaten daha önce de sözünü ettiğimiz yöneticiye satış modelinin temelinde, yurt dışı fonlar bilinci var. Bugün dünya sermayesini uluslararası yatırım fonları kontrol ediyor; sosyal güvenlik fonları, emeklilik fonları ve sigorta fonları. Bu fonlar, hissesini aldıkları şirketin yönetiminde söz sahibi olmak istemiyorlar ama, iyi bir yönetim istiyorlar.

Zaten yatırım fonları, kuruluşları gereği, yatırım yaptıkları kuruluşların yönetimini alamaz; yönetimde etkin olacak yüzdeyi toplayamazlar ellerinde.

Dolayısıyla, yöneticiye satış modelinin güzel olan tarafı, malı mülkü yabancıya sattım sıkıntısı yok. Yönetim sende. Adam sessizce gelip, parasını koymuş ama, istediği zaman da çıkabilmeli. Hissesinin likit olduğundan emin olması lazım. Bu fonlar, sırf denemek için bile, satıp, çıkıp, tekrar girebiliyorlar. Önemli olan fonlarının akıllıca yönetilmesi, para kazanması; mülkiyet değil.

Dolayısıyla, fonların kârlı yerlere yöneltilmesi lazım. Neresidir kârlı yerler? Paranın en çok ihtiyaç duyulduğu yer.

Türkiye sermaye için en kârlı ülkelerden birisidir ama, güvence vermen lazım, sadece kâr yeterli değil. Adam bilmek ister, parayı geri alabilecek mi? Adam kâr eder ama, parasını geri çekemezse elindeki para da gider, öyle değil mi?

Türkiye sermaye piyasasını bu şekilde kullanabilirdi. Kullanamadı. Şimdi kısmi olarak özel şirketler blok satışlar filan yapıyor-

lar fakat, Türkiye ekonomisinin kötüye gidiyor olması, bunu da anlamsız kılıyor.

Enflasyon dolar bazında hisse senetlerinin getirilerini eritiyor. Yani, sen bir hisse senedi alıyorsun, dolar olarak ödeyip, bir sene sonra borsa yükselse bile, o dolar karşılığını alamıyorsun çünkü, enflasyon adamın Türk lirası cinsinden yatırımını eritmiş.

Zaten enflasyon her şeyin zehridir. Enflasyonlu bir ekonomiyi idare etmek, enflasyonla kalkınmak deliliktir, cambazlıktır.

Soru: Oysa, yıllardır enflasyonla kalkınmaktan söz ediyor politikacılarımız. Hatta iş adamlarımız!

Tibuk: Halkımız enflasyonu neredeyse kader olarak kabul etti. "Fiyatlar niye böyle oldu?" diye, sormuyor bile. Devletin savurganlığını mı idrak etmiyor, bilemiyorum! Daha bilinçli olmaları beklenen iş adamları bile, enflasyonla kalkınmaktan, enflasyonla büyümekten söz ediyorlar.

Enflasyon ülke ekonomisini kâğıt üzerinde, görünüşte büyütür ama, realitede küçülmesine neden olur. Çünkü, enflasyonist ortama yol açan devlettir; parayı kullanan ve çarçur eden devlettir!

Diyelim, biz iki kardeşiz. Ben çok verimli çalışıyorum ve para kazanıyorum; kazandığım parayı da akıllıca kullanıyorum. Sen ise, çalışsan bile, geziyor, tozuyor, hovardaca para harcıyorsun. Bu arada birileri her gece gelip, benim kazandığım parayı cebimden alıyor ve harcayasın diye sana veriyor. Durum aynen bu! Böyle bir anlayışla kalkınma olur mu? Para bende kalsa kalkınılacak belki ama sana veriliyor, çarçur et diye!

Soru: Pekiyi, iş dünyası ya da muhalefet neden dile getirmiyor, halka izah etmiyor bu durumu, şimdi sizin yaptığınız gibi?

Tibuk: Biraz önce de değindim. İş dünyasının iktidarlar ile arası açılacak diye ödü patlar Türkiye'de. Ses çıkaramaz! 1990'dan bu yana ses çıkarmağa başlamadılar değil gerçi ama, yetersizdir.

Muhalefetten ise hiç beklemeyin bunu. Yine önceden izah ettiğim gibi, iktidarı ile, muhalefeti ile bunlar aynı hamurdandır. Muhalefet yarın iktidar olduğunda, aynı devletçilik anlayışı ile, aynı yöntemleri kullanacaktır, aynı şeyleri söyleyecektir enflasyon konusunda da!

Diyeceğim, muhalefet partileri de halkı tam anlamıyla aydınlatmıyorlar, uyandırmıyorlar, çünkü işlerine gelmiyor.

Aslında anlatmak o kadar kolay ki! Karşılıksız para basıyorsun ve dolayısıyla, senin, benim cebimdeki paranın değeri düşüyor. Kim kazanıyor? Parayı tedavüle sürüp, karşılıksız mal ve hizmet satın alan kim? Devlet! Para basma yetkisi bende olsaydı, ben de kazanırdım.

Bu noktada bir hususa değinmekte yarar görüyorum. Hep denir ki, "Efendim, enflasyondan sabit gelirliler çok etkileniyor oysa, esnaf için aynı durum söz konusu değil. Artırıveriyor fiyatları ve sorununu çözümlüyor!"

Bu doğru değildir. Böyle düşünmek, ticareti bilmemektir, ekonomiden anlamamaktır. Diyelim, siz bir bakkalsınız. Enflasyon nedeniyle fiyatlar ayda %15 yükseldi ve siz de fiyatlarınızı o oranda arttırdınız. Pekiyi, cironuz aynı mı kalıyor? Mallarınızı satabiliyor musunuz? Raflardaki mallarınızı aynı bedelle yerine koyabiliyor musunuz?

Bakın, son krizden sonra bakkalların cirosu düştü. Berberlerin bile cirosu düştü! Pizzacıların, lahmacuncuların, tamircilerin cirosu düştü. Diyeceğim, kimse esnaf enflasyondan etkilenmiyor diyemez. Son krizde en çok etkilenen kesimlerden biri de hiç şüphesiz, esnaftır.

Dahası, esnaf Türkiye'de veresiye çalışır. Örneğin, bakkallardan çoğumuz veresiye alışveriş yaparız. Dolayısıyla esnaf yüksek faizler nedeniyle de perişan olmaktadır. Hele üç beş kuruş banka borcu varsa, yandı!

Bu arada haksız rekabetle de karşı karşıyadır esnaf. Örneğin, büyük marketler açılmaktadır, devletten teşvik alan. Belediye gelir, ucuz tanzim satış yeri açar. Sonuç? Ekonominin uç noktası olan, kılcal damarlarını teşkil eden esnafın faaliyeti köreltilir. Oysa, bu kesime büyük özen gösterilmesi gerekmektedir.

Soru: Yine de sabit gelirlilerin ve özellikle emeklilerinki kadar kötü değil esnafın durumu...

Tibuk: Sabit gelirliler demeyeceğim ama, emeklilerin enflasyon karşısındaki durumu gerçekten çok kötü. Sabit gelirli olanlar, gelirlerinden memnun olmamaları halinde, bu durumu değiştirebilecek güçtedir. Yani iş değiştirebilir, kendi işini kurabilir, vb. Diyeceğim, durumunu iyileştirmek için şansı vardır. Oysa, emekliler için durum böyle değil... İkinci işlerine geçmiş olan genç emekliler hariç tabii.

Emeklilerin, 20-25 yıl hizmet sonunda ellerine geçen emekli maaşlarına bakarak, devlet tarafından dolandırıldıklarını söyleyebiliriz rahatlıkla!

Bu insanlar hizmet yılları boyunca devlete her ay belirli bir parayı ödemişler, emekliliklerinde maddi güvenceye kavuşabilmek için. Kavuşabildiklerini söyleyebilir miyiz? Hayır. Neden? Çünkü enflasyon ödeyegeldikleri paraları her ay ve yıllar boyu eritmiş, eritmiş, eritmiş!

Liberal Demokrat Parti olarak biz emekli maaşlarının hiç olmazsa devlet tarafından kesinti yapıldığı günkü, günlerdeki ger-

çek satın alma değeri üzerinden hesaplanarak, ödenmesi gerektiğini savunuyoruz. Doğru olan, hak edilen budur.

Hukuk elvermiyor gibi görünse de bence emekliler bu anlayışla devlete tazminat davası açarak hak talep edebilirler. İçtihatlarla, dava kazanma şansları da yüksektir.

Soru: Emeklilere bu söylediklerinizi büyük umut verecektir. Ben, biraz önce değindiğiniz bir konuya dönmek istiyorum. Konuşmanızın başında tefeci olarak adlandırdığımız bankerlerin faaliyetinin serbest bırakılacağını söylediniz ve bu kesimin ekonominin yararlı bir unsuru olduğunu ima ettiniz. Oysa, bu kesim de önemli ölçüde spekülasyona neden oluyor para piyasasında ve ekonomiyi allak bullak edebiliyor.

Tibuk: "Spekülasyon" olayını iyi değerlendirmek, iyi anlamak lazım. Değindiğiniz için teşekkür ederim.

Serbest piyasa düzeninde "spekülatör" ekonominin en faydalı unsurlarından birisidir. Devletçilik anlayışı ile beynimiz yıkandığı için, tüccar ve spekülatörü hep aşağıladık, karşı çıktık. Oysa unutmayın ki, Fiskobirlik, Toprak Mahsulleri gibi kuruluşların da asli görevi spekülasyondur ama beceremezler; üreticiyi de tüketiciyi ise mağdur ederler. Demek istediğim, spekülasyon zorunludur, faydalıdır ve akıllıca yapılmalıdır, sağlıklı bir ekonomi istiyorsak.

Ne yapar spekülatör? İleriyi düşünüp, görüp, belirli bir malı stoklar. Örneğin, bahçelerde yetiştirilen ve mevsiminde tüketim fazlası elmayı, üreticilerden satın alarak stoklar. Mevsim geçince, yavaş yavaş piyasaya sürer. Nedir bunun ekonomiye faydası?

Üretici memnun kalır çünkü, üretimi elinde kalmaz. Elma örneğinden hareket edersek, bahçesinde çürüyüp, heba olmaz. Tüketici memnundur çünkü, yılın her döneminde o ürünü elde

etme şansına sahiptir. Ekonomi kazançlı çıkar çünkü, üretim değerlendirilmiş olur.

Kısacası, spekülatör üretimi düzenler, tüketimi tatmin eder. Bu her mal için geçerlidir.

Soru: Ancak, spekülatör bunu yaparken haksız kazanç elde etmiyor mu? Örneğin, fiyatları istediği gibi belirleyip, üreticiyi de tüketiciyi de istismar etmiş olmuyor mu?

Tibuk: Hayır çünkü, şunu unutmayın ki, spekülatör bu faaliyetini sürdürürken, büyük risk de alıyor. Malum, iş hayatında "kâr" riskin ödülüdür!

Spekülatör nasıl bir risk alıyor? Bir mala büyük sermaye yatırmıştır, stoklamıştır ama, diyelim ekonomi ciddi bir depresyona girer ve tüketim kısılır yani, mal elinde kalır.

Dolayısıyla, iyi bir spekülatör, makro ekonomiyi çok iyi bilmek, iyi takip etmek, dünya piyasalarını iyi izlemek, tüketici ihtiyaçlarını iyi değerlendirmek zorundadır. Bunu yapması, kendisi için yararlı olduğu kadar, ekonomi için de son derece yararlıdır çünkü, böylelikle ileriye dönük üretim ve tüketim en sağlıklı biçimde düzenlenir.

"Fiyatları istediği gibi belirler; üreticiyi de tüketiciyi de istismar eder" ifadenize gelince:

Bir ekonomide ne kadar çok sayıda spekülatör ve spekülasyon kuruluşu varsa, ifade ettiğiniz sakınca bakımından, o kadar güvence altında olunacaktır.

Soru: Nasıl? Yani, çok tüccar mı olmalı bir ekonominin sağlıklı olabilmesi için?

Tibuk: Bir kere, "tüccar" ile "spekülatör"ü birbiri ile karıştır-

mayın. Bir ekonomide "tüccar" malı alıp, satan unsurdur; "spekülatör" ise, depolayan!

Öte yandan, "Nasıl?" sorunuzu, şöyle açıklayayım:

Eğer piyasada bir spekülatör ya da spekülasyon kuruluşu varsa, üreticiden alış fiyatını da, tüketiciye satış fiyatını da o belirleyecektir. Bu durum, sizin değindiğiniz istismara yol açar tabii. Oysa birden çok spekülatör ya da spekülasyon kuruluşu varsa, üretimi üreticiden satın almak, toplamak için birbirleri ile rekabet edecekler. Yani, üreticiye en iyi fiyatı vermeye çalışacaklardır.

Dolayısıyla, örneğin elma üreticisi, üretimine en iyi fiyatı vereni tercih edebilecektir ve memnun kalacaktır.

Gelelim tüketiciye: Ekonomide birden çok spekülatör ya da spekülasyon kuruluşu varsa, bunlar stokladıkları malları elden çıkarabilmek için, tüketiciye en ucuz fiyatı verebilmek için rekabet edecekler; dolayısıyla tüketici ihtiyacı olan malı optimum fiyatla elde edebilme imkânına kavuşmuş olacaktır.

Soru: Ben de biraz önce değindiğiniz bir konuya dönmek istiyorum. Yanlış duymadımsa, neredeyse devletin para basma yetkisinin de kaldırılması gerektiğini ifade ettiniz. Öyle mi? Bu bağlamda, Merkez Bankası hakkındaki düşünceleriniz nedir?

Tibuk: Şimdi, eğer devlet değer yarattığı için para basma yetkisini haizse, o zaman her değer yaratana, yarattığı değer ölçüsünde aynı yetkiyi tanımak gerekir, öyle değil mi?

Diyelim, X kuruluş yılda 100 milyon dolarlık bir katma değer yaratıyor ülkeye. İzin versinler, bunun üçte biri kadar parayı da bu X kuruluş bassın! Bu onun da hakkı çünkü, katma değer yaratıyor. Karşısındaki (devlet) bastığına göre, onunla yarışması, rekabet etmesi lazım, öyle değil mi? O ne kadar basarsa, X kuruluş da basacak ki, parası olsun!

Yani, herkes ekonomik büyüklüğü kadar para basacak. Örneğin, Koç daha fazla basacak. Devlet zaten basıyor ve ekonomide rakibimiz de o!

Soru: Şaka ediyor olmalısınız Besim Bey... her ne kadar söylediklerinizde bir mantık varsa da, şaka ediyor olmalısınız!

Tibuk: İşin mantığını yakaladığınıza sevindim. Tabii, şaka ediyorum. Halkımıza karşılıksız para basmanın ne kadar haksız bir şey olduğunu başka nasıl izah edebilirim ki?

Devletin para basması ne demektir? Herhangi basit bir kâğıdın üzerine mürekkep basarak, onu ekonomik değer haline getirmesi yani, beni aldatması demektir. Ne yapıyor devlet? Beni o kâğıt parçasıyla bir ay çalıştırıyor, malımı, hizmetimi onunla satın alıyor.

Pekiyi, bir kâğıt parçasına değerini veren nedir? Değeri kim veriyor? Benim cebimdeki paranın değersizleşmesi sonucu, bu kâğıt parçası değer kazanıyor. Malum, piyasadaki paranın miktarı arttıkça, eğer ekonominin bu paraya ihtiyacı yoksa, benim cebimdeki paranın değeri düşüyor. Anlayacağınız, kanım emiliyor.

Diyelim, senin bir dükkânın var, kiraya verdiğin. 10 milyon liraya bana kiraladın. Mal sahibisin ya, dükkânın arka kapısının bir anahtarı da sende var ve her gece arka kapıdan girip, benim stoğumdan mal çalıyorsun, yılda %140 kadar! Sonra da gelip diyorsun ki, ertesi yıl, "Kirayı yükselt!" İyi de sen benim malımı çalıp durmuşsun yıl boyunca. "Yo" diyorsun, "o başka!" Olay bu.

Merkez Bankası'na gelince: Merkez Bankası'nın işlevi, sadece ve sadece, ekonominin ihtiyacı kadar para basmak olmalıdır, Nedir bu ihtiyaç, ya da nasıl tespit edilir? Ekonominin gelişme hızına göre tespit edilir elbet. Diyelim, ekonominin gelişme hızı %5. Bu durumda %5 kadar para basılmalıdır.

Aynı bağlamda bir diğer husus, Türk lirasının itibarı ve tedavülüdür. Örneğin, Türk lirası Osmanlı dönemindeki ya da Cumhuriyetin ilk yıllarındaki gibi, Balkanlarda, Orta D[illegible]da tedavülde olsa, para basabilirsin. Neden?

Paranın iki fonksiyonu vardır. Birincisi satın alma gücü, ikincisi ise ticaret aracı olması. Paranın ticaret aracı olarak talebi varsa, bu durum paraya ek değer kazandırır, ABD doları gibi. Ne olur? Türk lirası Balkanlarda, Orta Doğuda, Kafkaslarda cepte taşınan transaksiyon yani, alışveriş aracı haline gelirse, değeri yükselir.

Tam tersi oldu tabii. Türk lirası, Türkiye içinde bile kullanılmaz oldu! Eskiden mor binlikler bulunmazdı piyasada çünkü, bütün kaçakçılar bu paraları kendileri kullanırlardı Lübnan'da, Suriye'de.

Biz çocukluğumuzda hiç mor binlik görmedik. Gördüğümüz en büyük banknot, 500'lüktü. 1930'da Merkez Bankası kuruldu, işler böyle oldu!

Soru: Pekiyi, Merkez Bankası kurulmamalı mıydı? Yabancı bir banka olan Osmanlı Bankası mı yürütmeliydi bu işlevi?

Tibuk: Tabii, bunu söylemek mümkün değil ama, şurası da muhakkak ki, eğer Osmanlı Bankası eski usulle Merkez Bankası hüviyetini sürdürseydi, belki de Türkiye ekonomisi bugün çok daha iyi durumda olurdu. Malum, Lübnan'ın Merkez Bankası da Osmanlı Bankası'nın Lübnan şubesi idi.

Tabii, bu durum bizim büyük ayıbımız olurdu, yabancı bir bankanın ülkenin Merkez Bankası işlevini üstlenmesi! Bütün bunları sizi farklı boyutlarda düşündürmek amacıyla söylüyorum çünkü, bir şeyleri beceremediğimiz ortada.

Merkez Bankası parayı ekonominin ihtiyacı sonucunda basar.

Böylelikle, paranın satın alma gücü, değeri düşmez. Oysa, şimdi ne yapılıyor? Basıyor parayı.

Soru: Osmanlı karşılıksız para basmıyordu belki ama, paranın ayarını düşürüyordu...

Tibuk: Doğru. Bu çok güzel bir örnektir, enflasyon konusunda ne demek istediğimizi açıklamak bakımından.

Para ayarının düşmesine ilk tepki de isyanlarla yeniçerilerden gelmiştir çünkü yeniçeriler daha bilinçli ve duyarlıdır. Neden isyan etmiştir yeniçeriler? Padişah demiş ki, "Size şu kadar akçe veriyorum, akçenin içinde de şu kadar altın ya da şu kadar gümüş var. "Akçenin içindeki altın ya da gümüş azalınca, yeniçeri isyan etmiş çünkü, al sana enflasyon!

Yeniçeriler kadar olamadık. Önce vergi, sonra da enflasyona tepki, Magna Carta'ya kadar gider.

Daha önce de değindim, Magna Carta İngiliz soylularının krala vergiler nedeniyle tepkisinin ürünüdür. Ancak, ilk etapta isyancıların hiçbirinin aklına -paralar saf altın ya da saf gümüşten olduğu için– ayarın düşürülebileceği gelmemiştir! Akla gelseydi, Magna Carta'da o hüküm de yer alırdı herhalde. Adamlar bu üçkâğıt ihtimalini düşünememiş ve tedbir koymamışlardır.

Söz konusu üçkâğıt, yani ayar düşürme, yanılmıyorsam, ilk kez İspanya'da oynanmış. Büyük olay olmuş tabii ve çözüm, altın değerinin esas alınması suretiyle bulunmuş. Özellikle, İspanya'daki Museviler arasında bu böyle çözüme kavuşturulmuş.

Halkımızın enflasyonun gerçek anlamda ne olduğunu anlaması lazım, çünkü ancak anlarsa tepki gösterecek, sorgulayacak.

Soru: Pekiyi, ya Merkez Bankası'nın dövize müdahalesi?

Tibuk: Yukarıda da değindim. Ne demektir dövize müda-

hale? Döviz de herhangi bir mal gibi, arz ve talebe bağlı olarak değerini bulacaktır. Eğer serbest piyasadan söz ediyorsanız, bu duruma nasıl müdahale edebilirsiniz ki?

Merkez Bankası olarak kimin parasını, kime satıyorsunuz, öyle değil mi?

Para konusunda Merkez Bankası bir gelgeç yeridir; döviz gelince Türk lirası ödeyen, rezervlerini Türk lirası olarak, belli bir yüzdeyle tutan. Merkez Bankası döviz yükseldi diye para satamaz, satmamalıdır!

Soru: Gerçekten haklısınız Besim Bey. Ben sormak istiyorum size: Türk parasının değerinin her gün daha da düştüğü bir ülkede, deminden beri söyleye geldiklerinizi gerçekleştirmek nasıl mümkün olacak?

Tibuk: Malum, 17. yüzyılda Türkiye'ye Venedik altını gelmiş. Osmanlı bu paraya hem faiz vermiş hem de hiçbir vergi almamış. Bu tenkit edilir hep. Oysa, Venedik altını sayesinde paraya ihtiyacı olan ekonomide ferahlık sağlanmış, Osmanlı, ticaretini bu sayede canlandırmıştır.

O sıralarda, bugünkü Türkiye gibi, Osmanlı ekonomisini döndürecek yeterlilikte altın para stoğu yoktu ve mübadele aracı olan likidite yeterli düzeyde bulunmuyordu. O devirde para sadece altın ve gümüşten yapıldığı için, bu ihtiyaç dışarıdan karşılanmak durumundaydı.

Venedik parası Türkiye'ye geldi, bankerler bunu piyasaya verdi, ticaretin canlanmasının yolunu açtı. Böylece dış finansmana vergi muafiyeti getiren Osmanlı kazandı!

Soru: Osmanlı'yı da bunun batırdığı söylenir...

Tibuk: Aksine, Osmanlı aslında bu aklı sayesinde, askeri

üstünlüğünü yitirdikten ancak 300 yıl sonra batmıştır. Vergisiz finansman kavramını Osmanlı bile anladıktan sonra, biz neye direniyoruz, anlamak güç.

Ekonomilerde paranın değerini tayin eden, paraya duyulan ihtiyaçtır; paranın karşılığının olup olmadığı değil. Senin muazzam altın stoğun olabilir ama, ekonomin zayıftır. Bol para basarsın belki, basabilirsin, fiyatlar yükselir.

Amerika'nın keşfinden sonra İspanya'ya büyük miktarlarda altın geldi ve ne oldu? İspanya ekonomisinde malların fiyatı, altına göre yükseldi. Eskiden bir altına alınan bir çuval buğday, iki altına alınabilir oldu. Neden? İspanya ekonomisi altın fazlasını absorbe edemedi.

Aynı şey Türkiye'de de olabilir. Mesela, dışarıdan beş milyar dolar dış kredi alırsın ve karşılığında para basabilirsin! Neden? Çünkü karşılığı var.

Soru: Türkiye ekonomisi bu kadar parayı absorbe edemezse, enflasyon fırlamaz mı?

Tibuk: Tabii fırlar. 150 trilyonluk emisyon, içeride enflasyona yol açar ama, sen bunun karşılığında beş milyar dolarlık mal ithal edersen, enflasyon durur.

İşin özü, mal ve para ilişkisini kurabilmekte yatıyor! Oysa Türkiye'de bunun tersi yaşanıyor.

Türkiye'de lira azaldı. Yani bir bakıma bünyeden kan çekildi ve organlar yavaş yavaş çalışamaz oldular. Dış finansman dediğimiz, geçici alınan kan da bünyeden çekildi. Eskiden yürüyen, koşan, çalışan vücut, yerlerde sürünür oldu! Birkaç bankanın faaliyetini durdurması ile halk parasını yastık altına çekti, sermayenin güveni sarsıldı, paralar yurt dışına gitti. Son günlerde olan en olumlu

hareket, mevduata verilen güvencedir. Kanamayı durdurmak için bu gerekliydi.

Finansman konusunda Türkiye'nin geçmişinde çok ilginç bir olaya biraz önce, Merkez Bankası'ndan söz ederken değindim. 1930'dan önce Türk parası konvertibl idi. Lirayı öldüren, malum, Türk Parasını Koruma Kanunu olmuştur.

Oysa, 1930 öncesi gazetelere göz atın, günlük kurlar vardır. Türk parası yurt dışında da geçerlidir. Binlik banknotlar, mor binlikler iç piyasada yoktur ama, bütün Orta Doğu, Kafkas ve Balkan ülkeleri TL kullanmaktadır. Ekonomi de gümrüklerle henüz boğulmamıştır. Bu dönemde TL, tüm civar ülkelerde, sterlinden fazla kullanılmaktadır. Ne demektir bu? Bu, sözünü ettiğim tüm ülkelerin Türkiye'ye sıfır faizli bedava kredi vermesi demektir.

Bu, Türk lirasına olan güven sayesinde gerçekleşmiştir. Türk parasının satın alma gücü düşmüyordu. En büyük ticaret partneri Türkiye olduğu için, kur değişimi yüzünden tüccar para kaybetmek istemiyordu. Lübnan'daki tüccarın kasası nakit olarak lira doluydu, sterlin değil!

Özetle, TL'nin egemen olduğu bir ticaret havzası oluşmuştu. Bu durum, Türk ekonomisinden ziyade, Türkiye'nin geçiş yeri, köprü olmasından kaynaklanıyordu. Birçok depo İstanbul'daydı. Sonuçta, ille de üretmek gerekmiyordu. Bu sayede hem lira istikrarlıydı hem de başkaları bize faizsiz kredi vermiş oluyorlardı lirayı kullanarak.

Liberal Demokrat Parti olarak düşüncemiz, bu durumu, bu ortamı yeniden yaratmaktır. Bugün Türkiye eski güçlü dönemine dönme şansına sahip. Gümrükler iniyor, ticaret açılıyor. Demirperde kalktı, sınır ticareti başladı.

Türkiye çevresi için yine önemli bir ticaret merkezi haline gelebilir. Yeter ki, engellemeyelim!

Bizim önerimiz şu:

Türkiye Cumhuriyeti ABD dolarına bağlı yeni bir para çıkarmalı: Yeni Lira! Bu para çıktığı tarihte dolar eski lira karşısında kaç lira ise, Yeni Lira'nın değeri o olmalı. Diyelim, Yeni Lira'yı iki ay sonra çıkarttık. O sırada dolar 40.000 lira ise, 1 ABD doları =1 Yeni Lira = 40.000 (eski) lira olmalı.

Soru: Bunun TL'den sıfır atmaktan farkı var mı? Dahası, enflasyonun böylesine yüksek olduğu bir ortamda, doları 40.000 TL'de tutmak mümkün mü?

Tibuk: Balkanlardan, Kafkaslardan gelen tüccar cebinde dolar taşıyor, burada alışveriş yapıyor o parayla. Zaman içinde bunların cebine Yeni Lira'yı yerleştirmek, yerleştirebilmek lazım.

Burada önemli olan, devletin kendisini bu işe bağlamasıdır. Yani örneğin, parası yoksa, devlet maaş da ödemeyecektir. En çok adliyenin, polisin ve askerin maaşını ödeyecektir: Diğer harcamalarında kısıntı yapacak; tıpkı, paraya sıkışmış tüccar gibi, malını, mülkünü satacak ve yeni işlere de girişmeyecektir. 1 Yeni Lira = 1 ABD doları dediğin zaman, Yeni Lira'ya ihtiyaç doğacak ve insanlar bunu kullanacaktır. Karşılığında ise, herhangi bir şey olduğunda dövizle değiştiririm diye, bir miktar döviz tutacaktır.

Şunu unutmayın ki, ABD'de de basılan dolar karşılığı altın yoktur! Söylemek istediğim, biz de ABD dolarına bağlanacağız fakat, ille de karşılığında dolar stoğu tutmayacağız.

Soru: Burada güven çok önemli. "Türkiye Cumhuriyeti sözünde duracak mı?" endişesi olmayacak mı?

Tibuk: Ekonomiden öylesine kan çekildi ki, serum yerine su dahi verilse, bünyede kana dönüşecektir! Ekonominin paraya ihtiyacı var. Faizlerde dramatik düşüşler sağlanabilirse, Yeni Li-

ra'nın faiz genel seviyesi, dolar faizinden bir ila iki puan yüksek olacaktır, daha fazla değil.

Örneğin, bankalar dolara %10 faiz veriyorlarsa, Yeni Lira'ya %12 vereceklerdir. Başka bir ifadeyle, Yeni Lira'ya dönüşü teşvik etmek için %2'lik devlet sübvansiyonu yapılabilir.

Böylelikle, enflasyon düşecektir. Eskiden para çoktu, mal yoktu. Enflasyon oluyordu. Şimdi para yok, mal çok, enflasyon düşecektir. Mal var, kimse almıyor, çünkü alım gücünü düşürdük. Yüksek faizle parayı çektik, alımı erteledik, ekonomiyi durdurduk ya da tersine çevirdik.

Bizim teklifimiz, devletin Yeni Lira'yı basması ve bono ve tahvil cinsinden iç borçlarını bu para ile ödemesi şeklindedir.

Lira'nın oturması için sabır ve güven gereklidir. Bu sağlanabildiği takdirde, Yeni Lira bir yıl içinde yerleşecektir piyasaya.

Soru: Dünyada müthiş bir dinamizm, müthiş bir sermaye hareketi var, fonlar vasıtasıyla gerçekleşen. Borsalar bile çeşitli kategorilerde sınıflandırılıyorlar...

Tibuk: Borsaya pek değinmemiştik. Teşekkür ederim konuyu açtığınız için.

Soru: Pekiyi, Yeni Lira piyasaya sürülünce, onun da değeri düşmeyecek mi?

Tibuk: Dikkatli sürülürse, düşmez. Ülkenin parası devletin ihtiyacı yüzünden çekilmiştir. Bugünkü ortamda devlet yüksek faizli bono ve tahvil yerine, para bassaydı, belki de daha iyi olurdu.

Emisyon hacmi dövize bağlı olarak genişletilmeli çünkü karşılığı var döviz olarak, işin ekonomisi var. Dolar üç misli arttı diye, ekonomi ortadan kalkmıyor ki. Faizle borçlanma yerine, Yeni Lira basılsın ve devlet borçlanmaktan vazgeçsin.

Özetle: Devlet iç borçlanma yapacağına, dış borç alsın, çok daha iyi. Bizim görüşümüze göre, Liberal Demokrat Parti olarak bizim görüşümüz, borsaların da özelleştirilmesi doğrultusundadır. İstanbul Borsası örneğin, özel bir şahsın elinde olsa, bu aksaklıkların hiçbirisi olmaz. Borsa, yaşlı, itibar sahibi, başka herhangi bir alanda faaliyeti olmayan bir veya birkaç kişiye satılmalıdır.

Borsalar muhakkak birden çok olmalıdır. Mesela, İstanbul'da bir "Bosphorous" bir de "Golden Horn" borsası, İzmir'de "Körfez" borsası olabilir. Rekabet şart! Sermaye Piyasası Kurulu kaldırılmalı, yerini "rating" şirketleri almalıdır.

Devlet nereye el atmışsa, suistimale ve çürümeye sebep olmuştur. Bugün borsa özel olsa, Sermaye Piyasası Kurulunun yerini "rating" şirketleri alışmış olsa, bir TÜRKINVEST olayı cereyan edebilir miydi?

Ben borsa sahibi isem, kendi borsamı korumak için üyemi kontrol etmeye mecburum, öyle değil mi? Borsa sahibi olsam, üyelerimin her şeyini hatta, metresine para yedirip, yedirmediğini bile izlerim! Diyeceğim, rekabet şart.

Öte yandan, Sermaye Piyasası Kurulu dosyalara bakarak karar veriyor Ankara'da. Dosyanı iyi tanzim ettinse, mesele yok. Sonra müfettişler yolluyor, ne kadar becerikli olduğu meçhul! Teftişte hata yapıldığı zaman, ne oluyor? Ama, sen "rating" şirketi olsan, gerçekten iyi çalışmak zorundasın. Bu görevi de devletten almak lazım, etkin olmasını istiyorsak.

Özetle: Sermaye piyasasının geliştirilebilmesi için (1) borsanın özelleştirilmesi ve sayısal olarak çoğaltılarak rekabete açılması; (2) Sermaye Piyasası Kurulunun kaldırılarak, yerine "rating" şirketlerinin kurulması gerekmektedir. Borsalar ile, "rating" şirketleri birlikte hareket edeceklerdir.

Soru: Dünyada kamunun tümüyle çekildiği bir sermaye piyasası yok ama.

Tibuk: Kamu, adli mekanizması ile, mahkemeleri ile mevcudiyetini ciddi olarak hissettirecektir. Bu amaçla ihtisas mahkemeleri kuracağız.

Biraz önce söyledim: Kamuyu işin içine sokmayacaksınız çünkü denetleyemezsiniz. Örneğin, Sermaye Piyasası Kurulunu kim denetleyecek?

Diyelim, güzel dosyalar hazırlandı borsaya girmek için, hâlbuki, borsada hisse senetleri işlem görecek olan bu şirket, açıktan borç para almış, tefecilerden! Nereden tespit edecek bunu Sermaye Piyasası Kurulu? Ne oluyor sonra?

Sen güzel güzel raporunu veriyorsun, sermayesini arttırıyor, parayı topluyor halktan ve bir de bakıyoruz ki, adam batmış! Tefeci borcunu görememişsin çünkü. Hâlbuki, piyasada olsan görürsün. Piyasalarda herkes, herkesi bilir, öyle değil mi?

Soru: Altın Borsası hakkında ne düşünüyorsunuz?

Tibuk: Altın ve değerli taş piyasaları da kesin serbest olmalıdır. Türkiye'ye herkes istediği kadar altın ve kıymetli taş getirebilmeli; istediği kadar çıkarabilmelidir. Hiçbir kayıt olmaksızın, adli davalar hariç tabii. Neden?

Altın ve kıymetli taş siz serbestî getirmeseniz de kaçak olarak girebilen mallardır çünkü, değeri yüksektir. Biz altın kaçakçılığını nasıl önledik? Merkez Bankası dünya piyasası ile birlikte altın satmaya başladı ve önledik.

Altını serbest bıraktığın zaman, ülkeye büyük bir zenginlik getirmekle kalmayıp, iş alanı yaratıyorsun; mücevheratçılık ve finansman alanında. Bir ülke serbest ise, zenginlik oraya gelir.

Mesela, Ruslar belki altınlarını Türkiye'de tutacaklardır. Değerli taşlarını Türkiye'de tutacaklardır.

Altın sermayenin bir türüdür. Kıymetli taş da öyle. Biz finansmana getirdiğimiz her türlü kolaylığı, sıfır vergiyi, altına ve kıymetli taşa da getiriyoruz. Altın ve kıymetli taş sayesinde Türkiye'ye sermaye girişi oluyor ve bir de işlendiği için istihdam sahası açılıyor. Kapalıçarşı böylece eski günlerine kavuşacaktır. Bu 1930'dan önce böyleydi. Hiçbir sınırlama olmadığı için Kapalıçarşı dünya mücevheratçılığının merkeziydi. Türk Parasını Koruma Kanunu ile biz bu ortamı yok ettik, boğduk.

Devletin Altın Borsası kurma girişimini komik buluyorum. Para israfıdır bu çünkü. Türkiye'de altın borsası zaten var.

Borsa ne demektir? Bir malın alınıp, satılması demektir. Pazar demektir. Pazar zaten var. Kapalıçarşı'nın bütün sokakları bunun pazarı zaten. Bizans'tan beri pazarı. Devlet ne yapıyor? Ben bunun pazarını kuracağım diyor bina tutuyor, komite kuruyor, insan istihdam ediyor... Tipik devlet! Binlerce yıldır serbest olan altın ticaretini devletleştirmek istiyor. Tam da el koyamıyor; yandan koymaya çalışıyor.

Soru: Pekiyi devlet ne yapmayı umuyor Altın Borsası'nda?

Tibuk: Orada altın alıp, satacaklarmış; altınla borç verecekleriş... Yahu, zaten bunu piyasa yapıyor. Dünyadan haberleri yok bunların.

Bugün Kapalıçarşı'da altın ile borç veriliyor, yüzde ile, faizle. Altın alınıp, borç veriliyor. Bu ortamı tam serbest bırakırsan, daha da çok olacak.

Altın Borsası ile sertifika verilecekmiş. Sertifika güven demektir. Kapalıçarşı'da altın ticareti yapan adamlar zaman içinde

bir güven ortamı geliştirmişlerdir, işin bu yönünü halletmişler zaten.

Devletin, altında, kıymetli taşta olması çok yanlıştır. Anketörü bile olmayacaktır devletin piyasada. Anket istiyorsa, bir özel sektör kuruluşuna gidip, "Bak bakalım Türkiye'de altın ve kıymetli taş ne oluyor" diyecektir. Altın Borsası da devletin büyümesidir.

Altın ve kıymetli taşa serbestî tanıdığımız takdirde, Türkiye bundan büyük yarar sağlayacaktır. Türkiye altın ve kıymetli taşın deposu olacaktır. Bugün dünyanın deposu, İsviçre'deki gümrüksüz sahadaki kasalardır. Mesela, Hintli kıymetli taş satıcısı alıyor torba ile, oradaki serbest bölgeye koyuyor çünkü, vergiye girdiği an anormal maliyet oluşuyor!

Soru: Anladığım kadarı ile Türkiye dünyanın, en büyük altın stoğu olan, dördüncü ülkesi. Altın Borsası halkın elindeki bu büyük altın rezervini ekonomiye sokmak amacıyla kurulmuyor mu?

Tibuk: Evet, akıllarınca bunun için yapıyorlar. Şimdi bakın, altın meselesi şu: Halkın elinde altın olması, bir ihtiyaçtan doğuyor. Maddi veya manevi ihtiyaçtan. Maddi ihtiyaç, kendini emniyette hissetmendir. Bizim halkımızın altını güvence olarak görmesi, ayrıca, geleneksel bir olaydır.

Bu altını ekonomiye zorlama ile kazandıramazsınız. Serbest bırakacaksınız ve diyelim, bir banka veya bir başka kuruluş diyecek ki "Ben altın sertifikası veriyorum. Bana altınını getir, karşılığında sertifikanı al. Hem faiz vereyim hem istediğin zaman altının ile birlikte, faizini de al." Mesela yıllık %5 faiz verecek altına. Bir kilo altın karşılığında bir yıl sonra bir kilo elli gram altın verecek! Önce halk buna itimat etmeyecek pek ama, bir süre sonra bakacak ki bu iş yürüyor.

Soru: Bir de Dünya Altın Birliği var. Onlar ne yapmaya çalışıyor?

Tibuk: Dünya Altın Birliği daha çok altın harcansın diye uğraşıyor: Neden? Çünkü ne kadar çok altın kullanılırsa fiyat o kadar artar. Altının kullanılması için, birilerinin reklam yapması lazım. Nasıl ki Kaliforniyalılar pirinç reklamı yaptı; altının reklamını da Dünya Altın Birliği yapıyor. Sen ne kadar çok altın bilezik, altın kolye kullanırsan, adam o kadar daha fazla para kazanacak.

Benim söylediğim, altını maddi tasarruftan kâğıt tasarrufuna dönüştürmek, ama o altının karşılığının bulunması koşuluyla. Malum, adam bankada bu altını kasasında saklamayacak. Örneğin dövize çevirip dövizi kullanacak. Sen altınını geri istediğin zaman altın alacak ve sana verecek. Yoksa, bankada kasaya koysa %5 faiz ödeyemez.

Bu ortam zamanla oluşur. Nasıl ki Kapalıçarşı'da insanlar altın karşılığı borç veriyorlar, aynı şey. Banka da bunu yapacaktır. Hamiline kuponlar bile oluşacaktır zaman içinde. Özel kuruluşlar yapacaktır bu işi, devlet değil.

Soru: Burada kritik bir nokta var. Türkiye'de insanların elinde bulunan altın, uluslararası piyasalarda işlem görmeye elverişli değil. Yani, uluslararası normlara uygun, belirli ayarı olan külçe altından bahsediyorum. Biz insanlarımızın geleneksel olarak, bir tasarruf aracı olarak, ziynet eşyası olarak ellerinde tuttukları altınları uluslararası normlara uygun hâlde ekonomiye sokmak durumundayız. Bu alışkanlığı nasıl vereceğiz insanlarımıza? Yani, altınlarını alınıp satılan birer enstrüman hâline dönüştürme alışkanlığından söz ediyorum...

Tibuk: Birçok mücevheratçı getirilen altın ziynet eşyasını hurda olarak alır kırar, tartar ve öder. Sonra da hepsini eritir. Hâlen Kapalıçarşı'da bir sürü rafineri var. Yani altın eritme potası. Ayar da yapıyorlar buralarda.

Tabii burada üretilen hiçbir altın enternasyonal normlara uygun değildir. Ben altının nasıl alınıp, satılabileceğini örneklemek için söylüyorum bunları. Piyasayı kendi hâline bırakırsan olayın nasıl oturacağını söylemek bakımından örnekliyorum.

Altın konusunda tam serbestiyet olunca, Türkiye'de ziynet eşyası olarak saklanan altın zaman içinde paraya çevrilecektir. Neden?

Çünkü, sen zaten Kapalıçarşı'da hurda olarak altınını satıyorsan, aslında sertifikaya çeviriyorsun demektir. Bu parayı ya da sertifikayı istersen Türk parası, istersen döviz faizine verirsin, istersen de gider aynı para ile külçe altın alırsın. Ya da senin bileziklerini satın alan kuyumcu, sana karşılığında külçe altın verir. Yahut da der ki, "Şu kadar altın sertifikası vereyim." Diyeceğim, piyasa oluşur, kendiliğinden oluşur ve ekonomi kazanır. Piyasayı düzenlemeye kalkışmayın; piyasa kendi kendisini düzenler. Piyasada her şeyin cevabı vardır, en akıl almayacak şeyin bile cevabı vardır. Piyasayı serbest bırakacaksınız! Bakın ne yaratıcı durumlar çıkacak ortaya.

Örneğin, uluslararası altın borçlanmaları başlayacak belki de. Kapalıçarşı'daki büyük tüccarlar fiilen yurt dışına külçe altın borçlanıyorlar. Faizli tabii. Hâlbuki, sen serbest bırakırsan, masrafı düşecek. Yasak şeyin fiyatı yüksektir.

Altın alışverişine vergi de koymayacaksınız tabii. Vergi koymama, formaliteyi azaltacaktır, işi kolaylaştıracaktır. Köylü fişten, formaliteden korkar. Sen köylüye bir fiş kes, bir daha senin

dükkânına girmez. Korkar, cayar! Köylüye üretimi için derseniz ki, "Fatura ver", bir daha semtinize uğramaz! Haklıdır da çünkü, bunu yapsa yarın bir memur gider ve vergi tahakkuk ettiriverir diye korkar! Ne yapılıyor piyasada? KDV'yi alıcı ödüyor. İmalatçı faturaları düzenleyerek, sanki kendisi imal etmiş gibi.

Soru: Ekonominin gidişi ile ilgili olarak kısa vadede ne gibi gelişmeler bekliyorsunuz?

Tibuk: Ekonomi maalesef, çok kötüye gidiyor. Türk ekonomisi büzüldükçe, büzülüyor; Türkiye de. Ben bu durumun daha da devam edeceğinden korkuyorum. Türkiye büyük potansiyeline rağmen, göz göre göre böyle kötü bir sonun önüne geçemiyor.

Soru: Yarın iktidara gelseniz nereden başlardınız? Kısa vadede, hemen neler yapardınız?

Tibuk: Ekonomiye serum takmak amacıyla ve sermayeye güven vermek için olası yeni vergilerin en erken üç yıl sonra yürürlüğe gireceği kuralını getirirdik. Sonra, sermaye konusundaki tüm vergileri hemen kaldırıp süre taahhüdünde bulunurduk. Özelleştirmeyi en kısa sürede tamamlayıp elde edilen para ile iç borçları öderdik.

Acil önlemler bunlar. Nedir aciliyet? Kanı bitmiş adama serum takmak. Bu önlemlerle serum veriyoruz, bünyenin canlı kalmasını sağlıyoruz, ölümü engelliyoruz. Sanırım kısa vadede bile değil, hemen yarın yapılması gerekenler bunlar.

Soru: Madem iktidar olmaktan söz ediyoruz, size son bir soru sormak istiyorum: Bu ortamda nasıl iktidar olacak, olabileceksiniz? Neye güveniyorsunuz desem, yanlış anlamazsınız umarım?

Tibuk: Hiç şüphe yok ki, her şeyden önce ve her şeyden çok, halkımızın sağduyusuna güveniyoruz. Nitekim, Liberal Demokrat Parti'nin benimsediği slogan da -Sana Güveniyor- bu güvenimizi yansıtır mahiyette.

Görüşlerimizi halkımıza iletebildiğimiz ölçüde, kabul göreceğimize, dahası, kesinlikle tercih edileceğimize inanıyoruz.

Öte yandan, Türkiye'de artık mevcut özgür kitle iletişim ortamının, görüş ve önerilerimizi halka iletmemiz konusunda başlıca amil olacağına güveniyoruz. Malum, daha düne kadar Türkiye ve Türk halkı, devletin ya da siyasi otoritenin emrindeki TRT'ye mahkûmdu. Özel televizyon ve radyoların önce "zorla" ya da oldu bitti ile; sonra da meşru olarak faaliyete geçmelerini, demokrasi bağlamında büyük bir şans olarak değerlendiriyoruz. Hem Liberal Demokrat Parti için hem de halkımız için!

Türk halkı yakın tarihinde ilk kez, hiçbir fiyat ödemeden, muazzam bir imkâna kavuşmuştur, özel televizyon ve radyolarla. Dahası, bu kuruluşlar büyük başarı göstermiştir, devletten 20 trilyon lira sübvansiyonla ayakta duran TRT rekabetine rağmen büyük başarı göstermiştir. Bugün Türkiye'de üç beş yıl içinde sıfırdan faaliyete geçen birçok televizyon ve radyo istasyonu, Avrupa'dakilerden çok daha başarılı yayıncılık yapmaktadır.

Türkiye'de özel radyo ve televizyonların üç dört yıl gibi çok, çok kısa bir süre içinde gösterdikleri bu muazzam başarı, Liberal Demokrat Parti olarak ortaya koyduğumuz liberal felsefenin ülkemiz için ne kadar doğru ve vaatkâr olduğunun en somut göstergesidir.

İnsanımızı rahat bıraktığınız, girişim özgürlüğü tanıdığınız zaman, başaramayacağı yoktur!

Biz, eğer rahat bırakılsa, Türkiye beş yıl içinde Avrupa'nın,

10 yıl içinde dünyanın en önde gelen ülkeleri arasına girer diyorsak, nedeni budur! Türk girişimcisinin inanılmaz cesareti, becerisi ve hevesi.

Evet, Liberal Demokrat Parti olarak önce halkımızın sağduyusuna, sonra da özgür kitle iletişim organlarına güveniyoruz!

Elinizdeki kitapta Besim Tibuk, partisinin ekonomi politikasını anlatırken o zamana kadar gelip geçen hükûmetlerin ne tür hatalar yaptığını ve liberal çerçeve içerisinde nasıl önlemler alınarak ekonominin düze çıkarılabileceğini kendine özgü renkli üslubuyla anlatıyor. Bu canlı üslup, kendimizi konuşmanın yapıldığı salonda ve benzer sorunları yaşayan insanlar içerisinde hissetmemizi sağlıyor.

Ocak 1994'te ekonomik kriz çıkmış, bundan üç ay sonra dönemin hükûmeti tarafından 5 Nisan Kararları ilan edilmişti. Besim Tibuk'un bu kararlardan altı ay sonra yaptığı bu konuşma, 1994 krizini oluşturan ekonomi politikalarının eleştirilerini içermesiyle de ekonomi tarihimizdeki yerini almıştır. Besim Tibuk, Cavid Bey ile başlayan geleneğin son öncüsüdür. Tarih Cavid Bey'i haklı çıkardığı gibi Besim Tibuk'un da haklılığını ortaya koyacaktır. Bu kitaptaki ilkeler son kalan devletçiliği de tasfiye ederek 24 Ocak 1980'de başlayan piyasa ekonomisine geçiş sürecini tamamlama yükümlülüğünü gelecekteki yeni kuşaklara miras bırakacaktır.

9 786057 252241

telâkki